บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงในระดับครอบครัวและชุมชนจากการนับถือศาสนาคริสต์ของชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ตอนที่ 2 กรณีศึกษา

ตอนที่ 3 วิวัฒนาการของการยอมรับศาสนาคริสต์ของชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอ

ตอนที่ 4 ผลกระทบของการนับถือศาสนาคริสต์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

1. สภาพทางภูมิศาสตร์

1.1 ภูมิประเทศ

หมู่บ้านแม่ปอน เป็นที่ราบหุบเขาอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ รอบ ๆ ที่ราบเป็นเขาและเป็นที่ลาดชัน ชาวบ้านได้ปลูกสร้างบ้านเรือนในบริเวณเนินเขาโดยปรับให้เป็นที่ราบ ส่วนบริเวณพื้นที่ชายเขามีไฟไหม้ตลอด ดังนั้นในช่วงหน้าแล้งของทุกปีจะต้องช่วยกันทำแนวกันไฟ อย่างไรก็ตาม ไฟป่าที่เกิดขึ้นนั้นมักเกิดจากคนนอกชุมชนเข้าไปเก็บผัก ล่าสัตว์ และตีผึ้ง ไฟไหม้ป่าจะเกิดขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2528 และเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมามีไฟไหม้ป่าค่อนข้างรุนแรง ดังนั้นจึงมีการช่วยกันรณรงค์ไม่ให้มีการลักลอบเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าจากคนภายนอกชุมชน ด้วยการช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้มีการบุกรุกเข้าไปในป่า ในฤดูร้อนปี พ.ศ. 2546 ก็เกิดไฟป่าขึ้นเช่นกัน ชาวบ้านต้องช่วยกันดับ แต่เมื่อดับในส่วนหนึ่งก็มีไฟป่าเกิดขึ้นในอีกบริเวณหนึ่ง ต้องรีบช่วยกันดับ

ลักษณะอากาศของบ้านแม่ปอนในแต่ละฤดูมีดังนี้ ฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายน-ตุลาคม มีฝนตกชุก ในเดือนสิงหาคม ปริมาณน้ำฝนไม่เคยมีการสำรวจกันอย่างชัดเจน แต่ก็พบว่าในบางปี ก็มีฝนตกมาก บางปีมีปริมาณฝนตกไม่มาก ในระยะหลังมานี้ผู้ใหญ่บ้านได้ระบุว่าฝนมักตกไม่ ถูกต้องตามฤดูกาล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ฤดูหนาวอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเช่นเดียวกับบริเวณอื่นของภาคเหนือ ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวจะพัดพาเอาความกดอากาศสูงลงมาทำให้เกิดความหนาวเย็นและแห้งแล้ง มีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคม – มกราคม

ฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ในช่วงฤดูร้อนอากาศจะร้อนอบอ้าวมากส่วนหนึ่งเพราะอยู่ในหุบเขาทำให้การระบายอากาศรอบ ๆ บริเวณหมู่บ้านในช่วงกลางวันไม่ดีนักมีผลทำให้อากาศร้อน

1.2 อาณาเขตติดต่อ

หมู่บ้านแม่ปอน ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 15 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางห่างจากตัวอำเภอจอมทองประมาณ 15 กิโลเมตร เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในแอ่งหุบเขา ซึ่งประชาชนในชุมชนแห่งนี้เรียกกันว่ากลุ่มเทือกเขากิ่วปุจิ และเทือกเขากิ่วหวาย การตั้งหมู่บ้านกระจายอยู่ในแอ่งและเชิงเขา โดยเฉพาะพื้นที่ทางด้านทิศใต้ของชุมชน พื้นที่มีความลาดชัน มีอาณาเขตติดต่อกับสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านหัวเสือ ตำบลบ้านหลวง
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านแม่ปอนใน ตำบลบ้านหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านแม่แอบ ซึ่งอยู่ติดกับดอยอินทนนท์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านห้วยปูลิง และหมู่บ้านสาง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 ทรัพยากร

1.3.1 แหล่งน้ำ

หมู่บ้านแม่ปอนเป็นหมู่บ้านที่อุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำ คือ มีน้ำกินน้ำใช้ตลอดทั้งปี ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านแม่ปอน มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือแม่น้ำแม่ปอน ไหลผ่านหมู่บ้านทางทิศตะวันตก แม่น้ำสายนี้ไหลมาจากภูเขาด้านทิศเหนือตรงมาหมู่บ้านและผ่านไปยังหมู่บ้านแม่ปอนหมู่ที่ 15 ไปสิ้นสุดหรือบรรจบกับแม่น้ำแม่กลางที่บริเวณบ้านน้ำลัดหมู่ที่ 13 แม่น้ำแม่ปอนสายนี้จะมีน้ำตลอดทั้งปี แต่ปริมาณน้ำจะน้อยกว่าปกติในช่วงฤดูร้อน ตลอดลำแม่น้ำที่ผ่านหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นหินปูนมีโขดหินปูนขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วไป ในช่วงการเข้าไปสำรวจพื้นที่เป็นช่วงระหว่างฤดูหนาว – ฤดูร้อนช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2546 เห็นสภาพโขดหินกลางลำน้ำชัดเจน ประชาชนในหมู่บ้านใช้น้ำจากแหล่งนี้สำหรับการเกษตรนอกช่วงฤดูฝน รวมทั้งถูกใช้สำหรับการอุปโภค คือ ใช้สำหรับการอาบน้ำของประชาชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แหล่งน้ำที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งคือประปาภูเขา ซึ่งมีมูลนิธิปกาเกอะญอได้ทำแหล่งพักน้ำบริเวณที่สูงของหมู่บ้านและต่อท่อน้ำลงไปยังบ้านแต่ละหลังคาเรือนด้วยท่อซีเมนต์ขนาดเส้น ผ่าศูนย์กลาง 6 นิ้ว ไปยังสถานที่ต่าง ๆ สถานที่ที่ต่อน้ำประปาภูเขามาใช้แหล่งใหญ่ที่สุดคือ ศูนย์อบรมเด็กชาวไทยภูเขาแม่ปอน ดังนั้นบ้านทุกหลังของหมู่บ้านแม่ปอนจะมีน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี ซึ่งปริมาณน้ำจะมากน้อยตามปริมาณของน้ำในน้ำแม่ปอนเป็นสำคัญ

บ้านแม่ปอน จัดทำคลองส่งน้ำจากภูเขาผ่านบริเวณด้านทิศเหนือของชุมชน คลอง ส่งน้ำนี้มีความกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ยาวประมาณ 300 เมตร และไปบรรจบกับแม่น้ำแม่ปอนในบริเวณศูนย์อบรมเด็กชาวไทยภูเขาแม่ปอน คลองส่งน้ำจะถูกใช้ประโยชน์สำหรับประชาชนในบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงโดยเฉพาะด้านอุปโภค สำหรับการซักล้าง การใช้ประโยชน์สำหรับการสาธารณะ เช่น ใช้สำหรับการเกษตรของนักเรียนมากกว่าการนำมาใช้สำหรับการบริโภค

นายบุญช่วย จีระเดช ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักรายหนึ่งได้กล่าวว่า ในปัจจุบันแม่น้ำแม่ปอนนี้ให้ประโยชน์แก่ชุมชนนี้ค่อนข้างมากกล่าวคือ นอกจากจะให้น้ำใสสะอาดให้ชาวบ้านไว้ดื่มกินแล้วยังมีปลาให้ได้หากินอีกด้วย อย่างไรก็ตามจำนวนปลาที่เกิดขึ้นในบริเวณแม่น้ำแม่ปอนนั้นเกิดขึ้นจากการร่วมใจกันอนุรักษ์ของประชาชนในหมู่บ้านเป็นสำคัญ นายบุญช่วย กล่าวว่า ก่อนหน้านี้ประมาณ 5–10 ปี ประชาชนทั้งในชุมชนแห่งนี้และต่างถิ่นต่างคนต่างก็พากันไปจับปลาในน้ำ ทำให้ปลามีปริมาณลดน้อยลงจนกระทั่งคนในชุมชนเห็นว่าหากปล่อยให้สถานการณ์การหาปลาที่ไม่เป็นระบบมีต่อไปเรื่อยๆ จะทำให้ปริมาณปลาตามธรรมชาติลดน้อยลง ดังนั้นจึงได้ร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์จนทำให้ปริมาณปลาในลำน้ำแห่งนี้มีเพิ่มปริมาณขึ้น อย่างไรก็ตาม การอนุรักษ์ เช่นนี้ยังได้ขยายไปยังสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ พืชพรรณชนิดต่าง ๆ ทำให้มีปริมาณพืชไร่และพืชสวน มีจำนวนเพิ่มขึ้น ไม่จำเป็นต้องออกไปตลาดเพื่อหาผัก หน่อไม้ ในตลาด เพราะสามารถหาได้ในชุมชนของตนเอง

1.3.2 พืชพรรณ

พืชพรรณในหมู่บ้านแม่ปอน จำแนกได้เป็นหลายประเภท ประกอบด้วย พืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ไม้ไผ่ ไม้ซาง ไม้บง ไม้ไร่ ไม้ดู่ ไม้แดง ไม้ป๋วย ไม้แวะ ส่วนใหญ่จะเป็นต้นไม้ดั้งเดิมที่เติบโตขยายพันธุ์ในบริเวณชุมชนอยู่แล้วเ ป็นไม้เกิดเองตามธรรมชาติเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา ชุมชนมีการแบ่งเขตอนุรักษ์ป่า ถ้ามีการบุกรุกแผ้วถางจะมีการถูกปรับตามกฎเกณฑ์ของชุมชน ชาวบ้านจะช่วยกันดูแลไม่ให้มีการบุกรุก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แผ้วถาง มีการประชุมเป็นครั้งคราวเมื่อต้องการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ในการอนุรักษ์ป่าไม้

พืชไร่ที่นิยมปลูกในหมู่บ้านแม่ปอน ได้แก่ ข้าวไร่ นาปี ไผ่ และหมากรวมทั้งยังมีการปลูกผักสวนครัวในบริเวณชุมชนอีกด้วย พืชไร่ส่วนใหญ่จะนิยมปลูกในบริเวณพื้นที่นา ซึ่งอยู่บริเวณก่อนทางเข้าหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามพืชไร่และพืชสวนครัวที่ปลูกใหม่เป็นการปลูกเพื่อใช้สำหรับการยังชีพมากวัตถุประสงค์เพื่อการค้าขายหรือเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว อย่างไรก็ตามพืชที่ปลูกค่อนข้างปลอดภัยสำหรับการบริโภค ครูลอเรนส์ เกโพ เจริญกุล ได้เล่าให้ฟังว่าพืชผัก พืชสวน หรือพืชที่ปลูกทุกชนิดในหมู่บ้านแม่ปอนจะไม่ใช้สารเคมี หรือสารพิษใดๆ ดังที่เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้กัน เพราะที่นี่คำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ

1.3.3 ที่ดินและการใช้ที่ดิน

บริเวณก่อนเข้าถึงชุมชน จะมีพื้นที่ว่างสำหรับการเกษตร แบ่งออกเป็น 2 อาณาบริเวณ ในอดีตบริเวณทิศเหนือของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ที่ถูกกันไว้สำหรับการเพาะปลูกของวัด ปัจจุบันถูกจัดไว้สำหรับการเกษตรสำหรับนักเรียนมีไว้สำหรับการปลูกพืชล้มลุก และส่วนหนึ่ง ถูกกันไว้สำหรับการปลูกพืชสวน ซึ่งในขณะไปสำรวจพบว่ามีการปลูกหมาก ต้นลำไย และส่วนหนึ่งเป็นต้นกล้วยคล้ายต้นกล้วยป่าให้ผลผลิตไม่ได้และรับประทานไม่ได้ พื้นดินในบริเวณนี้ต้องอาศัยน้ำจากแม่น้ำแม่ปอนซึ่งติดอยู่กับพื้นที่ของวัด ลักษณะสภาพความสมบูรณ์ของดินค่อนข้างดี สังเกตจากสภาพของดินออกสีเทาปนดำเล็กน้อยแสดงให้เห็นถึงการผสมของอินทรียวัตถุในดินมีปริมาณพอสมควร จากการสอบถามนายบุญช่วย จีรเดช ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักรายหนึ่งระบุว่า พื้นที่นี้ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี แต่จะนำมูลสัตว์ซึ่งจะมีผู้เลี้ยงวัวในหมู่บ้านใกล้เคียงนำมาขายในราคาไม่แพง ผลผลิตที่ได้จากการเกษตรของนักเรียนมีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็จะนำไปเข้าโรงครัวของโรงเรียนสำหรับไว้ปรุงอาหารให้แก่นักเรียน ส่วนพืชสวนนั้นให้ผลผลิตไม่ค่อยแน่นอนเพราะมีจำนวนต้นน้อย จึงถูกนำไปใช้สำหรับการเรียนการสอนมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

ส่วนพื้นที่ดินอีกบริเวณหนึ่งซึ่งมีอาณาบริเวณกว้างขวางกว่าพื้นที่เพาะปลูกของโรงเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนแรก เป็นพื้นที่ทำการเกษตรพืชไร่อยู่บริเวณทิศใต้ของหมู่บ้านหรือฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่ปอน เป็นพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านแม่ปอน ซึ่งถูกจับจองหาซื้อ-ขาย ต่อ ๆ กันมา แต่ละบ้านมีพื้นที่ไม่มากนักระหว่าง 1-5 ไร่ แล้วแต่กรณี พื้นที่นี้มีการปลูกลำไย มะม่วง และหมากกระจายอยู่ทั่วไปแต่ไม่มาก เพราะที่ราบในบริเวณนี้ถูกจัดทำเป็นขั้นบันไดไว้สำหรับการปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะข้าวและข้าวไร่ในช่วงฤดูฝน ในขณะที่ฤดูอื่นปลูกข้าวได้ค่อนข้างยากแม้จะอยู่ใกล้กับแม่น้ำแม่ปอนแต่ถ้าต้องการนำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

น้ำขึ้นมาในพื้นที่ก็ต้องเสียค่าใช้สำหรับการชักน้ำ ปกาเกอะญอที่บ้านแม่ปอนจึงไม่นิยมทำเพราะไม่คุ้มกับการลงทุน เนื่องจากข้าวและพืชไร่ที่ปลูกได้ไม่ได้นำไปจำหน่ายแต่เก็บไว้สำหรับใช้เลี้ยงชีพภายในครอบครัว ส่วนบริเวณที่สอง คือ บริเวณภายนอกและรอบ ๆ ชุมชนแต่อยู่ฝั่งทิศตะวันออกของแม่น้ำแม่ปอน หากเปรียบเทียบพื้นที่กับบริเวณแรก บริเวณที่สองจะมีขนาดกว้างขวางกว่า แต่เนื่องจากความสูงเป็นอุปสรรคต่อการปลูกพืช ทำให้มีไม้เกิดเองตามธรรมชาติ ปะปนอยู่กับการปลูกของเกษตรกร เช่น ต้นหมาก มะม่วง และลำไย ในบางพื้นที่มีกล้วยป่าขึ้นแซมเป็นหย่อม ๆ นั่นคือบริเวณที่ไม่สามารถทำการเกษตรได้เพราะมีความลาดชันสูงมาก จากการบอกเล่าของครูลอเรนส์ เกโพ เจริญกุล ประชาชนในหมู่บ้านทำให้ทราบว่าพื้นที่บริเวณนี้ในอนาคตอาจมีการถางป่าหรือปรับพื้นที่ไว้สำหรับการสร้างบ้านเพื่อการอยู่อาศัย เพราะในขณะนี้จำนวนประชากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยจึงไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม ความอุดมสมบูรณ์ของทั้งสองบริเวณในบริเวณที่สองมีความสมบูรณ์มากกว่าเพราะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่ผ่านการผลิตมากนัก ส่วนพื้นที่บริเวณแรกแม้จะมีความสมบูรณ์ต่ำกว่าแต่ก็มีการทิ้งช่วงสำหรับการปลูกพืชไร่ เมื่อมีวัชพืชปกคลุมก็จะถูกไถกลบทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา

1.4 การคมนาคม การสื่อสาร และการไฟฟ้า

หมู่บ้านแม่ปอน มีการคมนาคมไปยังอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร หากเริ่มเดินทางเข้าหมู่บ้านจากจังหวัดเชียงใหม่ผ่านถนนสายเชียงใหม่-จอมทอง มีระยะทางทั้งสิ้น ประมาณ 78 กิโลเมตร ถึงบริเวณบ้านใหม่ และบ้านตอสัก จะมีทางเลี้ยวเข้าศูนย์ชาวเขาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อต่อเข้าไปยังหมู่บ้านแม่ปอนอีกประมาณ 8 กิโลเมตร ระยะทางช่วงแรกเป็นเส้นทางลาดยาง ยาวประมาณ 4 กิโลเมตร ต่อจากนั้นจะเป็นเส้นทางเข้าหมู่บ้านเป็นทางลูกรังมีระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตรเลียบเชิงเขา การเดินทางในเส้นทางช่วงนี้ มีความลำบากมากในฤดูฝนเพราะมีน้ำหลากไหลผ่านขวางเส้นทาง หรือถนนเป็นดินโคลนลื่น บางช่วงไหล่ถนนอาจถูกกัดเซาะเป็นร่องน้ำขนาดเล็กยิ่งทำให้การเดินทางยากลำบาก ในฤดูหนาวและฤดูร้อนการเดินทางค่อนข้างสะดวกไม่มีปัญหาดังกล่าว จากการสังเกตชุมชนแห่งนี้มีการใช้ยานพาหนะเป็นรถกระบะ และรถจักรยานยนต์ 4 จังหวะค่อนข้างมาก ยานพาหนะเหล่านี้ทำให้ ประชาชนในหมู่บ้านได้รับความสะดวกในการเดินทางเข้าหมู่บ้านมากกว่ายานพาหนะชนิดอื่น

หมู่บ้านแม่ปอน มีการสื่อสารขององค์การโทรศัพท์ เป็นโทรศัพท์ผ่านดาวเทียม ติดตั้งอยู่ในบ้านอดีตผู้ใหญ่บ้านชื่อพ่อหลวงอานันท์ ศรีโรจนนันท์ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนสำหรับการติดต่อกับภายนอก นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนยังใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ในแต่ละบริเวณของชุมชนจะมีสัญญาณรับโทรศัพท์แตกต่างกันไป บางพื้นที่มีสัญญาณโทรศัพท์ชัดเจน บางบริเวณเป็นจุดอับสัญญาณไม่สามารถรับสัญญาณโทรศัพท์ได้

ทุกครอบครัวในบ้านแม่ปอนมีไฟฟ้าใช้ นอกจากนั้นยังมีไฟฟ้าสาธารณะติดตั้งในบริเวณต่าง ๆ ของชุมชนคือ บริเวณถนนสาธารณะในหมู่บ้านมีไฟฟ้าตามถนนโดยติดตั้งที่เสาไฟฟ้าคอนกรีตที่เป็นสายไฟฟ้าแรงต่ำที่ผ่านเข้ามาหมู่บ้าน

1.5 ข้อมูลอื่นๆ

1.5.1 ประชากร

ประชากรของหมู่บ้านแม่ปอน ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 มีข้อมูลดังนี้

จำนวนครัวเรือน 32 ครัวเรือน

ประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 171 คน โดยจำแนกตามเพศได้ดังนี้ เพศชายจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 และเพศหญิง จำนวน 88 คน คิดเป็น ร้อยละ 51.5 (ที่มาของข้อมูล - จากการสัมภาษณ์นายมานะ อรุณภาลัย ผู้ใหญ่บ้าน)

หมู่บ้านแม่ปอน มีบ้านเรือนจำนวน 32 หลังคาเรือน ลักษณะของบ้านหลายแบบคือ มีทั้งบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง บ้านไม้ชั้นเดียว บ้านสองชั้นครึ่งตึกครึ่งไม้ และบ้านไม้ปลูกคร่อมดิน ลักษณะทั่วไปของบ้านจึงมีลักษณะการตั้งหลักฐานอย่างมั่นคงหลังคาบ้านมีทั้งใช้สังกะสีใช้กระเบื้องลอน ที่ผิดแผกไปจากลักษณะการสร้างบ้านของชาวปกาเกอะญอโดยทั่วไปที่ระบุในตำราว่าลักษณะบ้านมักจะเป็นบ้านยกพื้นใต้ถุนสูงประมาณหนึ่งเมตรเศษ ตัวบ้านลักษณะสี่เหลี่ยมสอบเข้าด้านล่าง ผนังและพื้นบ้านเป็นไม้ไผ่สับฟาก มุงหลังคาหญ้าคาหรือตองตึง มีเพียงห้องเดียวใช้เป็นทั้งที่นอนและทำกิจวัตรอื่น ๆ มีเตาไฟบนกะบะดินตั้งอยู่บริเวณกลางห้อง ทางซีกด้านใดด้านหนึ่งของห้องเหนือเตาไฟ มีชั้นไม้ไผ่แขวนไว้ เพื่อตากอาหารแห้ง ในบ้านของชาวปกาเกอะญอจะไม่มีหิ้งบูชา ซึ่งในชุมชนบ้านแม่ปอนบ้านลักษณะนี้มีอยู่หลายครัวเรือนแต่หลังคาบ้านไม่ได้ถูกมุงด้วยหญ้าคาหรือตองตึง และบ้านลักษณะนี้แต่ก็ถูกใช้สำหรับเป็นที่ทำอาหาร หรือไว้เครื่องครัวมากกว่าใช้พักอาศัย

1.5.2 การประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของชาวบ้านแม่ปอนในช่วงแรกของการตั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่ทำไร่ จากนั้นได้พัฒนาเป็นการทำนาแต่ก็ไม่ครบทุกครัวเรือน เนื่องจากมีพื้นที่จำกัดและอยู่ติดเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ปัจจุบันชาวบ้านจะประกอบอาชีพการเกษตรโดยปลูกข้าว ทำสวนและรับจ้าง

การประกอบอาชีพในหมู่บ้านมีลักษณะเพื่อการยังชีพส่วนที่เหลือจึงจะขาย ประชาชนในบ้านแม่ปอนประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการปลูกข้าวเป็นพืชหลักสำคัญบนที่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ดินของตนเองบริเวณนอกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชสวนครัวและหมาก สำหรับการรับประทานในครอบครัวและค้าขายในบริเวณตลาดซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 4 กิโลเมตร

นอกจากนี้แล้ว เกือบทุกบ้านจะเลี้ยงหมู เพื่อการจำหน่าย เป็นหมูภูเขา หรือหมูดอย หรือที่เรียกว่าหมูต่อมีลักษณะผิวสีดำ หลังแอ่น การเลี้ยงมีทั้งลักษณะทำโรงเรือนเลี้ยงและการผูกล่ามไว้กับเสาเรือน เลี้ยงด้วยผัก หยวกกล้วย ผสมกับผักชนิดอื่นๆ ให้หมูกิน

การประกอบอาชีพรับจ้าง มีประชาชนในชุมชนบางราย ประกอบอาชีพรับจ้างนอกชุมชนคือการรับจ้างในสถานประกอบการเอกชนหรือองค์กรศาสนาภายนอกชุมชนประชาชน กลุ่มนี้มักไปพักอาศัยอยู่รวมกับนายจ้างและกลับเข้าหมู่บ้านในช่วงวันหยุด หรือวันสำคัญทางศาสนา

1.5.3 ด้านการศึกษา

บ้านแม่ปอนมีโรงเรียนระดับประถม จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนแม่ปอนสาขาพระบาท ในปี พ.ศ. 2545 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 145 คน (สัมภาษณ์นายบุญช่วย จีระเดช ซึ่งเป็นครูช่วยสอนในโรงเรียนแห่งนี้) ครูของรัฐบาลจำนวน 3 คน และครูของบาทหลวงจำนวน 3 คนช่วยกันสอนนักเรียนจำนวนดังกล่าว บางครั้งมีครูอาสาสมัครชาวต่างประเทศมาช่วยสอนภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนเป็นบางครั้ง ประกอบด้วย ชาวอังกฤษชาวไอร์แลนด์ ชาวไนจีเรีย ฯลฯ ดังเช่นในปี พ.ศ. 2544 มีครูอาสาสมัครจากประเทศไอร์แลนด์ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศอังกฤษมาช่วยสอนเป็นเวลา 3 เดือน และเมื่อกลางปี พ.ศ.2545 มีครูช่วยสอนภาษาอังกฤษจากประเทศแคนาดาเดินทางมาช่วยสอนประมาณ 3 เดือน เป็นต้น ทำให้เด็กชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอที่เรียนในโรงเรียนแห่งนี้มีความรู้ภาษาอังกฤษดีขึ้นมาก ในชีวิตประจำวันของชาวปกาเกอะญอบ้านแม่ปอนจะสื่อสารกันด้วยภาษาปกาเกอะญอเป็นส่วนใหญ่ แต่ในขณะเรียนจะใช้ภาษาไทยสื่อสารการเรียนการสอนกันเป็นหลัก ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่นี้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชนได้อย่างคล่องแคล่ว แต่ก็มีชาวปกาเกอะญอที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแม่ปอนตั้งแต่เริ่มต้นส่วนหนึ่งไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยกลางหรือภาษาพื้นเมืองภาคเหนือได้ จะสามารถพูดได้แต่เพียงภาษาปกาเกอะญอเท่านั้น โรงเรียนแห่งนี้สร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 ได้ผลิตนักเรียนจบการศึกษาไปเป็นจำนวนมาก นายบุญช่วย กล่าวว่า ศิษย์เก่าของโรงเรียนแม่ปอนแห่งนี้ไปทำหน้าที่รับใช้ชาติบ้านเมืองหลายตำแหน่งหลายอาชีพ เช่น เป็นครูอาจารย์ในโรงเรียนต่างๆ เป็นบาทหลวง เป็นตำรวจ เป็นผู้นำ ท้องถิ่น เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกำนัน และเป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่สถาบันการศึกษาแห่งนี้เป็นอย่างมาก รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียนรุ่นน้องที่เห็นว่านักเรียนรุ่น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

พี่ ๆ เมื่อเรียนจบไปแล้วสามารถไปทำหน้าที่รับใช้สังคมให้เป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปได้ ดังนั้น การเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอ หากได้รับโอกาสทางการศึกษาแล้ว จะทำให้มีความสามารถไม่ด้อยไปกว่าประชาชนในเขตพื้นราบเลย

ด้านการศึกษานั้นนอกจากจะให้การศึกษาแก่เยาวชนแล้ว ยังให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่เพิ่มเติมอีกด้วย กล่าวคือ ศูนย์ชาวเขาจะมีการฝึกอบรมด้านภาษา วัฒนธรรม ให้แก่ชาวเขา หากเรียนจบภายในหนึ่งปีและต้องการเรียนต่อก็จะส่งไปเรียนต่อที่โรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ เช่นที่โรงเรียนผู้ใหญ่พระหฤทัย หรือที่อื่นๆ ที่สะดวก เป็นต้น ส่วนผู้ใดที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ก็จะให้ไปเรียนยังโรงเรียนของเอกชนในเครือศาสนา เช่น โรงเรียนศีลวี ในอำเภอเชียงดาว หรือโรงเรียนยอแซฟ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นต้น เป็นโครงการสำหรับชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอที่มีศาสนาคอยช่วยเหลือ ให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาที่ดี

2. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

หมู่บ้านแม่ปอน มีอายุประมาณ 50 ปี ก่อตั้งโดยบามหลวงศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ในปีพ.ศ. 2495 บาทหลวงมิชชันนารีคณะพระหฤทัยพระเยซูเจ้าแห่งเบธาราม (บาทหลวงคณะเบธาราม) กลุ่มหนึ่งได้ถูกขับไล่ออกจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ด้วยเหตุผลทางการเมืองในขณะนั้น กล่าวคือประเทศจีนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศ จากระบอบประชาธิปไตยที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุขมาสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ ทางการได้มีคำสั่งห้ามบาทหลวงเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศจีน ทำให้บาทหลวงมิชชันนารีคณะพระหฤทัยพระเยซูเจ้าแห่งเบธารามกลุ่มหนึ่งได้สมัครเข้ามาทำงานเผยแพร่ศาสนาในประเทศไทย และมีจุดประสงค์ ที่จะเผยแพร่ศาสนาคริสต์กับกลุ่มชาวเขาโดยเฉพาะ เนื่องจากบาทหลวงมิชชันนารีกลุ่มนี้มีความ คุ้นเคยกับการเผยแพร่ศาสนากับชาวเขาในประเทศจีนมาก่อน ในที่สุดมิชชันนารีกลุ่มนี้ ได้รับมอบหมายให้ทำงานแพร่ธรรมคำสอนในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

มิชชันนารีคณะพระหฤทัยพระเยซูเจ้าแห่งเบธารามกลุ่มนี้ ได้เลือกทำงานเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกับชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในภาคเหนือของประเทศไทย

การเผยแพร่ศาสนาแก่ชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอของบาทหลวงมิชชันนารีคณะพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งเบธารามได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2496 หรือเพียงปีเดียวหลังเดินทางออกจากประเทศจีน โดยมีบาทหลวงโฟญีนีและบาทหลวงโจเซฟ เซกินีอต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ชาวฝรั่งเศส บาทหลวงทั้งสองท่านได้เดินทางออกจากตัวเมืองเชียงใหม่เพื่อไปสำรวจหมู่บ้านต่าง ๆ ของชาวไทยภูเขาเผ่า ปกาเกอะญอบางแห่งในแถบอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เช่น ที่ดอยอินทนนท์ และเขตอำเภอแม่แจ่ม เป็นต้น การสำรวจดังกล่าวทำให้พบว่า หากได้มีการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกับชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในบริเวณอำเภอจอมทองก็จะมีผู้สนใจมานับถือศาสนาคริสต์อย่างแน่นอนเพราะมีข้อสังเกตที่สำคัญว่าชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในบริเวณดังกล่าวมีวัฒนธรรมประเพณีในเรื่องของการมีสามีหรือภรรยาเดียว การเชื่อถือพระเจ้า (เป็นการนับถือผี–ผู้วิจัย) และความดีสูงสุดต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักหรือข้อบัญญัติของศาสนาคริสต์ที่ไม่สนับสนุนให้มีการการหย่าร้าง แต่ให้การสนับสนุนเรื่องการมีสามี หรือภรรยาเดียว รวมทั้งการยอมรับนับถือพระเจ้าที่มีอำนาจสูงสุดในบรรดาสรรพสัตว์ทั้งปวงในโลก จึงได้เริ่มดำเนินการเข้าสู่พื้นที่เพื่อเข้าไปเผยแพร่ศาสนาในพื้นที่อำเภอจอมทองโดยทันที

เพื่อให้ติดต่อกับชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอได้สะดวกยิ่งขึ้น มิชชันนารีแห่งคณะพระหฤทัยพระเยซูเจ้าแห่งเบธารามเห็นว่าจำเป็นที่ต้องใช้ชีวิตคลุกคลีร่วมกับชาวเขาอย่างใกล้ชิด จะทำให้สามารถสร้างความศรัทธาให้แก่ชาวเขาได้รวดเร็ว บาทหลวงโฟญีนีเป็นบุคคลแรกที่ได้ออกไปสำรวจและได้ซื้อที่ดินไว้แปลงหนึ่งที่อำเภอจอมทอง ครั้งแรกได้ทำการสร้างบ้านพักและโบสถ์ขึ้นมา ซึ่งปัจจุบันคือโบสถ์นักบุญมีคาแอลการีกอยส์ อำเภอจอมทอง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 15 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ การมีที่พักและโบสถ์สำหรับการประกอบกิจกรรมทางศาสนา ทำให้บาทหลวงสามารถออกไปเยี่ยมเยียนชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในเขตอำเภอจอมทอง เช่น ที่แม่กลาง แม่ยะ และดอยอินทนนท์ ได้ง่ายยิ่งขึ้น

ปี พ.ศ.2497 บาทหลวงทั้งสอง คือ บาทหลวงโฟญีนี และบาทหลวงโจเซฟ เซกิน๊อต ได้ขออาสาสมัครชายชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอคนหนึ่งชื่อ ลอเรนส์ (ครูลอเรนส์ เกโพ เจริญกุล) จากบาทหลวงการ์มองในประเทศเมียนม่าร์ (เดิมชื่อประเทศพม่า – ผู้วิจัย) เพื่อมาช่วยเป็นล่ามและสอนภาษาปกาเกอะญอให้กับบาทหลวงทั้งสอง ตลอดจนมอบหมายให้ช่วยงานเผยแพร่ศาสนาไปอีกทางหนึ่งด้วย ปัจจุบัน ครูลอเรนส์ เก โพ เจริญกุล เป็นครูคำสอนศาสนาที่สำคัญคนหนึ่งในชุมชนบ้านแม่ปอน ต่อมาบาทหลวงทั้งสองได้รับอุปการะเด็กชายชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในหมู่บ้านต่างๆ บริเวณอำเภอจอมทองรวมประมาณสิบกว่าคน เด็กชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอเหล่านี้ศึกษาคำสอนของศาสนาคริสต์และภาษาไทยในคราวเดียวกัน จนกระทั่งเมื่อวันสมโภชพระคริสตสมภพหรือวันคริสต์มาส เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2497 ปีนั้นเอง ได้มีชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอกลุ่มแรกที่เข้ามานับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจำนวนสิบกว่าคนและได้รับพิธีศีลล้างบาป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การที่มีจำนวนศาสนิกชนชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอเพิ่มขึ้นนี้มิสซังเชียงใหม่เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องมีสถานที่ที่กว้างสำหรับตั้งเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ศาสนาและต้องการให้อยู่ใกล้หมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอ ปี พ.ศ.2497 จึงได้จัดซื้อที่แห่งหนึ่งในป่าติดเชิงเขาห่างจากอำเภอจอมทองประมาณ 15 กิโลเมตร หรือหมู่บ้านแม่ปอนในปัจจุบันนี้เอง และบาทหลวงโยเซฟ เซกีน็อต และบาทหลวงโฟญีนีได้ลงมือสร้างบ้านพักสำหรับเด็กชายและเด็กหญิง พอถึงเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2498 บาทหลวงทั้งสองจึงได้ย้ายจากจอมทองขึ้นไปอยู่ที่แม่ปอน จากนั้นได้เชิญชวนชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในเขตอำเภอจอมทองมาตั้งรกรากและสร้างบ้านอยู่ที่บริเวณแม่ปอน ชาวบ้านที่มาสร้างบ้านกลุ่มแรกๆ คือครอบครัวของครูลอเรนส์ เกโพ เจริญกุล ย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่อายุ 19 ปีก็เป็นหนึ่งในครอบครัวดั้งเดิม โดยคุณพ่อการ์มองเป็นคนส่งมาเพื่อช่วยในการสอนคำสอนแก่ชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอ และช่วยทำหน้าที่เป็นล่ามให้บาทหลวงเพราะพูดภาษาอังกฤษได้ และครูฉลวย ดำรงค์อุษาศีล ย้ายมาจากหมู่บ้านแม่อมลองทำหน้าที่สอนคำสอนร่วมกับบาทหลวงในการเผยแพร่ศาสนาในยุคแรกๆ และมีบทบาทมากในด้านการแปลหนังสือคู่มือคำสอนจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาปกาเกอะญอร่วมกับบาทหลวงโยเซฟ เซกีน็อตโดยการนำอักษรโรมันมาใช้เพื่อเขียนและพิมพ์สำหรับใช้กับชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในประเทศไทย ครูพะลิ ย้ายมาจากอำเภอแม่แจ่มมาทำหน้าที่สอนภาษาไทยให้กับเด็กชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอที่ศูนย์แม่ปอนแห่งนี้ หลังจากนั้นได้มีจำนวนผู้เข้ามาตั้งรกรากที่หมู่บ้านแม่ปอนแห่งนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนครอบครัวทั้งหมด 32 ครอบครัว

ในปี พ.ศ. 2498 บาทหลวงโฟญีนี และบาทหลวงโยเซฟ เซกีน็อตได้ช่วยกันสร้างหอพักสำหรับเด็กชายและเด็กหญิงที่เข้ามาเรียนหนังสือและรับคำสอนศาสนาคริสต์ และในปีเดียวกันได้สร้างโรงเรียนเพื่อเปิดสอนหนังสือให้กับเด็กชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอระดับประถมขึ้น บ้านพักและโรงเรียนที่ถูกสร้างขึ้นหลังแรกเป็นอาคารชั่วคราวไม่แข็งแรงนัก เพราะสร้างด้วยไม้ไผ่ทั้งหมด ในปีนั้นมีนักเรียนจำนวน 8 คน เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอทั้งหมด นักเรียนเหล่านี้มาจากหมู่บ้านที่ดอยอินทนนท์และอำเภอแม่แจ่ม จากนั้นได้เริ่มสร้างโบสถ์หลังแรกเป็นไม้ ต่อมาได้สร้างขึ้นใหม่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก อาคารเรียนก็ถูกสร้างขึ้นใหม่เป็นอาคารไม้ถาวร ปัจจุบันยังใช้เป็นห้องประชุมของโบสถ์ โรงเรียน และของหมู่บ้านอีกด้วย

คณะบาทหลวงที่มาทำงานที่หมู่บ้านแม่ปอนตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1. บาทหลวงโจเซฟ เซกีน๊อต	พ.ศ. 2497-2535
2. บาทหลวงโฟญีนี	พ.ศ. 2497-2499
3. บาทหลวงโบนาต	พ.ศ. 2498-2536
4. บาทหลวงเจริญ นันทการ	พ.ศ. 2536 -2539
5. บาทหลวงดุรงค์ฤทธิ์ กระบวนศิริ	พ.ศ. 2539
6. บาทหลวงการ์โลส โรดริเกซ	พ.ศ. 2539 ถึงปัจจุบัน
7. บาทหลวงณรงค์ชัย หมั่นศึกษา	พ.ศ. 2539
8. บาทหลวงติดคำ ใจเลิศฤทธิ์	พ.ศ. 2540
9. บาทหลวงชาญชัย เต็มอรุณรุ้ง	พ.ศ. 2541 ถึงปัจจุบัน

3. ผู้นำในชุมชน

ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านแม่ปอน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะผู้นำ ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ปัจจุบันชื่อนายมานะ อรุณภาลัย อายุ 43 ปี ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในปี ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) นอกจากนี้ยังมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจำนวน 2 คน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านผู้นำทางกฎหมาย มีบทบาทสำคัญในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ รวมทั้งการดูแลท้องถิ่นให้มีความสงบร่มเย็นอย่างไรก็ตามในปัจจุบันรัฐบาลได้นำนโยบายใหม่ ๆ เข้าไปยังชุมชน คือ กองทุนเงินล้าน ซึ่งมีคณะกรรมการซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนเป็นคณะกรรมการรวมจำนวน 13 คน โดยมีนายมานะ อรุณนภาลัย หรือผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการของกองทุนหมู่บ้าน บุคคลกลุ่มนี้จึงทำหน้าที่ในฐานะผู้นำหมู่บ้านด้วยเช่นกัน

ผู้นำไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำทางศาสนาซึ่งเป็นครูสอนศาสนา และผู้นำองค์กรศาสนา ปัจจุบันหมู่บ้านแม่ปอนมีครูสอนศาสนาที่สำคัญคือ ครูลอเรนส์ เกโพ เจริญกุล อายุ 78 ปี ครูสอนศาสนาท่านนี้มีบทบาทสำคัญตั้งแต่เริ่มต้นสร้างชุมชนร่วมกับบาทหลวงโจเซฟ เซกิน๊อต มิชชันนารีชาวฝรั่งเศส (มรณภาพแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2537) ปัจจุบันยังปฏิบัติหน้าที่ในการแปลคำสอนเป็นภาษาปกาเกอะญอโดยใช้อักษรโรมัน และช่วยเหลือบาทหลวงการ์โลส โรดริเกซ ในการสอนศาสนา หรือทำพิธีกรรมทางศาสนา นับว่าเป็นบุคคลในยุคเริ่มต้นของหมู่บ้านจึงเป็นที่เคารพของชาวปกาเกอะญอในบ้านแม่ปอนค่อนข้างสูง

ผู้นำองค์กรศาสนาคือบาทหลวง ดังที่อธิบายไว้เกี่ยวกับประวัติของชุมชนที่มีบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเข้ามาสร้างชุมชน สร้างโบสถ์ และสร้างศูนย์อบรมเด็กชาวไทยภูเขา บทบาทของผู้นำด้านนี้จะเกี่ยวข้องกับการศาสนา ด้านการศึกษา และสุขภาพอนามัยขั้นพื้นฐาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เลขหมู่.....
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้นำกลุ่มนี้ในปี พ.ศ. 2546 คือบาทหลวงการ์โลส โรดริเกซ ชาวสเปน ประชาชนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก เพราะให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพแก่หัวหน้าครอบครัวที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษในการสอนภาษาแก่เยาวชนชาวเขา และยังให้ความช่วยเหลือบุตรหลานของประชาชนในหมู่บ้าน โดยส่งไปเรียนในระดับสูงในจังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง หรือจังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 2 กรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนจำนวน 9 คน จำแนกเป็นหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 6 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 3 คนโดยนำเสนอเป็นกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

1. นางการ์ลอย แก้วประเสริฐ

นางการ์ลอย มีอายุ 50 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในขณะนั้นนับถือผีและเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์โดยเริ่มจากบาทหลวงเซกินีอสเป็นผู้ให้คำสอนจนกระทั่งรับศีลล้างบาป ต่อมาได้แต่งงานกับนายเดโช แก้วประเสริฐ ซึ่งเป็นพนักงานขับรถยนต์ของโรงเรียนบ้านแม่ปอนและขับรถยนต์ให้บาทหลวง จึงพากันย้ายเข้ามาอยู่บ้านแม่ปอนเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2506 ปัจจุบันนางการ์ลอยประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีบุตรจำนวน 4 คน

ชุมชนดั้งเดิมที่นางการ์ลอยอาศัยก่อนโยกย้ายมาอยู่บ้านแม่ปอน ตั้งอยู่เนินเขาใกล้ลำห้วยธรรมชาติมีอยู่รวมกันประมาณ 15 – 20 ครัวเรือน ทุกครอบครัวนับถือผี ทำให้ชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับผีป่า ผีเรือน ผีบรรพบุรุษซึ่งต้องทำพิธีกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวปกาเกอะญอ ต้องเลี้ยงผีป่า ผีน้ำ และผีบ้านเรือนเสมอ ยามเจ็บไข้ส่วนใหญ่ยังไม่ยอมพึ่งพาการรักษาโดยแพทย์สมัยใหม่ ยังคงพึ่งพาการรักษาจากหมอผี นางการ์ลอยกล่าวว่าชุมชนเดิมนั้นหมอผีมีบทบาทสำคัญที่จะชี้นำความเชื่อให้แก่สมาชิกในชุมชน คำแนะนำของหมอผีเหมือนคำสั่งที่ทุกคนหรือครอบครัวนั้นต้องปฏิบัติตามเพราะเกรงกลัวกับอิทธิฤทธิ์ของผีที่อาจจะโกรธและทำให้คนในบ้านเจ็บป่วย ล้มตาย สังคมในชุมชนเดิมของนางการ์ลอยมีความเป็นอยู่ตามสภาพ ในขณะนั้นคือ ไม่มีไฟฟ้า ถนนหนทางสำหรับการเดินทางก็ไม่สะดวก อยู่ท่ามกลางป่าเขา ด้านวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมที่เหมือนกันกับบ้านแม่ปอน คือ การใส่ชุดขาวของหญิงสาวที่ยังโสดหรือชุดแดงสำหรับหญิงที่แต่งงานแล้ว เรียกว่า “เชวา” วัฒนธรรมที่แสดงออกถึงการอนุรักษ์หรือการรักษาต้นน้ำของชาวปกาเกอะญอ คือ การดื่มน้ำจากน้ำผุดหรือเรียกว่าน้ำจากรู หากสถานที่ใดมีน้ำผุดขึ้นมาจากพื้นดิน น้ำที่ผุดออกมานั้นสามารถนำมาดื่มได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เพราะเป็นแหล่งต้นน้ำ ถือว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตที่ตรงนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับการผิดผีก่อนแต่งงานของหนุ่มสาว ต้องทำพิธีลงโทษด้วยการนำหมู 1 ตัว เกลือ ส้มป่อย มาให้ฝ่ายเจ้าสาว ด้านอาชีพทุกครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนด้านการศึกษา การสาธารณสุข และการคมนาคมของชุมชนดั้งเดิม สมัยที่นางการ์ลอยยังเล็กอยู่ไม่มีโรงเรียน ไม่มีสถานีอนามัยต้องพึ่งหมอผีเป็นหลัก การสัญจรเดินทางก็ไม่สะดวกดังเช่นปัจจุบันในขณะที่ชุมชนบ้านแม่ปอนมีความแตกต่างด้านความเชื่อ รวมทั้งมีการศึกษา สาธารณสุข และบทบาทของสตรีที่ดีกว่าเดิม

นางการ์ลอยได้หันมานับถือศาสนาคริสต์เมื่อมีอายุประมาณ 10 ขวบ เพราะยายมาเป็นคนชักชวน เนื่องมาจากในวัยเด็กมีอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่เสมอ ไม่หายขาด แม้จะพยายามรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์ปัจจุบันเท่าที่จะสามารถหาได้ในขณะนั้น รวมทั้งทำการรักษาด้วยพิธีกรรมของชาวปกาเกอะญอ หรือรักษาด้วยวิธีไสยศาสตร์โดยหมอผี แต่อาการเจ็บป่วยก็ไม่หายขาดยังคงสลับกับอาการปกติอยู่เสมอ ยายของนางการ์ลอยเห็นว่าควรหันไปพึ่งพระเจ้าให้ช่วยประทานความแข็งแรงให้ จึงขออนุญาตบิดาและมารดาของนางการ์ลอยเพื่อนำนางการ์ลอยเข้ารับคำสอนจากบาทหลวงที่มาเยี่ยมเยียนหมู่บ้านอยู่บ่อย ๆ และต่อมาก็รับศีลเปลี่ยนใจมานับถือพระเจ้าแทนการนับถือผี

นางการ์ลอยกล่าวว่า หลังจากการเข้ารับศีลล้างบาปแล้วอาการเจ็บป่วยก็หายไปทันที เป็นความมหัศจรรย์ประการหนึ่งทำให้เกิดยอมรับนับถือพระเจ้ากันทั้งครอบครัว จนกระทั่งเมื่อได้ แต่งงานกับสามีเมื่ออายุประมาณ 16 ปี หรือหลังจากรับศีลล้างบาปแล้วประมาณ 5-6 ปี จากนั้น จึงได้โยกย้ายเข้ามาอยู่บ้านแม่ปอนและมีโอกาสได้ช่วยเหลือบาทหลวงในโอกาสต่าง ๆ หลายครั้ง โดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา บาทหลวงจึงได้จัดตั้งกลุ่มพลมารีขึ้นมาสำหรับช่วยเหลือกิจกรรม เบื้องต้นนางการ์ลอยได้สมัครเป็นพลมารีในช่วงแรก ๆ ของหมู่บ้าน ซึ่งในขณะนั้นจำได้ว่ามีประมาณ 4 – 5 คน บางคนก็ได้เสียชีวิตไปแล้ว กิจกรรมของพลมารีมีหลายอย่างด้วยกัน เช่น กิจกรรมการนำสวดสายประคำให้แก่คนทั่วไปที่ยังไม่นับถือศาสนาให้กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ การออกเยี่ยมคนป่วยที่บ้าน ไปบ้านผู้คลอดบุตรใหม่เพื่อชักชวนให้พาบุตรไปล้างบาป ทำหน้าที่ชักชวนผู้ที่วางเฉยต่อศาสนา หรือยังไม่สนใจศาสนามาร่วมพิธีกรรมทางศาสนา อาทิเช่น ร่วมพิธีมิสซา การเข้าโบสถ์ในวันอาทิตย์ เป็นผู้นำในการสวดภาวนา เยี่ยมเยียนครอบครัวผู้เสียชีวิต เป็นต้น นางการ์ลอยร่วมปฏิบัติหน้าที่พลมารีร่วมกับพลมารีรายอื่นๆ ในบ้านแม่ปอนที่มีจำนวนทั้งหมด 12 คน สำหรับการทำหน้าที่การสวดของพลมารีนั้น นางการ์ลอยอธิบายว่า เป็นการสวดสายประคำ 50 เม็ด รวมทั้งผู้ที่เป็นพลมารีจะต้องผู้พลีกาย คือ ให้การช่วยเหลือแก่ศาสนาโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย และต้องมีวัตรปฏิบัติประจำวันที่ค่อนข้างเคร่งครัดกว่าบุคคลทั่วไปตลอดชีวิต ซึ่งนางการ์ลอยเห็นว่าตนเองเป็น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผู้หนึ่งที่ยอมรับการทำหน้าที่ดังกล่าว และได้ปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติทั้งหมดและไม่รู้สึกว่าการปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ นั้น แม้จะเคร่งครัดแต่เมื่อปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องทำให้มีความรู้สึกดังกล่าวเมื่อทำจนเคยชินสิ่งที่ปฏิบัติก็ดำเนินไปตามปกติ

ความเชื่อในหลักศาสนาเดิมเปรียบเทียบกับหลักศาสนาใหม่ นางการ์ลอย เห็นว่าหลักการปฏิบัติในศาสนาเดิมแตกต่างกับศาสนาคริสต์ โดยยกกรณีของการการรักษาความเจ็บป่วยด้วยไสยศาสตร์ คือ เรียกให้เข้าพิธีกรรมเพื่อรักษาอาการป่วยบ่อยครั้งซึ่งแต่ละครั้งต้องเสียเงินเป็นจำนวนมาก ต้องนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ผู้รักษาสั่งให้จัดหามาให้ครบถ้วน บิดาและมารดาของนางการ์ลอย จำเป็นต้องจัดหาให้ตามที่กำหนด ทำให้มีความสิ้นเปลือง เป็นการเพิ่มทุกข์ให้แก่ผู้ป่วยและครอบครัวซึ่งก็จะได้รับความทุกข์เพิ่มมากขึ้น หากไม่สามารถจัดหาสิ่งของตามที่กำหนดก็มักจะถูกปฏิเสธการรักษาหรือรักษาด้วยความไม่เต็มใจ แต่เมื่อหันมาเข้ามานับถือศาสนาคริสต์แล้วการรักษาเปลี่ยนแปลงไป ผู้ให้การช่วยเหลือและการรักษาไม่มีการเรียกร้องสิ่งของใด ๆ รวมทั้งการรักษาก็เป็นแบบสมัยใหม่ เมื่อรักษาได้หายขาดทำให้มีความเชื่อมั่นและเริ่มศรัทธาในศาสนาคริสต์มากขึ้น ดังนั้นจึงมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีกับศาสนาเดิม แต่นางการ์ลอยไม่ได้ตำหนิคนที่ยังมีความเชื่อดั้งเดิมอยู่ เพียงแต่ตนเองเห็นว่าความเชื่อเดิมเป็นการเบียดเบียนมากกว่าการช่วยเหลือกันอย่างแท้จริง หลังจากที่ได้นับถือศาสนาคริสต์นางไม่ได้ถูกปฏิเสธจากชุมชนดั้งเดิมแต่ประการใด แต่ก็รับรู้ว่าหมอผีในหมู่บ้านมีความไม่พอใจอยู่บ้างเพราะครอบครัวของนางการ์ลอยไม่ใช้พิธีกรรมทางผีในการแก้ไขปัญหาใด ๆ ให้แก่ครอบครัว ไม่ว่าการจะเป็นเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ หรือการทำพิธีกรรมเพื่อบูชาผี อย่างไรก็ตามนางการ์ลอยให้เหตุผลว่า ตอนนั้นบิดา มารดา และยายซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตแล้วค่อนข้างจะเข้มแข็งอยู่มาก ยายเป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำรงตน การรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางศาสนาตลอดจนการมีโอกาสพบกับบาทหลวงเป็นครั้งคราวทำให้ไม่มีความรู้สึกแปลกแยก ในชุมชนดั้งเดิม แต่ในระยะต่อมาได้มีหลายครอบครัวหันมานับถือศาสนาคริสต์กันเพิ่มมากขึ้น นางการ์ลอยกล่าวว่า หลังจากได้อพยพโยกย้ายครอบครัวออกมาจากชุมชนเดิมแล้ว ตนยังกลับไปเยี่ยมชุมชนเดิมในช่วงแรกๆ แต่ในระยะหลังไม่ได้กลับไปที่หมู่บ้านเดิมอีกเลย คือประมาณ 30 ปีมาแล้ว ต่อกรณีการเข้ามาอยู่รวมกันในบ้านแม่ปอน นางการ์ลอยและนายเดโชซึ่งเป็นสามีได้เล่าถึงช่วงที่มาอยู่ในบ้านแม่ปอนช่วงใหม่ๆ ว่า ทำให้เห็นแนวปฏิบัติของชุมชนแตกต่างไปจากที่เคยปฏิบัติในชุมชนเดิมที่อำเภอแม่สะเรียงเพราะเป็นชุมชนชาวคริสต์ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับประชาชนในหมู่บ้านแห่งนี้ได้เป็นอย่างดี

นางการ์ลอยและนายเดโชกล่าวว่า หมู่บ้านแห่งนี้เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว (พ.ศ.2495) ยังเป็นที่รกร้างและมีครอบครัวเข้ามาอยู่ในพื้นที่บริเวณรอบ ๆ โบสถ์ไม่กี่หลัง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

คาเรือน เมื่อมีนักเรียนและประชาชนหันมานับถือคริสต์จำนวนมาก จึงได้มีการอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทุกครอบครัวเป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์ทั้งสิ้น ไม่มีการจัดทำพิธีกรรมใดๆ ที่เกี่ยวกับการนับถือผี หรือการนับถือศาสนาอื่น พิธีกรรมต่างๆ ในชุมชนเกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์ทั้งหมด เช่น การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ ยกเว้นวัฒนธรรมสำคัญของชาวปกาเกอะญอเท่านั้นที่ยังคงถือปฏิบัติกันต่อมา ได้แก่ การแต่งกาย อย่างไรก็ตามก็มีความเชื่อเดิม ๆ หลงเหลืออยู่บ้าง เช่น ห้ามลอดราวตากผ้า ไม่ทำไร่ ในบริเวณน้ำผุด และการผิดผี เป็นต้น

นอกจากการเขาช่วยเหลือศาสนาด้วยการเป็นพลมารีแล้ว นางการ์ลอย ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ด้วยการปลูกข้าวทำนาในเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ แต่ละปีจะปลูกเข้าได้ประมาณ 300 ถัง อย่างไรก็ตามนางยังสามารถหารายได้จากช่องทางอื่นๆ โดยเฉพาะจากการช่วยเหลือศาสนา แม้จะไม่มากแต่ก็พอนำมาใช้สำหรับการเลี้ยงดูบุตรได้ นางการ์ลอยกล่าวว่ารายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณ 20,000 บาทต่อปี เป็นรายได้ที่เพียงพอกับสภาวะของชาว ปกาเกอะญอในปัจจุบัน

ตลอดเวลาที่เข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนของนางการ์ลอยเธอเห็นว่าบทบาทของศาสนาคริสต์กับการศึกษาของบ้านแม่ปอนมีค่อนข้างสูง "ศาสนาช่วยการศึกษาของเด็กที่นี่ได้เยอะ เด็กบ้านแม่ปอนสำเร็จการศึกษาระดับสูงกันหลายราย เพราะได้รับการสนับสนุนจากบาทหลวง" เธออธิบายต่อไปอีกว่า บาทหลวงเป็นธุระช่วยดูแลการศึกษาของเด็กนักเรียนในโรงเรียนเป็นอย่างดี พยายามสั่งสอนให้นักเรียนมีความพฤติกรรมดี ปฏิบัติดี และให้เรียนดีเพื่อจะได้มีโอกาสส่งไปศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น นางการ์ลอยเห็นว่าที่นี่ให้ความสำคัญด้านการศึกษามาตั้งแต่ต้น ชุมชนบ้านแม่ปอนมีโรงเรียนสอนเด็กชาวปกาเกอะญอ มีการจัดการศึกษาโดยบาทหลวงคณะเบธาราม แต่ปัจจุบันโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนของรัฐบาลไปแล้วแต่บาทหลวงยังคงช่วยเหลือดูแลในทุกเรื่องเช่นเดิม

เนื่องจากชุมชนบ้านแม่ปอนเป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งโดยกลุ่มศาสนาทำให้มีความเชื่อเกี่ยวกับผีของปกาเกอะญอเปลี่ยนแปลงไป นางการ์ลอยเห็นว่าเมื่อเทียบกับชุมชนดั้งเดิมที่เป็นภูมิลำเนาเกิดแม้จะนานมาแล้วแต่ก็พอจะเห็นความแตกต่างของความเชื่อของชาวปกาเกอะญอที่แตกต่างไปจากที่อื่น ๆ ดังเช่นคนหายไปในป่าซึ่งเชื่อว่าเป็นการกระทำผิดร้ายแรงจึงถูกลงโทษจากผีทำให้ผู้หลงป่าและครอบครัวเกิดความกลัวผีที่ลงโทษ แม้หลังจากช่วงรับศีลล้างบาปและเข้านับถือศาสนาแล้ว นางการ์ลอยก็ยังมีความรู้สึกความเกรงกลัวต่อสิ่งที่มองไม่เห็นคงมีแต่บิดา มารดา และยาย ที่ช่วยกันกล่าวให้กำลังใจว่าไม่มีอะไรจะยิ่งใหญ่และต่อสู้กับพระเจ้าได้ คล้ายกับบ้านแม่ปอนซึ่งเห็นว่าผีไม่น่ากลัวเพราะผีหรือใครก็ตามไม่สามารถเอาชนะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

พระเจ้าได้ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาทั้งปวงจึงมักทำการสวดอ้อนวอนพระเยซูคริสตเจ้า หรือพระแม่มารีย์แทน ซึ่งจะทำให้ไม่หวาดกลัวต่อสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วนในด้านอื่น ๆ ของชุมชน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการสาธารณสุขและการเลี้ยงเด็กเล็ก นางการ์ลอยมีความเห็นว่าบาทหลวงคนปัจจุบัน คือ บาทหลวงการ์โลส โรดรีเกซ รวมทั้งบาทหลวงที่เคยปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาก่อนหน้านี้ ต่างให้ความสำคัญกับการสาธารณสุขค่อนข้างมาก ตลอดเวลาที่ผ่านมาบาทหลวงได้ช่วยเหลือการพยาบาลกับปกาเกอะญอ ช่วยเหลือการรักษาโรคขั้นพื้นฐานแก่ปกาเกอะญอที่เจ็บป่วย ส่วนในแง่การเลี้ยงดูเด็กเล็กนั้นเป็นการช่วยจัดกลุ่มก่อนวัยเรียน ในโรงเรียนใครมีบุตรก่อนเข้าเรียนประถมศึกษาสามารถนำไปฝากเลี้ยงได้ที่ศูนย์รับดูแลเด็ก การรับเลี้ยงดูแลเด็กก่อนวัยเรียนนั้นนางการ์ลอยเห็นว่ามีประโยชน์ต่อเด็กและประโยชน์ต่อครอบครัว คือ พ่อ แม่ของเด็ก มีเวลาสำหรับไปประกอบอาชีพได้ ในขณะที่เด็กก็ได้รับการเลี้ยงดูถูกสุขภาพอนามัย แต่การส่งเด็กไปเลี้ยงที่ศูนย์ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติทุกครัวเรือนและไม่มีการบังคับ

ส่วนด้านพิธีกรรมในชุมชน นางการ์ลอยกล่าวว่าเป็นพิธีกรรมของศาสนาคริสต์ทั้งหมด พิธีกรรมโดยมากกลุ่มพลมารีจะเข้าไปมีส่วนร่วมเสมอ นางการ์ลอยเห็นว่าบทบาทของพลมารีมีส่วนช่วยสนับสนุนพิธีกรรมต่าง ๆ ในการนำการสวดได้ค่อนข้างดี ทุกพิธีกรรมของชาวปกาเกอะญอในชุมชนแห่งนี้เป็นการนำพิธีกรรมทางศาสนาไปใช้ ซึ่งแตกต่างจากชาวปกาเกอะญอที่ไม่ได้นับถือคริสต์อย่างแน่นอน นอกจากนี้การเข้ารับการสวดทุกเช้าวันอาทิตย์ก็ถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งของทุกคนในชุมชนแห่งนี้ ดังนั้นในแต่ละวันสุดสัปดาห์ชาวบ้านจะเข้าร่วมพิธีกรรมในโบสถ์กันเป็นจำนวนมาก หรืออาจจะกล่าวได้ว่าแทบทุกคนตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงคนสูงอายุ สำหรับพิธีกรรมเก่า ๆ ในชุมชนชาวปกาเกอะญอนั้น นางการ์ลอยระบุว่าไม่มีแล้ว ในชุมชนแห่งนี้ อาจมีความเชื่อเฉพาะบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดังเช่นกรณีของนายเดโชที่จะไม่ลอดราวตากผ้า ไม่ทำไร่ในบริเวณน้ำผุดเป็นต้น

สิ่งที่พบเห็นว่ามีความแตกต่างจากชุมชนในภูมิลำเนาเดิมของนางการ์ลอย คือ บทบาทของสตรี นางการ์ลอย เห็นว่า ปัจจุบันบทบาทของสตรีในชุมชนนี้มีความแตกต่างจากชุมชนเดิม โดยเฉพาะพลมารีซึ่งเป็นผู้มีบทบาทค่อนข้างสูงทางศาสนา การแสดงบทบาทอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือให้คนตกทุกข์ได้ยากมีความสุขในชีวิต และต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้คนทั่วไป นางการ์ลอยเห็นว่าเดิมบทบาทของสตรีชาวปกาเกอะญอค่อนข้างมีจำกัด คิดจะทำสิ่งใดจำเป็นต้องขอความคิดเห็น หรือเห็นชอบจากสามีเสียก่อนจึงจะกระทำในสิ่งนั้น ๆ ได้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่เป็นเช่นนั้น บทบาทของสตรีได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้นางการ์ลอยเชื่อว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของศาสนาที่เปิดกว้างให้แก่สตรี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

นางการ์ลอยเห็นว่าชุมชนบ้านแม่ปอนมีการย้ายถิ่นค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการย้ายถิ่นเพราะต้องออกไปหางานทำนอกชุมชน หรือการไปเล่าเรียนเพื่อรับการศึกษาในระดับสูง ทั้งสองเหตุผลนี้ทำให้สถานการณ์การย้ายถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่จะเคยอยู่กันพร้อมหน้า การไปทำงานในเมืองทำให้มีรายได้สูงกว่าการทำอาชีพเกษตรกรรมหลายเท่า ทำให้มีแรงจูงใจผลักดันให้หนุ่มสาวรุ่นใหม่ใฝ่ฝันไปหางานนอกชุมชน นางการ์ลอยกล่าวว่าบุตรของตน 3 คน ออกไปทำงานกับบาทหลวงคณะพระมหาไถ่ที่กรุงเทพมหานคร คนหนึ่งทำงานที่ศูนย์อพยพที่แม่สอด คนหนึ่งทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ แต่ละคนได้รับเงินเดือนประมาณ 5 – 6 พันบาท สาเหตุที่นางการ์ลอยปล่อยให้บุตรไปทำงานนอกชุมชนเพราะมีที่ดินสำหรับการทำเกษตรกรรมเพียง 10 ไร่เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาก็มีผลต่อการไปหางานทำภายนอกชุมชน ผู้ที่มีการศึกษาสูงเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วโอกาสมีงานดีรออยู่ข้างหน้า และในขณะที่เด็กออกไปทำงานนอกชุมชนส่วนหนึ่งเป็นความทะเยอทะยานของเด็กเอง

สำหรับด้านวิถีชีวิตของชุมชนครอบครัว นางการ์ลอยกล่าวว่าวิถีชีวิตของชาวปกาเกอะญอในชุมชนแห่งนี้ไม่ได้แตกต่างไปจากชาวปกาเกอะญออื่นๆ เพราะอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ดี คือมีความผูกพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจึงต้องช่วยกันดูแล ส่วนครอบครัวก็เช่นเดียวกัน มีความผูกพัน แต่ศาสนาอาจมีอิทธิพลในทุกกรณีจึงทำให้ทุกครอบครัวมีความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยผ่านกิจกรรมทางศาสนา

2. นายพะดา ดำรงค์อุษาศีล

นายพะดา อายุ 48 ปี บ้านเดิมอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เดิมนับถือศาสนาพุทธและผี แต่เมื่อออกไปหางานนอกหมู่บ้าน ได้มีโอกาสพบกับนางฉวีวรรณ์ ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์และได้แต่งงานกัน จึงได้เปลี่ยนการนับถือศาสนาอื่นมานับถือศาสนาคริสต์ และเข้ามาอยู่บ้านแม่ปอน เมื่อปี พ.ศ.2516 ปัจจุบันครอบครัวของนายพะดา มีสมาชิกจำนวน 5 คน ประกอบด้วยนายพะดา ภรรยา และบุตรชาย จำนวน 3 คน อาชีพของนายพะดา คือ รับจ้างทำงานอยู่ในอำเภอจอมทอง พักอาศัยเป็นการชั่วคราวกับบาทหลวงณรงค์ชัย หมั่นศึกษา ที่ศูนย์คาทอลิกอำเภอจอมทอง ในแต่ละเดือนจะกลับบ้านในวันสุดสัปดาห์

ชุมชนดั้งเดิมของนายพะดาอยู่ในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง ชุมชนนับถือพุทธและนับถือผีเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงนั้นมีการเข้าไปเผยแพร่ศาสนาของหมู่มิชชันนารีอยู่บ้างเป็นครั้งคราว เป็นการไปเชิญชวนร่วมทำกิจกรรมแล้วให้คำแนะนำคำสอนเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งนายพะดาเคยเข้าไปร่วมกิจกรรมและรับคำสอนอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้คิดจะเปลี่ยนใจหันมานับถือศาสนาคริสต์จนกระทั่งได้ออกไปหางานทำนอกหมู่บ้าน งานส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับงานชักลาก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ไม้ของนายทุนหลายแห่ง แต่ละแห่งใช้เวลานาน จึงจะกลับไปบ้านได้สักครั้งหนึ่ง จนกระทั่งได้มารับจ้างทำงานสวนในอำเภอจอมทอง และมีโอกาสได้พบกับภรรยาจนกระทั่งได้แต่งงานกัน ก่อนแต่งงานกันนายพะดาได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และได้รับคำสอนจากบาทหลวงโบนาตที่ชุมชนบ้านแม่ปอนและรับศีลนับถือศาสนาคริสต์

ความเชื่อของชุมชนเดิมของนายพะดา นายพะดากล่าวว่า ในช่วงนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับผี แม้จะนับถือศาสนาพุทธด้วยแต่ก็มีพระมาสอนนาน ๆ ครั้ง จึงทำให้ปกาเกอะญอที่นับถือศาสนาพุทธค่อนข้างเห็นห่างศาสนา ทำให้มีความเชื่อผีมากกว่าความเชื่อของศาสนาพุทธ ดังนั้นการกระทำสิ่งใดลงไปต้องระมัดระวังไม่ให้ผีมีความโกรธมิฉะนั้นจะเป็นอันตรายต่อตนเอง ครอบครัวหรือชุมชนได้ ชุมชนจึงมีพิธีกรรมการเลี้ยงผีอยู่เสมอ โดยการฆ่าหมู หรือไก่เป็นเครื่องเซ่นไหว้ เช่น ก่อนทำนา และหลังทำนา ต้องทำพิธีเลี้ยงผีเพื่อขอให้ผีช่วยเหลือรวมทั้งการขอบคุณที่ช่วยให้ได้ผลผลิตที่ดี ส่วนพิธีกรรมทางด้านศาสนาพุทธ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ สลากภัต ซึ่งชุมชนเดิมจะร่วมทำกับชุมชนใกล้เคียงกัน แต่เนื่องจากในขณะนั้นนายพะดาเป็นเด็กหรือเป็นหนุ่มจึงไม่ได้สนใจร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากนัก

การหันมานับถือศาสนาคริสต์ของนายพะดานั้น นายพะดาได้กล่าวว่ามาจากเหตุผลหลักสำคัญเพียงประการเดียวคือการแต่งงานกับภรรยาซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ นอกจากนี้นายพะดาเห็นว่าสังคมชาวคริสต์ไม่แบ่งเป็นชนชั้นผิดกับสังคมกะเหรี่ยงแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มหมอผีและพรรคพวก กลุ่มชาวบ้านที่มักต้องเชื่อฟังหมอผีและกลุ่มเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลจากความรู้สึกที่มีต่อศาสนาคริสต์ค่อนข้างดีจึงทำให้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ด้วยระยะเวลาไม่นาน ในเรื่องการเปลี่ยนความเชื่อเดิมมานับถือศาสนาคริสต์ นายพะดากล่าวว่าได้รับการชักชวนให้นับถือศาสนาคริสต์ก่อนแต่งงานโดยบิดาและมารดาของภรรยา แต่ในขณะนั้นก็ยังไม่ได้คิดอะไรเพียงแต่มีความรู้สึกในขณะนั้นว่าคงต้องเปลี่ยนแปลงหันไปนับถือศาสนาคริสต์ค่อนข้างแน่นอนเพราะพิจารณาดูแล้วไม่มีอะไรเสียหาย อีกทั้งแนวการสอนก็ต้องการให้ผู้นับถือศาสนาเป็นคนดีไม่เบียดเบียนบุคคลอื่น ประกอบกับการต้องไปอยู่กับภรรยาในชุมชนนับถือศาสนาคริสต์ด้วย ทำให้นายพะดาเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาก่อนการแต่งงานไม่นานนัก บิดาและมารดาของนายพะดาก็ไม่ได้ขัดขวางแต่อย่างใด ส่วนบิดาและมารดาของนายพะดายังนับถือศาสนาพุทธและอาศัยอยู่ในอำเภอแม่แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือชุมชนเดิมนั่นเอง ปัจจุบันทั้งสองได้เสียชีวิตแล้ว คงเหลือเฉพาะน้องสาวและพี่ชาย สมาชิกในชุมชนเดิมไม่ได้รังเกียจนายพะดา นายพะดาเคยเข้าไปในชุมชนเดิมหลายครั้งไม่มีใครรังเกียจว่าหันไปนับถือศาสนาคริสต์ แม้ว่านายพะดาไม่ไปร่วมพิธีกรรมการเลี้ยงผีของชุมชนบ้านเกิดเพราะขัดกับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ความเชื่อใหม่ แต่ในความรู้สึกของนายพะดาก็ไม่ได้ลบหลู่ว่าการนับถือผีเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่ถูกต้อง

นายพะดาเข้าไปอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนกับภรรยาหลังแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 20 ปี ขณะนั้นชุมชนบ้านแม่ปอนมีครอบครัวอยู่ประมาณ 20 หลังคาเรือน กระจายอยู่รอบๆ การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวปกาเกอะญอเข้ามาในบ้านแม่ปอน ในช่วงที่นายพะดาเข้าไปอยู่มีไม่มากนัก เพราะการสัญจรในขณะนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก พื้นที่ก็อยู่ในหุบเขาไม่สามารถขยับขยายได้ง่าย ทุกคนในหมู่บ้านแม่ปอนมีความศรัทธาในศาสนาคริสต์ ทุกครัวเรือนรวมตัวกันประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอและร่วมมือกันอย่างเต็มใจ แต่ในปัจจุบันชุมชนได้มีการขยายตัวของเพิ่มมากขึ้น มีประชากรเพิ่มมากขึ้นความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของคนรุ่นใหม่ๆ ลดลงบ้าง อาจเป็นเพราะชาวบ้านมีภารกิจกันมากขึ้น หลายคนต้องออกไปเรียนหนังสือและทำงานในเมือง อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้สูงอายุยังคงให้การสนับสนุนและจรรโลงความเชื่อในคริสต์ศาสนาให้ดำรงต่อไปอย่างต่อเนื่องโดยการชักจูงให้ลูกหลานเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุเหล่านี้ก็คือคนกลุ่มแรกที่เข้ามาร่วมกันก่อตั้งชุมชนนี้ และนายพะดาเองก็รู้จักบุคคลกลุ่มนี้ค่อนข้างดี

นายพะดาค่อนข้างชื่นชมกับการจัดการศึกษาในชุมชนบ้านแม่ปอนเป็นอย่างมาก เขาเห็นว่าชุมชนบ้านแม่ปอนได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาจากบาทหลวงเป็นอย่างมาก ดีกว่าชุมชนเดิมของนายพะดา บุตรของเขาทั้ง 3 คน ก็ได้รับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนในหมู่บ้าน เมื่อจบแล้วนายพะดาได้ส่งบุตรไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาที่อำเภอจอมทอง ให้อาศัยอยู่กับญาติในอำเภอจอมทอง การที่นายพะดาส่งบุตรไปเรียนที่จอมทองโดยไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากบาทหลวงนั้นเป็นเพราะนายพะดาไม่ต้องการรบกวนและสร้างภาระแก่บาทหลวง อีกเหตุผลหนึ่งคือในอนาคตถ้าบาทหลวงซึ่งเป็นชาวต่างประเทศกลับไปก็จะเกิดปัญหาได้นายพะดากล่าวว่า “ถ้าฝรั่งกลับประเทศไปแล้ว และไม่ให้ความช่วยเหลือแล้วพวกเราจะทำอย่างไร” ด้วยเหตุนี้การพึ่งตนเองจึงมีความเหมาะสมกว่า

ศาสนาช่วยสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนบ้านแม่ปอนและภายในครอบครัวได้ค่อนข้างดีตามความคิดเห็นของนายพะดา เขาเห็นว่าพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาเปิดโอกาสให้แต่ละครอบครัวร่วมพิธีกรรมโดยพร้อมเพรียงกัน มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนเป็นอย่างมาก เด็กก็อยู่ในสายตาของผู้ใหญ่อยู่ตลอดเวลา ทำให้ไม่มีเด็กคนใดกล้ามีพฤติกรรมออกนอกลู่นอกทาง นอกจากนี้ศาสนายังช่วยเหลือปกาเกอะญอบ้านแม่ปอนด้านสาธารณสุขและการดูแลเลี้ยงเด็กให้มีการศึกษาและมีสุขภาพดี นายพะดาเห็นว่าตลอดเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนพบเห็นเกี่ยวกับการสาธารณสุขของชุมชนปรากฏว่า ไม่เคยพบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภัยร้ายแรงมาจากโรคภัยต่าง ๆ เพราะความเอาใจใส่ของบาทหลวงและผู้นำชุมชนในขณะนั้น กระทั่งในระยะหลังสาธารณสุขได้เปิดสถานีอนามัยบริการการสาธารณสุขให้แก่บ้านแม่ปอนและชุมชนอื่นใกล้เคียง สถานีอนามัยแห่งนี้อยู่ไม่ไกลจากบ้านแม่ปอนมากนัก ดังนั้นใครมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยชาวบ้านแม่ปอนก็จะขออาศัยความช่วยเหลือจากบาทหลวงเป็นที่พึ่งอันดับแรก หากมีอาการเจ็บป่วยจำเป็นจะต้องรักษาด้วยแพทย์ก็จะส่งต่อไปที่สถานพยาบาลใกล้เคียง ซึ่งบาทหลวงก็จะอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี นายพะดาเห็นว่าในช่วงแรกที่เข้ามาอยู่ในชุมชนบทบาทขององค์กรศาสนา โดยเฉพาะบาทหลวงได้ช่วยเหลือดูแลรักษาพยาบาลให้กับผู้ป่วยในบ้านแม่ปอน ในระยะต่อมาบทบาทนี้ก็ลดน้อยลงเพราะมีสถานีอนามัยและถนนหนทางก็สัญจรไปมาสะดวกกว่าเดิมทำให้ชาวบ้านต่างพึ่งพาตนเองกันมากขึ้น

ความแตกต่างที่เห็นเด่นชัดระหว่างชุมชนเดิมกับชุมชนบ้านแม่ปอน คือ บทบาทของสตรี นายพะดาเห็นว่าแนวคิดในปัจจุบันของปกาเกอะญอชุมชนบ้านแม่ปอน คือ การอยู่ด้วยกันในครอบครัวสามี และภรรยาต้องช่วยกันทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว นั่นคือในชุมชนแห่งนี้เห็นว่าทุกคนในครอบครัวต้องช่วยเหลือการงานกันไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิง การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่อิทธิพลของศาสนาแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ผู้หญิงในชุมชนจึงมีบทบาทช่วยเหลือครอบครัวในการหารายได้ ทั้งสามีและภรรยาต้องช่วยกันดูแลครอบครัว หากเมื่อเทียบกับชาวปกาเกอะญอที่นับถือผีแล้วคิดว่าบทบาทของผู้หญิงที่บ้านแม่ปอนได้รับความการยอมรับจากผู้ชายมากกว่า แต่นายพะดาก็เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับบทบาทของผู้หญิงเพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะการศึกษาที่มีส่วนในการเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับบทบาทหญิง-ชายในลักษณะเสมอภาคกันมากขึ้น

นอกจากนี้ นายพะดายังมีความเห็นเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชนปกาเกอะญอบ้านแม่ปอนซึ่งเป็นชุมชนคริสต์ที่มีความแตกต่างไปจากพิธีกรรมตามความเชื่อเดิม คือการถือผี ซึ่งพิธีกรรมต่างๆ ของผีจำเป็นต้องฆ่าหมู ฆ่าไก่ เพื่อนำมาเป็นเครื่องเซ่น แต่พิธีกรรมของคริสต์ศาสนาไม่ได้เน้นเรื่องดังกล่าว พิธีกรรมของชุมชนส่วนใหญ่จึงเป็นไปด้วยความเรียบง่ายไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ พิธีกรรมเกี่ยวและการกินข้าวใหม่ ซึ่งเดิมจำเป็นต้องเลี้ยงผี ต้องนำสุรา ฆ่าไก่ และอุปกรณ์อื่น ๆ มาทำพิธี แต่ศาสนาได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นพิธีบูชามิสซา ซึ่งเป็นการสวดสรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าแทน เช่นเดียวกับพิธีกินข้าวใหม่ ซึ่งเป็นการนำข้าวมารวมกันและทำพิธีทางศาสนา จึงเห็นได้ว่าศาสนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติให้แตกต่างไปจากเดิมเมื่อนายพะดาเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนก็พบว่าพิธีกรรมของหมู่บ้านแม่ปอนเป็นไปในลักษณะนี้มาโดยตลอด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

3. นายภักดี เจริญสุข

นายภักดี หรือลุงภักดี อายุ 60 ปี อยู่บ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ นับถือศาสนาพุทธและผี ภายหลังได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เมื่อประมาณ 50 ปีที่ผ่านมา โดยรับศีลล้างบาปจากบาทหลวงเซกินีอส โดยครอบครัวของลุงภักดีรับศีลล้างบาปร่วมกับครอบครัวของภรรยา (ซึ่งในขณะนั้นมีฐานะเป็นเพื่อนบ้านกัน) ต่อมาเมื่อลุงภักดีได้เข้าไปศึกษาต่อในเมืองเชียงใหม่ที่โรงเรียนพระหฤทัย และโรงเรียนมงฟอร์ต จนสำเร็จการศึกษาแล้ว ได้มีโอกาสเข้ามาช่วยสอนหนังสือที่โรงเรียนบ้านแม่ปอน จึงได้ตั้งรกรากที่หมู่บ้านแม่ปอนแห่งนี้เมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันลุงภักดีอยู่รวมกับสมาชิกทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วย ภรรยา บุตร และหลาน ครอบครัวของลุงภักดีนับว่าเป็นครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่ง โดยครอบครัวของลุงภักดีประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่บุตรจำนวน 2 คน ประกอบอาชีพรับราชการ คือ คนแรกรับราชการครูในโรงเรียนนอกชุมชน และอีกคนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีอนามัยซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 4 กิโลเมตร

มูลเหตุที่ทำให้ลุงภักดีและครอบครัวเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาคริสต์ เนื่องมาจากคุณพ่อของลุงภักดีได้เดินทางไปทำงานอยู่ในประเทศพม่า(สมัยนั้นคนไทยแถบชายแดนนิยมไปทำงานที่ประเทศพม่า) กับบริษัทของชาวอังกฤษซึ่งได้รับสัมปทานป่าไม้ พ่อของลุงภักดีเป็นควาญช้างและฝึกช้างในการลากซุง พ่อของลุงภักดีสังเกตเห็นว่าลูกจ้างส่วนใหญ่ของบริษัทยกเว้นควาญช้างมีการศึกษาสูงกันแทบทั้งสิ้น ทำให้คุณพ่อของลุงภักดีมองเห็นว่าคนมีการศึกษาดีจะได้เปรียบกว่าคนที่ไม่มีการศึกษา ด้วยเหตุนี้คุณพ่อของลุงภักดีจึงมีความตั้งใจที่จะส่งให้บุตรทั้งหมดของเขาไปเรียนหนังสือในระดับสูง แต่การจะศึกษาเล่าเรียนให้สูงในสมัยนั้นต้องไปบวชเรียนที่วัด หรือไปเรียนในตัวเมืองที่แม่ฮ่องสอน หรือที่จังหวัดเชียงใหม่ ความต้องการที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาเล่าเรียนที่สูงขึ้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวของลุงภักดีตัดสินใจเปลี่ยนการนับถือศาสนาคริสต์ เพราะคุณพ่อของลุงภักดีเห็นว่าหากต้องการให้ลุงภักดีเรียนสูงก็ต้องบวชเป็นเณรในพุทธศาสนา หรือเข้านับถือคริสต์เพราะจะได้รับการสนับสนุน แต่การนับถือพุทธไม่สามารถตัดขาดจากการนับถือผีได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการศึกษาต่อ เพราะการนับถือผีมีข้อห้ามประการหนึ่งที่สำคัญคือสมาชิกทุกคนไม่ควรอยู่ไกลจากครอบครัวมากเกินไป เพื่อว่าเวลาทำพิธีเลี้ยงผีทุกคนในครอบครัวจะได้อยู่พร้อมเพรียงกัน จะขาดคนใดคนหนึ่งไม่ได้มิฉะนั้นพิธีกรรมจะไม่สมบูรณ์หรือไม่ศักดิ์สิทธิ์ และจะต้องทำพิธีใหม่ ประกอบกับในขณะนั้นพ่อตาของลุงภักดี กำลังจะเข้าพิธีถือศาสนาคริสต์ โดยได้ไปเชิญบาทหลวงเซกินีอตมาจากอำเภอจอมทองมาช่วยทำพิธีล้างบาปให้ จึงเป็นโอกาสดีที่จะได้ชักชวนพ่อของลุงภักดีให้เข้าร่วมพิธีรับศีลล้างบาปพร้อมกัน เพราะเห็นว่าคุณพ่อได้พูดคุย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เกี่ยวกับเรื่องศาสนาด้วยหลายครั้ง แต่คุณพ่อของลุงภักดีก็ยังไม่ได้เข้าร่วมพิธีเปลี่ยนศาสนาในวันเดียวกันกับพ่อตาของลุงภักดี พ่อของลุงภักดีขอจัดพิธีเลี้ยงผีเป็นครั้งสุดท้ายก่อน และขอให้บาทหลวงพักรอไว้ก่อนซึ่งบาทหลวงก็ไม่ขัดข้อง หลังจากทำพิธีเลี้ยงผีครั้งสุดท้ายเสร็จแล้ว ครอบครัวของลุงภักดีจึงได้เข้าพิธีรับศีลล้างบาปจากบาทหลวงในวันรุ่งขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวของลุงภักดีได้นับถือศาสนาคริสต์พร้อมกันทั้งหมด แต่เมื่อถามว่าทำไมคุณพ่อของลุงภักดีเปลี่ยนศาสนาโดยไม่เคยรับฟังคำสอนก่อน ลุงภักดีอธิบายว่า ในขณะที่คุณพ่อไปทำงานที่บริษัทของอังกฤษได้ทราบถึงคำสอนของศาสนามาแล้ว ลุงภักดีได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เมื่ออายุประมาณ 11 ขวบ ต่อจากนั้นเมื่ออายุประมาณ 13 ขวบ ได้เข้าไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนพระหฤทัยและโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 (หรือเทียบเท่ากับ ม.ศ. 3 หรือ ม.ศ. 4 ในปัจจุบัน เพราะในขณะนั้นผู้สำเร็จการศึกษาสูงสุดก่อนระดับอุดมศึกษาคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 หรือ ม.ศ. 6 ในปัจจุบัน)

การนับถือศาสนาคริสต์ของครอบครัวลุงภักดีและครอบครัวของพ่อตา ไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ จากชุมชนเดิมที่ส่วนใหญ่นับถือผีและพุทธศาสนา ลุงภักดีเล่าให้ฟังว่า ก่อนหน้านั้นในชุมชนก็มีการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์กันจำนวนหนึ่ง เพราะบาทหลวงโซกินีอสได้เข้าไปเผยแพร่ศาสนาที่ชุมชนเดิมบ่อยครั้ง การเปลี่ยนแปลงความเชื่อจากเดิมนั้น ลุงภักดีกล่าวว่า "การนับถือมีแต่ค่าใช้จ่าย" และ "เด็ก ๆ จะไปเรียนไกลจากบ้านไม่ได้" การทำพิธีกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยหมอผีซึ่งถือเป็นเจ้าพิธีแต่ถ้ามีการจัดหาสิ่งใดขาดตกบกพร่องต้องเลื่อนพิธีไป และไปทำในวันอื่น ๆ แทน ส่วนความเชื่อในปัจจุบันเป็นการให้ยึดถือในพระเจ้า พระเจ้าจะคุ้มครองทุกคน การทำพิธีกรรมต่าง ๆ ก็ไม่ยุ่งยาก และทำให้กังวลใจ ที่สำคัญคือการนับถือศาสนาคริสต์ทำให้ลุงภักดีได้มีโอกาสศึกษาสูงขึ้น

ลุงภักดีเข้าไปอยู่บ้านแม่ปอนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 หรือหลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว โดยบาทหลวงเซกินีอตได้ขอให้ลุงภักดีมาช่วยสอนที่โรงเรียนบ้านแม่ปอน โดยกำหนดให้ช่วยสอนในทุกวิชา มีค่าตอบแทนให้เดือนละ 100 บาท จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่มีโอกาสกลับไปศึกษาต่อในระดับสูง การเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านครั้งแรกเป็นการมาพักอยู่กับบาทหลวง ซึ่งอยู่ที่หอพักของโรงเรียน ในขณะนั้นมีครอบครัวของชาวบ้านที่ย้ายมาตั้งรกรากอยู่ในบริเวณนี้ประมาณ 4-5 ครอบครัวเท่านั้น ทราบว่าก่อนหน้านั้นเคยมีการอพยพของชาวปกาเกอะญอที่อยู่ในบริเวณนี้อีกหลายครอบครัว แต่ได้ย้ายไปอยู่ที่อื่น คนที่อพยพออกไปจากชุมชนบ้านแม่ปอนเป็นกลุ่มคนที่ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับผี จึงได้อพยพย้ายออกไป เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง กับความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนแห่งนี้ ในปี พ.ศ. 2508

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ลุงภักดีแต่งงานกับภรรยาซึ่งในขณะนั้นอยู่ในบ้านขุนแปะ ในปี 2510 ลุงภักดีจึงได้พาครอบครัวมาจับจองพื้นที่ในหมู่บ้านโดยมีเนื้อที่ไม่มากนัก จนกระทั่งในปี 2524 จึงได้มาอยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน

การเคลื่อนย้ายมาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนของปกาเกอะญอรายอื่น ๆ ลุงภักดีกล่าวว่า เมื่อก่อนไม่ได้กีดกันผู้มาอยู่ใหม่สามารถอยู่ได้แต่เมื่อมาอยู่ในชุมชนนี้แล้วทุกคนต้องเปลี่ยนมานับถือคริสต์เพราะที่นี่ห้ามจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีทั้งหมด แต่ประเพณีวัฒนธรรมอื่น ๆ ของปกาเกอะญอที่ไม่ได้ข้องเกี่ยวกับการทำพิธีผีสามารถปฏิบัติได้ตามปกติ ลุงภักดีกล่าวว่าคนที่มาอยู่ในที่นี้ได้ในขณะนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มของคนที่มีปัญหาพื้นที่ทำกินในบริเวณอื่นก็จะย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอน เพราะยังมีพื้นที่ทำกินเหลือเพียงพอสำหรับการทำมาหากิน การจับจองในครั้งแรก ๆ ของชุมชนบ้านแม่ปอนนั้นไม่ใช่เป็นไปในลักษณะใครมือยาวสาวได้สาวเอา แต่จะเป็นการจับจองพื้นที่ให้เพียงพอสำหรับแรงงานที่จะทำการเกษตรเป็นสำคัญ กลุ่มที่สองคือ เป็นกลุ่มของคนที่สมาชิกภายในครอบครัวไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน เช่น การติดฝิ่น การเป็นโจรหรือขโมย การถูกกล่าวหาเป็นปอบ หรือคนที่แต่งงานกันภายในเครือญาติของตนเอง ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับ หรือความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน และเป็นสาเหตุต้องถูกขับไล่ออกมาจากชุมชนเดิม ก็จะแสวงหาที่อยู่ใหม่ กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มที่แต่งงานกับบุคคลใน ชุมชนแม่ปอน และครอบครัวก็มีขนาดใหญ่ขึ้นก็จะแยกครอบครัวออกมาสร้างที่อยู่ใหม่ใกล้ๆ กัน ทำให้ชุมชนขยายตัวเพิ่ม และกลุ่มที่สี่ เป็นกลุ่มที่เข้ามาโดยการชักชวนของบาทหลวง ดังเช่นครอบครัวของลุงภักดี ครอบครัวของนายเดโช สามีของนางการ์ลอย และครอบครัวของครูลอเรนส์ เกโพ เจริญกุล เป็นต้น ลุงภักดีกล่าวว่าปกาเกอะญอที่เข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนทั้งหมดจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ แม้จะไม่มีข้อบังคับใดที่จะไปกำหนดว่าให้หันมานับถือศาสนาคริสต์ก่อน แต่ทุกครอบครัวที่มาก็เต็มใจที่จะนับถือศาสนาคริสต์ แต่เมื่อถามว่าใครคือผู้อนุญาตให้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้ได้ ลุงภักดีกล่าวว่าเป็นการร่วมมือกันสองฝ่าย คือ ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนกับบาทหลวงจะช่วยกันทำหน้าที่คัดเลือกและอนุมัติให้มาอยู่ในชุมชน การปฏิบัติเป็นอย่างนี้เรื่อยมาจนกระทั่งเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาทั้งสองฝ่ายได้ทำหน้าที่ร่วมกันเป็นครั้งสุดท้ายเพื่ออนุญาตให้ครอบครัวหนึ่งเข้ามาอยู่ในชุมชน หลังจากนั้นก็ไม่มีการทำหน้าที่ให้อนุญาตใครอีกแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนแห่งนี้ไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับผู้มาอยู่ใหม่ ประกอบกับประมาณเมื่อ 13 ปีที่ผ่านมาได้มีการนำการปกครองหมู่บ้านในสมัยใหม่คือตามกฎหมายของรัฐบาลที่กำหนดให้มีผู้ใหญ่บ้านในการปกครอง จึงเป็นเหตุให้บทบาทร่วมกันระหว่างประชาชนกับบาทหลวงหมดสิ้นไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ลุงภักดีกล่าวว่า ทุกคนในหมู่บ้านปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาค่อนข้างพร้อมเพรียงกันมาตั้งแต่เริ่มต้นหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน ทั้งการร่วมสวดมนต์ในโบสถ์เป็นประจำทุกวันอาทิตย์ การร่วมพิธีในวันปัสกา และวันสำคัญทางศาสนาอื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนานั้น บุตรของลุงภักดีคือนายสุทัศน์ ได้ช่วยเสริมว่า เป็นเพราะชุมชนบ้านแม่ปอนนับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มจำความได้ก็จะมีการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาผ่านการชักชวนจากบิดาและมารดาพาไปร่วมกิจกรรมทุกครั้ง จึงทำให้มีความผูกพันกับกิจกรรมทางศาสนามาโดยตลอด และจะเป็นเช่นนี้เหมือนกันทุกครอบครัว นายสุทัศน์กล่าวเสริมแทนบิดาว่า เพราะการเข้าร่วมพิธีกรรมนอกจากจะช่วยทำให้มีความรู้สึกสบายใจ เป็นการระลึกถึงพระคุณของพระผู้เป็นเจ้า ยังเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันร่วมกับครอบครัวหรือบุคคลอื่นในชุมชน นายสุทัศน์เห็นว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาไม่ได้เป็นภาระแต่อย่างใด แต่เป็นการตอบสนองพระคุณของพระเป็นเจ้าที่มีให้แก่ชาวมนุษย์โลกเสมอเหมือนกันโดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะ

ตามความคิดเห็นของลุงภักดีในด้านการศึกษาของชุมชนบ้านแม่ปอน ลุงภักดีกล่าวว่า "ที่นี่ให้ความสำคัญกับการศึกษาให้กับเด็ก ๆ ปกาเกอะญอทุกแห่งไม่เลือกว่านับถือศาสนาใด" ลุงภักดีกล่าวต่ออีกว่า การให้ความสำคัญกับการศึกษาของหมู่บ้านแม่ปอนมีความแตกต่างกับชุมชนภูมิลำเนาเดิมของลุงภักดีค่อนข้างมาก โรงเรียนบ้านแม่ปอนเปิดโอกาสให้เด็กชาวเขาปกาเกอะญอเข้ามาศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ได้คำนึงว่าเด็กรายนั้นมาจากครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์หรือไม่ ทางโรงเรียนให้การอุปการะเลี้ยงดูอย่างเท่าเทียมกันทั้งหมด เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวปกาเกอะญอได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างอิสระ โรงเรียนบ้านแม่ปอนได้ช่วยยกระดับการศึกษาของชาวเขาได้มาก ลุงภักดีได้มีโอกาสช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่โรงเรียนนี้ด้วยการไปช่วยสอนเป็นระยะเวลานานถึง 10 ปี จนกระทั่งโรงเรียนแห่งนี้ได้ เข้าไปอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาล ลุงภักดีจึงขออนุญาตบาทหลวงออกมาดูแลครอบครัวและประกอบอาชีพทางการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามบาทหลวงได้ขอให้บุตรชายของลุงภักดีคนหนึ่งได้ไปทำหน้าที่สอนแทนระยะหนึ่งเพราะมองเห็นว่าบุตรชายของลุงภักดีมีการศึกษาดี ซึ่งลุงภักดีก็อนุญาต ปัจจุบันโรงเรียนมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีจำนวนประมาณ 150 คน ทุกคนต้องเรียนวิชาสามัญหรือกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แต่จะมีการแทรกสอนวิชาทางศาสนาและภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนบ้างตามความเหมาะสม

เมื่อครั้งลุงภักดีเข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบันไม่พบการเจ็บป่วยหรือโรคระบาดร้ายแรง ในช่วงแรก ๆ เมื่อครั้งยังไม่มีสถานีอนามัยให้บริการปกาเกอะญอชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บ้านแม่ปอนทุกคนต่างได้รับความช่วยเหลือ จากบาทหลวงเมื่อมีการเจ็บไข้ได้ป่วยเพราะสถานพยาบาลในขณะนั้นอยู่ไกลไม่มีอนามัย แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมาไม่ปรากฏว่ามีโรคร้ายแรงระบาดในบ้านแม่ปอน ในปัจจุบันด้านการสาธารณสุขของบ้านแม่ปอนอยู่ภายใต้การดูแลของสถานีอนามัยซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากชุมชนมากนัก มีการนำหน่วยบริการออกตรวจเยี่ยมประชาชนอยู่เสมอ ประชาชนบ้านแม่ปอนที่มีบุตรก็จะไปใช้บริการฉีดวัคซีน หรือหากเป็นไข้ก็เข้ารับการตรวจรักษาได้ที่สถานีอนามัย ส่วนบทบาทของศาสนานั้นเป็นการให้ความช่วยเหลือในยามฉุกเฉินหรือยามค่ำคืนมากกว่า โดยการนำผู้ป่วยส่งต่อไปยังสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ส่วนการเลี้ยงดูเด็กปัจจุบันมีสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนประถมอยู่ในบริเวณโรงเรียนซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของบาทหลวง โดยมีซิสเตอร์จากคณะแม่ปอนกลุ่มหนึ่งให้การดูแลเด็ก ขณะนี้มีเด็กจำนวนประมาณ 10 คน การเลี้ยงดูเด็กเล็กนั้นยังไม่เป็นที่นิยมของพ่อแม่มากนักเพราะต้องการดูแลลูกเองมากกว่า

สิ่งที่แตกต่างอย่างเด่นชัดระหว่างชุมชนบ้านแม่ปอนกับชุมชนดั้งเดิมของลุงภักดี คือความแตกต่างด้านบทบาทของสตรีในชุมชน ลุงภักดีกล่าวให้ผู้วิจัยฟังว่า บทบาทของสตรีในหมู่บ้านแม่ปอน เมื่อเทียบกับผู้ชายจะดีกว่าในชุมชนเดิมโดยบาทหลวงได้สั่งสอนให้ผู้ชายยอมรับความคิดเห็นของหญิงเพิ่มมากขึ้น ลุงภักดีกล่าวว่าบทบาทของผู้หญิงที่ได้รับการยอมรับจากเพศชายมากขึ้นเพราะอิทธิพลทางศาสนา แต่ในระยะหลังการศึกษาได้มีบทบาทในเรื่องนี้ แต่ลุงภักดีก็ยังเห็นว่าเป็นเพราะการปูพื้นฐานมาจากวัดนั่นเอง นายสุทัศน์บุตรของลุงภักดีให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในปัจจุบันบ้านแม่ปอนมีการตั้งกลุ่มสตรีขึ้นมาแต่กลุ่มสตรีเหล่านี้มีบทบาทไม่มากนักเพราะยังไม่กล้าแสดงออก เพียงแต่ปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มโดยเฉพาะด้านการอาชีพมากกว่าจะเข้ามามีบทบาททางด้านสังคมอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าลุงภักดีจะเห็นว่าบทบาทของผู้หญิงในบ้านแม่ปอนไม่มาก แต่หากดูจากกิจกรรมของสตรีกลับพบว่าสตรีมีศักยภาพสูงกว่าเพศชาย ดังเช่น กรณีกลุ่มพลมารีที่มีหน้าที่เผยแพร่ธรรมช่วยชักจูงให้บุคคลดำเนินตามครรลองธรรมของศาสนา หรือจูงใจให้บุคคลสนใจในการนับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งในชุมชนแห่งนี้ก็มีพลมารีหลายคนมีบทบาทเป็นที่น่านับถือเป็นเพราะต้องทำงานอยู่ตลอดเวลาด้วยความรักและศรัทธาในศาสนา และกรณีของผู้หญิงที่เป็นผู้นำทางศาสนาหรือกลุ่มซิสเตอร์ บ้านแม่ปอนมีผู้หญิงสมัครใจเข้าเป็นนักบวชหญิงช่วยทำงานเผยแพร่ธรรมะให้แก่ชาวปกาเกอะญอรวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ อันเป็นประโยชน์แก่สังคมบ้านแม่ปอน

ศาสนากับวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ในครอบครัวของชุมชน ลุงภักดีกล่าวว่าวัฒนธรรมประเพณีของชาวปกาเกอะญอในบ้านแม่ปอนก็ได้นำพิธีกรรมของศาสนาคริสต์ไปประยุกต์ให้เข้ากันได้กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของปกาเกอะญอ เช่น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

- การแต่งงาน เดิมหมอผีจะเป็นผู้ผูกข้อมือให้และใช้เวลาในการจัดงานหลายวัน แต่ชุมชนบ้านแม่ปอนหากมีการแต่งงานจะจัดพิธีกันในโบสถ์ตามพิธีที่ศาสนาคริสต์ปฏิบัติ ไม่มีสินสอดทองหมั้นถ้าฝ่ายหญิงตกลงกับฝ่ายชายไว้อย่างใดแล้วหลังแต่งงานจึงจัดหาเครื่องใช้ตามที่ได้ตกลงไว้ให้แก่ฝ่ายหญิง ซึ่งเครื่องใช้ที่ตกลงกันก็ไม่มีค่างวดสูงนัก

- การแต่งงานของพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน หากน้องได้แต่งงานก่อนพี่ น้องต้องดำหัวพี่หลังทำพิธีแต่งงานแล้ว ส่วนพิธีดำหัวนั้นมักจะฆ่าหมู 1 ตัว ไก่ 1 คู่ และเหล้าพื้นบ้าน 1 ขวด แต่พิธีนี้จะกระทำกันภายในครอบครัวเท่านั้นไม่จำเป็นต้องมีเพื่อนบ้านเข้ามาร่วมงานแต่ประการ ซึ่งเป็นประเพณีที่ยังคงรักษามาจากชุมชนชาวปกาเกอะญอดั้งเดิม

- การขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีเดิมจะต้องมีหมอผีหรือผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้ประกอบพิธีซึ่งเป็นผู้ใหญ่ที่ได้รับการยอมรับและเคารพจากคนในชุมชนหรือครอบครัว มาทำพิธีให้คล้ายกับการปัดรังควาญให้ผีไม่ดีออกไปจากเรือน และจะมีเครื่องหมายที่เรียกว่า "ตาแหล่ว" ซึ่งเป็นเครื่องลางชนิดหนึ่งมาวางไว้ที่ทางขึ้นบันไดบ้าน เป็นการป้องกันผีขึ้นบ้าน แต่ในปัจจุบันชุมชนบ้านแม่ปอนหากทำพิธีขึ้นบ้านใหม่จะให้บาทหลวงมาทำพิธีมิสซา จึงแตกต่างไปจากพิธีธรรมของชาวเขา

- การใช้ภาษาเขียน ในชุมชนแห่งนี้ใช้ภาษาเขียนตัวอักษรโรมัน ผิดกับชาวปกาเกอะญอทั่วไปที่มีภาษาเขียนเช่นกันแต่ยืมอักษรของพม่ามาใช้ การเปลี่ยนแปลงมาใช้ภาษาโรมันของชุมชนแห่งนี้ เนื่องมาจากอิทธิพลของศาสนาโดยบาทหลวงเซกีน๊อตเป็นบุคคลแรกที่ริเริ่มและส่งผลให้ ชุมชนบ้านแม่ปอนแห่งนี้ใช้ภาษาเขียนด้วยตัวอักษรโรมัน

- นามสกุลของประชาชนในชุมชนแห่งนี้ ได้รับการตั้งให้จากบาทหลวง โดยเฉพาะนามสกุลเจริญสุข โดยบิดาของเขาได้รับมอบชื่อสกุลที่ตั้งโดยบาทหลวงเซกีน๊อต นอกจากนี้อีกหลายนามสกุลในชุมชนนี้ก็ได้รับการตั้งชื่อให้จากบาทหลวงเซกีน๊อต เช่นเดียวกัน ทำให้ประชาชนใน ชุมชนแห่งนี้มีความผูกพันอยู่กับผู้นำศาสนาเป็นอย่างมาก

พิธีกรรมต่าง ๆในชุมชนบ้านแม่ปอน ลุงภักดีเห็นว่าปัจจุบันเป็นพิธีกรรมทางศาสนาไปแล้วทั้งหมดดังเช่นประเพณีโบราณพิธีกองบุญข้าว ก็นำศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ประกอบด้วย การเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ ประชาชนในชุมชนแห่งนี้จะเข้าโบสถ์เป็นประจำทุกคนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การพบปะของครอบครัวในวันคริสต์มาสในสิ้นปี ญาติในครอบครัวคนใดที่อยู่ต่างถิ่นโดยเฉพาะผู้ที่ออกไปหางานทำต่างถิ่น หรือการไปศึกษาต่อจะได้มีโอกาสมาพบปะกันในวันสำคัญต่าง ๆ ของศาสนาเป็นประจำทุกปีทำให้เกิดความผูกพันธ์แน่นแฟ้น ของคนในครอบครัวของชาวปกาเกอะญอบ้านแม่ปอน ส่วนพิธีกรรมกองบุญข้าวที่อาจปฏิบัติร่วมกับหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งพิธีกรรมก็จะเป็นการนำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ข้าวมารวมกันและทำพิธีกรรมขอพรจากพระเจ้าให้ทุกคนมีความสุข และสามารถทำการเกษตรได้ผลผลิตอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

ในแง่ของการอยู่รวมกันของปกาเกอะญอในชุมชนบ้านแม่ปอน ลุงภักดีอธิบายว่าชุมชนบ้านแม่ปอนจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัว หรือการปลูกบ้านอยู่ติด ๆ กันของสมาชิกในครอบครัว ดังจะสังเกตได้จากสภาพทั่วไปในชุมชนนี้ครอบครัวที่มีบุตรหลานจำนวนมากมักจะปลูกบ้านอยู่ใกล้ๆ กัน การปฏิบัติเช่นนี้ทำให้มีความผูกพันกันระหว่างบุคคลภายในครอบครัว โดยผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลจากบุคคลในครอบครัวเป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันเด็กในวัยเยาว์จะได้รับการดูแลจากผู้ใหญ่ในครอบครัวอย่างดีเช่นกัน ความผูกพันธ์ดังกล่าวทำให้ชุมชนบ้านแม่ปอนมีความแตกแยกในครอบครัวน้อยมาก บางบ้านที่ผู้สูงวัยแยกออกมาอยู่ต่างหากจากครอบครัวเป็นความประสงค์ของผู้สูงวัยเอง แต่สิ่งที่น่าห่วงสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนตามสายตาของลุงภักดี คือด้านการย้ายถิ่นของชุมชนบ้านแม่ปอนแห่งนี้ อาจสร้างผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของครอบครัวในระยะยาว ลุงภักดีเห็นว่าปัจจุบันเด็กๆ ส่วนใหญ่จะออกไปจากชุมชนมากยิ่งขึ้น ส่วนการย้ายเข้ามานั้นแทบไม่มีเลย การย้ายถิ่นในปัจจุบันมาจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ เหตุผลจากที่ดินทำกินในชุมชนมีน้อยไม่เพียงพอสำหรับคนรุ่นใหม่ๆ และคนรุ่นใหม่ต้องการมีการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้ต้องออกไปทำงานและหาที่ศึกษานอกหมู่บ้านมากขึ้นในระยะหลัง ลุงภักดีเห็นว่าเป็นอิทธิพลทางอ้อมจากศาสนาด้วยเพราะปัจจุบันทางศาสนาได้สนับสนุนให้มีการเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้นซึ่งอยู่นอกชุมชน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้ไม่ต้องการที่กลับเข้ามาทำงานในชุมชน แต่ลุงภักดีก็เห็นว่าการที่มีเนื้อที่ทำกินลดน้อยลงมีผลทำให้การโยกย้ายออกไปไปทำงานภายนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ส่วนการประกอบอาชีพของลุงภักดี ลุงภักดีกล่าวว่า ปัจจุบันทำการเกษตรบนพื้นที่ 4-5 ไร่ภายนอกชุมชน ปลูกข้าว ปลูกไม้ผลเพื่อการยังชีพ หากมีเหลือโดยเฉพาะไม้ผลก็จะนำไปขายยังตลาดซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชนมากนัก ปัจจุบันลุงภักดีได้รับรายได้เสริมจากบุตรที่ไปทำงานราชการนอกชุมชน ซึ่งเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในครอบครัวเพราะในแต่ละวันมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนัก

4. นายดุสิต เกสร

นายดุสิต อายุ 36 ปี มีภูมิลำเนาเดิมในอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เดิมนับถือศาสนาพุทธ ต่อมาได้พบกับภรรยาและแต่งงานกันโดยได้โยกย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแม่ปอน ปัจจุบันกำลังเรียนคำสอนของศาสนาคริสต์ โดยส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำ จากกลุ่มพลมารี นายดุสิตจึงเป็นบุคคลในจำนวนไม่กี่รายของบ้านแม่ปอนที่นับถือศาสนาอื่นและยังไม่ได้รับศีล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ล้างบาปเพื่อเปลี่ยนการนับถือศาสนาอื่นมาเป็นศาสนาคริสต์ เป็นเพียงคริสตังสำรองเพื่อรอรับการล้างบาปอยู่ ปัจจุบันนายดุสิต ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีอาชีพรองเป็นช่างไฟฟ้า

นายดุสิต เล่าว่าบ้านเดิมของเขานั้นไม่มีพิธีกรรมเลี้ยงผีแล้ว แต่ใช้พิธีกรรมทางพุทธศาสนาแทนเกือบทั้งหมด ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตซึ่งเป็นที่ทราบกันในหมู่ชาวพุทธดีว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลของศาสนา ซึ่งน่าจะจากความเชื่อดั้งเดิมของชาวปกาเกอะญอ ที่มักทำพิธีอะไรก็ตามต้องใช้สัตว์ เช่น ไก่ หรือหมู เป็นเครื่องเซ่นอยู่เสมอ ชุมชนที่เป็นภูมิลำเนาเดิมของนายดุสิตนั้นมี 45-50 ครัวเรือน มีทั้งปกาเกอะญอและชาวไทยอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นป๊อก ไม่ปะปนกันยกเว้นบางป๊อกที่มีการรวมอยู่ปะปนกันระหว่างปกาเกอะญอกับชาวไทย ในอดีตที่ผ่านมาไม่เคยพบปัญหาการอยู่รวมกันระหว่างสองเผ่าพันธุ์ จึงทำให้สามารถร่วมกิจกรรมทางศาสนาได้เพราะมีวัดสำหรับการทำบุญแห่งเดียวกัน

ส่วนความเชื่อของชุมชนเดิมนั้น ไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีแบบเดียวกับปกาเกอะญอที่นับถือผี แต่จะมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณหลังความตายว่าอาจเวียนว่ายมาอยู่กับครอบครัว ซึ่งในแต่ละปีจะมีประเพณีทำบุญให้บรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วเพื่อให้ได้ผลบุญ ความเชื่อทางศาสนานั้นนอกจากเป็นการถ่ายทอดจากพ่อและแม่ ส่วนหนึ่งก็มาจากการเข้าวัดในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า หรืองาน ประจำปีของวัดเป็นต้น ส่วนรายละเอียดที่มาของความเชื่อนั้นเขาไม่สามารถอธิบายได้คงเป็นความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาจากพ่อแม่ และเมื่อถามว่าการที่นายดุสิตเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนซึ่งเป็นชุมชนคริสต์ เมื่อกลับไปบ้านที่ลำพูน ในแต่ละครั้งมีการต่อต้านจากสมาชิกในชุมชนภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ นายดุสิตกล่าวว่าไม่มีการต่อต้านและชาวบ้านในชุมชนเดิมไม่มีความรู้สึกว่านายดุสิตว่ามีอะไรที่ผิดปกติไปจากเดิม เขายังคงไปพบปะเพื่อนฝูงหรือบุคคลอื่นในชุมชนเดิมได้บ่อยครั้งเหมือนในอดีต แม้ว่าเขาจะเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแม่ปอนมาหลายปีแล้วก็ตาม

นายดุสิตได้แต่งงานกับหญิงสาวในชุมชนบ้านแม่ปอนเมื่อปี พ.ศ. 2538 และย้ายเข้ามาอยู่กับภรรยาในปีเดียวกัน นับแต่เข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนนายดุสิตก็ได้รับการชักชวนจากครอบครัวของภรรยาและพี่น้องของภรรยา ตลอดจนกลุ่มพลมารีที่มาสวดสายประคำและให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาคริสต์ แต่นายดุสิตก็ยังไม่ตัดสินใจเข้ารับการถือศาสนาคริสต์ ทั้งนี้นายดุสิตเห็นว่าการนับถือศาสนาใดก็ล้วนแต่สอนให้เป็นคนดีไม่เบียดเบียนบุคคลอื่น การที่ไม่เข้ารับศีลในศาสนาคริสต์โดยทันทีไม่ใช่เป็นเพราะต่อต้านศาสนาหรือเห็นว่าศาสนานี้ไม่ดี เพียงแต่กำลังศึกษาและเรียนรู้แนวปฏิบัติตามหลักศาสนาอยู่ ประกอบกับการได้นับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่บรรพบุรุษจึงทำให้ละทิ้งความเชื่อได้ไม่รวดเร็ว นายดุสิตกล่าวว่าบิดาและมารดาของนายดุสิตไม่ว่าอะไรหากตนจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ นายดุสิตกล่าว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ต่อไปว่าบิดาและมารดาของภรรยาทราบมาตั้งแต่ต้นว่าตนนับถือศาสนาพุทธแต่ก็ไม่ได้กีดกันบุตรสาวมาแต่งงานด้วยแต่ประการใด เมื่อย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอน ครอบครัวนายดุสิตได้รับการสวดภาวนาจากกลุ่มพลมารีอยู่เสมอ นายดุสิตเองก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนากับครอบครัวอยู่เสมอ รวมทั้งเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

ในด้านความรู้สึกส่วนตัวของนายดุสิตเกี่ยวกับการเข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ที่เกือบทุกคนนับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมด นายดุสิตกล่าวว่าค่อนข้างจะอึดอัดอยู่บ้าง โดยเฉพาะในระยะแรกของการเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอน ความอึดอัดดังกล่าวมิใช่เพราะแรงกดดันมาจากสมาชิกในชุมชน เขาให้ข้อสังเกตว่าทุกคนในชุมชนไม่มีใครรังเกียจนายดุสิต แต่ความอึดอัดนั้นเกิดขึ้นเพราะการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาไม่สามารถปฏิบัติศาสนพิธีได้ถูกต้อง จึงเกรงไปว่าจะได้รับการดูแคลนแต่ก็รู้สึกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาคริสต์ในแต่ละครั้งมักจะไม่ค่อยเข้าใจคำสอนของเขา เพราะฟังไม่ค่อยรู้เรื่องบางครั้งต้องสอบถามภรรยาว่าคำอธิบายเกี่ยวกับศาสนาที่เขาไปร่วมกิจกรรมนั้นนักบวชพูดถึงเรื่องอะไร มีสาระน่าสนใจอย่างไร ซึ่งนายดุสิตกล่าวว่าเขาได้พยายามอย่างเต็มที่เช่นกันสำหรับการสอบถามภรรยาเกี่ยวกับศาสนาและกิจกรรมของศาสนาซึ่งช่วยทำให้เขามีความเข้าใจพิธีกรรมมากยิ่งขึ้น

นายดุสิตเข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้เกือบ 10 ปี ทำให้เขาเข้าใจวิถีชีวิตของชาวปกาเกอะญอในหมู่บ้านนี้เป็นอย่างดี เขาเห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีความสมัครสมานสามัคคีกันดี มีความเคร่งครัดในศาสนา ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำทางศาสนาโดยเฉพาะบาทหลวงเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจวิถีชีวิต ชาวปกาเกอะญอเป็นอย่างดี และมีความตั้งใจสั่งสอนชาวปกาเกอะญอ มีผู้นำชุมชนที่เอาจริงเอาจังกับความทุกข์สุขของประชาชนในชุมชนอยู่ตลอดเวลา ทำให้เขามีความรู้สึกเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ลำพังเฉพาะเขาเองยังมีความรู้สึกแปลกแยกอยู่บ้างในกรณีที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ รวมทั้งการร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาโดยขาดความรู้ความเข้าใจ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ในด้านการศึกษา นายดุสิตเห็นว่าเด็ก ๆ ในบ้านแม่ปอนและชุมชนอื่น ๆ ใกล้เคียงได้รับประโยชน์ทางการศึกษาจากโรงเรียนของชุมชนบ้านแม่ปอนที่ก่อตั้งโดยบาทหลวงโซกินีอสสามารถช่วยให้ชาวปกาเกอะญอมีความรู้ทางการศึกษามามากต่อมาก บาทหลวงทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนไปเรียนระดับสูงในโรงเรียนต่าง ๆ หลายแห่ง ส่วนการศึกษาในชุมชนปัจจุบันที่มีอยู่ระดับ ป.1 – ป.6 นายดุสิตเห็นว่า มีครูที่รับผิดชอบในการสอนเป็นอย่างดี โดยเขาพูดว่า “การสอนของเขาดี” ซึ่งในความหมายของเขาคือ มีทั้งการสอนวิชาความรู้ควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอนด้านจริยธรรมคุณธรรมโดยอาศัยหลักการศาสนามาช่วยทำให้เด็กในชุมชนบ้านแม่ปอนและปกาเกอะญอจาก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แห่งอื่นที่ส่งบุตรมาศึกษาเล่าเรียนไม่ลุ่มหลงอยู่กับอบายมุข นายดุสิตเชื่อว่าเป็นเพราะการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนด้วย ร่วมกับประชาชนในชุมชนแห่งนี้เป็นคริสต์ศาสนิกชนที่ค่อนข้างเคร่งครัดจึงทำให้เยาวชนมีจิตใจและอุปนิสัยดี ผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงสามารถไปเป็นนักบวช หรือทำงานอื่น ๆ ดังจะเห็นได้จากชุมชนแห่งนี้มีผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหลายคนและบางส่วนได้ออกไปทำงานในแหล่งต่าง ๆ เป็นกำลังสำคัญของชาติ บางรายได้นำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาชุมชนของตนเองนับว่าศาสนาได้ช่วยให้ชุมชนแห่งนี้เจริญทางด้านจิตใจ

จากการสังเกตอากัปกิริยาและการตอบของเขาในช่วงของการสัมภาษณ์ นายดุสิตยังคงมีความรู้สึกอึดอัดบางประการเกี่ยวกับอยู่ร่วมในชุมชนที่เป็นคาทอลิก ได้จากคำพูดตอนหนึ่งเขากล่าวว่า "ที่นี่เขาจะช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่เป็นคาทอลิกเท่านั้น" หรืออีกคำพูดหนึ่งคือ "คนที่นี่จำเป็นต้องนับถือคาทอลิกจึงจะได้รับการสนับสนุนให้เรียนในระดับสูงขึ้น" แต่นายดุสิตก็ยอมรับว่า ครอบครัวของตนเองไม่ได้รับผลกระทบใดๆ เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาของบุตร เพราะในขณะนี้เขายังไม่มีบุตร รวมทั้งยังไม่มีความคิดเห็นใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องเดียวกันนี้ในอนาคต

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ นายดุสิตเห็นว่าที่ชุมชนบ้านแม่ปอนจัดทำพิธีขอฝนเป็นประจำทุกปี พิธีดังกล่าวไม่เหมือนของไทย หรือดังที่เราเคยได้ยินจากสถานที่ต่าง ๆ ดังเช่นพิธีแห่นางแมว เป็นต้น แต่พิธีการขอฟ้าขอฝนเพื่อให้มีฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลเป็นการทำพิธีในโบสถ์โดยขอให้พระเจ้าช่วยเหลือ เหมือนเป็นการขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ เขายังเห็นว่าที่ชุมชนแห่งนี้จะทำพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่ง คือ ถ้ามีการเก็บเกี่ยวเรียบร้อยแล้วก็จะมีพิธีกองบุญข้าว ชาวบ้านจะนำผลผลิตไปรวมกันทำที่โบสถ์ ส่วนข้าวที่ประชาชนนำมารวมกันในวันนั้นเมื่อเสร็จพิธีก็จะนำไปแจกจ่ายกับบุคคลทั่วไปที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น เด็กกำพร้า แม่หม้าย คนชรา ครอบครัวที่ยากจนเหล่านี้เป็นต้น

5. นางเกเละ พิทักษ์สกุลพรรณ

นางเกเละ อายุ 70 ปี มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อนอพยพเข้ามาอยู่ในบ้านแม่ปอนนางเกเละนับถือผีและพุทธ ปัจจุบันอยู่บ้านเพียงคนเดียว ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร (นางเกเละมีบุตรทั้งหมด 9 คน แต่ปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 2 คน ทั้งหมดจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6) และนางเกเละไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยหรือภาษาพื้นเมืองได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ชุมชนเดิมของนางเกเละตั้งอยู่เชิงเขา มีลำห้วยขนาดเล็กไหลผ่านทำให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรได้ตลอดปี โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่ในช่วงฤดูฝน และการปลูกผักไว้สำหรับเลี้ยงครอบครัว ชุมชนแห่งนั้นมีจำนวนครอบครัวประมาณ 20–25 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับผีมากกว่าความเชื่อทางพุทธ การนับถือผีของชุมชนที่ชุมชนเดิมของนางเกเละได้รับอิทธิพลความเชื่อจากหัวหน้าชุมชนซึ่งเป็นหมอผี สมาชิกในชุมชนทุกคนต้องเชื่อและรับฟัง แต่การนับถือผีและการต้องเชื่อฟังหมอผีจึงสร้างความลำบากใจให้แก่นางเกเละจนไม่สามารถอยู่ในชุมชนเดิมแห่งนั้นได้ เพราะหมอผีกล่าวหาว่านางเกเละเป็นปอบ รวมทั้งได้ประกาศให้สมาชิกในชุมชนรู้ว่านางเกเละเป็นปอบทำให้สมาชิกในชุมชนกลัวจนเพื่อนบ้านไม่มีผู้ใดกล้ามาคบค้าสมาคมด้วย สุดท้ายนางเกเละกลายเป็นคนที่ถูกโดดเดี่ยว นางเกเละบอกว่าการที่หมอผีกล่าวหาว่าเธอเป็นปอบนั้นไม่มีเหตุผลเพียงพอ สาเหตุเนื่องมาจากในช่วงนั้นชุมชนที่เคยอยู่อย่างสงบสุขกลับมีโรคภัยไข้เจ็บมาแพร่ระบาดรังควานชาว ปกาเกอะญอและมีคนล้มตาย แต่จำนวนผู้เสียชีวิตมีไม่มาก ไม่ต้องมีการอพยพโยกย้ายครอบครัวไปยังบริเวณอื่นเพื่อหลีกหนีโรคร้าย หมอผีได้ทำพิธีเซ่นไหว้ผีป่า ผีบ้าน รวมทั้งผีน้ำ แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งความเจ็บป่วยของประชาชนในชุมชนได้ จนกระทั่งมีการค้นหาสาเหตุตามวิธีการของหมอผีซึ่งนางเกเละไม่สามารถอธิบายว่า หมอผีใช้ดุลยพินิจใดหรือค้นหาสาเหตุด้วยวิธีใดก่อนที่จะมากล่าวหาว่านางเกเละเป็นต้นเหตุของสาเหตุทั้งปวง สุดท้ายนางเกเละเป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำให้โรคร้ายเกิดขึ้นในชุมชนจึงถูกระบุว่าเป็นปอบ การถูกประกาศว่าเป็นปอบทำให้ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีใครกล้ามาคบค้าสมาคมด้วย เพราะความเกรงกลัวต่อภัยอันตรายที่อาจเข้ามาใกล้ตัวหรือสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งเพราะทุกคนเชื่อคำกล่าวของหมอผี สร้างความกดดันให้แก่นางเกเละและครอบครัวของเธอค่อนข้างมาก สุดท้ายทุกคนต้องคิดหาทางออกจากชุมชนแห่งนี้ด้วยการย้ายไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่ นางเกเละได้ย้ายมายังหมู่บ้านแม่ปอนเพราะมีคนในชุมชนเคยอพยพมาอยู่ที่แม่ปอนแล้วก่อนหน้านั้นไม่นานนัก

เมื่อนางเกเละอพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนแล้ว บิดาและมารดาของนางเกเละก็ได้ย้ายมาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนเช่นกัน และมีโอกาสพบกับบาทหลวงเซกินีอตบ่อยครั้ง ท่านได้ชักชวนให้กลับใจเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ นางเกเละเล่าว่าการตัดสินใจเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาคริสต์ใช้เวลาประมาณ 1 ปี นางเกเละกล่าวถึงเหตุผลที่ทำให้ยอมรับการเปลี่ยนใจหันมานับถือศาสนาคริสต์ว่า ศาสนาคริสต์ไม่มีการแบ่งแยกบุคคลจากสังคมด้วยเหตุผลที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้เหมือนกับกรณีของการนับถือผีที่หมอผีระบุว่าหากใครเป็นคนที่ไม่พึงปรารถนาในหมู่บ้าน ทุกคนก็จะพากันเชื่อฟังหมอผีกันทั้งหมู่บ้าน ดังกรณีที่นางเกเละถูกกล่าวหาว่าเป็นปอบจนทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมนั้น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้เองครอบครัว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ของนางเกเละจึงได้หันมานับถือศาสนาคริสต์ได้ไม่ยากนักเพราะเสื่อมความศรัทธาในศาสนาผีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ส่วนวัฒนธรรมชุมชนของชุมชนในภูมิลำเนาเดิมของนางเกเละ เธอเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า วัฒนธรรมที่ชัดเจนคือ การแต่งกาย เฉพาะผู้หญิงส่วนใหญ่จะใส่ชุดเชวา ส่วนผู้ชายก็จะมีเสื้อเชวอสำหรับการใส่ในโอกาสต่าง ๆ วัฒนธรรมอีกประการหนึ่งคือ ภาษาปกาเกอะญอที่ส่วนใหญ่ใช้ภาษาปกาเกอะญอเพื่อการสื่อสาร สำหรับความเจริญอื่น ๆ ของชุมชนนั้น นางเกเละกล่าวว่ายังไม่มีไฟฟ้าใช้ ถนนหนทางไม่ดี การเดินทางไปต้องใช้วิธีเดินตามป่ามากกว่าการเดินทางด้วยถนนดังเช่นปัจจุบัน การแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษายังเข้าไปได้ไม่ทั่วถึงและไม่มีใครสนใจด้านการศึกษาเท่าใดนัก และดูเหมือนว่าในขณะนั้นทางราชการยังไม่ยอมรับฐานะของปกาเกอะญอดังเช่นปัจจุบัน ชาวบ้านยังเป็นกลุ่มที่ถูกสอดส่องจากหน่วยงานของรัฐบาลอยู่ตลอดเวลาในด้านกระทำสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งนางเกเละได้ทราบมาจากคำบอกกล่าวของพ่อและแม่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอีกต่อหนึ่ง

การเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาคริสต์ทำให้นางเกเละมองความเชื่อในศาสนาเดิมว่าเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการมีพิธีกรรมมาก เช่น เด็กเป็นไข้ก็ใช้ให้หมอผีมาทำพิธีกรรมไล่ผีให้ การจัดทำพิธีแต่ละครั้งมีความสิ้นเปลือง ทั้งที่แต่ละบ้านก็มีฐานะไม่ค่อยดีนักแต่ก็ต้องพยายามจัดหาสิ่งของเครื่องเซ่น บางครั้งพิธีกรรมสามารถกระทำได้ในวันเดียวแต่ก็ติดขัดเพราะติดกับเงื่อนไขความไม่พร้อมของครอบครัว คนในครอบครัวอยู่ไม่ครบ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่สร้างปัญหา ให้แก่ชาวปกาเกอะญอเป็นอย่างมาก นางเกเละกล่าวว่า “การนับถือผี ผีจะสั่งให้ทำอะไรก็ต้องทำ” พิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน การทำไร่ทำนา การเข้าป่า เป็นต้น จำเป็นต้องทำพิธีกรรมของผีโดยอาศัยหมอผีเป็นผู้นำพิธี หากหมอผีเรียกร้องอะไรก็ต้องจัดหามาทำพิธีให้ได้ทั้งหมดมิฉะนั้นเขาจะกล่าวว่าเป็นพิธีที่ไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่เป็นพิธีกรรมสมบูรณ์เพราะจัดหาสิ่งของไม่ครบตามที่หมอผีสั่ง หรือสมาชิกในครอบครัวอยู่กันไม่ครบก็จัดไม่ได้ เป็นต้น ส่วนการนับถือศาสนาคริสต์ ทำให้นางเกเละได้รับแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในผีแตกต่างไปจากเดิม บาทหลวงสอนให้ยึดมั่นในพระเจ้ามากกว่าสอนให้มีความเกรงกลัวภัยจากพระเจ้า รวมทั้งยังสอนว่าพระเจ้าอยู่เหนืออำนาจของผีทั้งปวงรวมทั้งเชื่อว่าพระเจ้าจะนำพาไปหาแต่สิ่งที่ดี การเปลี่ยนความเชื่อมานับถือคริสต์ของครอบครัวนางเกเละอธิบายว่าในระยะแรกนางเกเละยังความเกรงกลัวผีอยู่แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปความรู้สึกก็เปลี่ยนแปลงและไม่เชื่อในพิธีกรรมผีเพราะเห็นว่าการอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนก็ดำเนินชีวิตไม่ต่างกัน และได้เห็นว่าคนที่นี่ไม่พึ่งผีก็สามารถอยู่กันอย่างสงบสุขได้ โรคภัยไข้เจ็บก็ใช้วิธีการรักษาอีกแบบหนึ่งซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้หมอผีแต่อย่างไร แต่ในขณะเดียวกันนางเกเละก็คิดว่าผีตามความเชื่อดั้งเดิมอาจจะมีจริงก็ได้เพียงแต่จะมีอิทธิพลกับผู้นับถือเท่านั้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เมื่อครอบครัวของนางเกเละอพยพโยกย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านแม่ปอน ช่วงนั้นสามารถจับจองหรือพื้นที่บริเวณใกล้เคียงสำหรับการเกษตรได้ง่าย ไม่เหมือนในปัจจุบันที่พื้นที่ถูกจับจองเป็นของแต่ละครอบครัวจนหมดและไม่มีช่องทางใดขยายออกไปได้ เพราะติดกับอุทยานแห่งชาติ ทำให้ไม่สะดวกในการทำกินของคนรุ่นหลังที่นับวันมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวของนางเกเละจึงได้พื้นที่สำหรับการเกษตรเพียงเล็กน้อยแต่ก็สามารถใช้สำหรับประทังชีวิตต่อไปได้

ชีวิตครอบครัวของนางเกเละปัจจุบันไม่ค่อยจะดีนัก ทำการเกษตรพอเลี้ยงชีพกับตนเองมากกว่าที่จะมีเหลือไว้เพื่อการค้าขาย สามีของนางเกเละเสียชีวิตทั้งคนแรก และคนที่สอง คงเหลือเฉพาะบุตรจำนวน 2 คนแต่ขณะนี้ได้ไปอยู่นอกชุมชน ไปหางานทำที่อื่นและไม่ค่อยได้กลับมาพบนางเกเละบ่อยนัก นางสุนีย์ เพื่อนบ้านของนางเกเละเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า หลังจากบุตรของนางเกเละ 2 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ก็ออกไปนอกชุมชนเลยนานๆ จึงจะกลับมาสักครั้งหนึ่งโดยอ้างว่ามีงานทำอยู่ภายนอกไม่สามารถกลับมาเยี่ยมเยียนแม่ได้สะดวกนัก จึงได้แต่ฝากให้เพื่อนบ้านดูแลนางเกเละให้ การกลับมาเยี่ยมนางเกละในแต่ละครั้ง บุตรก็จะเอาเงินมาให้ใช้เป็นครั้งคราว ดังนั้นในแต่ละวันนางเกเละมักจะอยู่บ้านตามลำพังนาน ๆ จะออกนอกบ้านไปพบเพื่อนบ้านบ้าง แต่นางเกเละก็ยังให้ความใส่ใจและสนใจเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาโดยจะเข้าไปร่วมพิธีกรรมทุกครั้ง โดยเฉพาะการเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์

ด้วยสาเหตุที่นางเกเละไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยหรือภาษาพื้นเมืองได้เลยทำให้นางเกเละไม่อยากพบปะบุคคลภายนอกจากชุมชนมากนัก แต่ด้วยความศรัทธาในพระเจ้านางเกเละไม่เคยละเว้นการปฏิบัติงานศาสนกิจเลย นางเกเละจึงเป็นผู้หนึ่งที่มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในพระเจ้าค่อนข้างสูง

นางเกเละกล่าวให้เห็นถึงสภาพชุมชนบ้านแม่ปอนในอดีตว่า เมื่อคราวอพยพเข้ามาในชุมชนแห่งนี้พร้อมบิดาและมารดา ในขณะนั้นมีจำนวนครัวเรือนไม่มากประมาณ 10 ครอบครัว ต่อมาก็มีการอพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนนี้เพิ่มมากขึ้น การเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนของครอบครัวอื่นในระยะหลังนั้นเป็นการเข้ามาด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป ดังกรณีของนางเกเละอพยพเข้ามาเพราะชุมชนเดิมไม่ยอมรับ จึงต้องอพยพโยกย้ายมาอยู่ในชุมชนนี้ ในบางครอบครัวเป็นการชักชวนเพื่อนบ้านในภูมิลำเนาเดิมเข้ามาอยู่ แต่การจะมาอยู่ของครอบครัวใหม่ ๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากบาทหลวงและชาวบ้านที่อยู่ก่อนหน้าจึงมีการตรวจสอบความเป็นมาหรือความเป็นไปของแต่ละครอบครัวก่อนจึงจะอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในชุมชนได้ หลังจากนั้นก็จะหันมาเปลี่ยนใจนับถือศาสนาคริสต์เหมือนกันทั้งหมด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เมื่อผู้วิจัยสอบถามนางเกเละว่าชุมชนบ้านแม่ปอนบังคับให้ทุกคนนับถือศาสนาคริสต์บาทหลวงมีสิ่งจูงใจใดเพื่อให้กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์หรือไม่ นางเกเละบอกว่าบาทหลวงไม่เคยบังคับให้ใครหันมาเปลี่ยนใจนับถือศาสนาคริสต์ แต่เมื่อได้รับคำสอนจากบาทหลวงบ่อยครั้ง ก็จะเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาคริสต์กัน แต่มีบางครอบครัวเท่านั้นเมื่อมาอยู่ในชุมชนแล้วนับถือศาสนาคริสต์แต่ก็ยังมีการอพยพโยกย้ายต่อไปยังถิ่นอื่น ๆ ซึ่งนางเกเละคิดว่าอาจเนื่องมาจากยังคง มีความเชื่อในศาสนาผีแต่ไม่สามารถทำพิธีกรรมของผีได้จึงต้องโยกย้ายไปยังชุมชนอื่นต่อไป เมื่อถามว่าในชุมชนนี้บาทหลวงห้ามไม่ให้ทำพิธีกรรมตามความเชื่อผีหรือเปล่า นางเกเละกล่าวว่าบาทหลวงไม่ได้ห้ามใครแต่ผู้ที่ยังมีความเชื่อผีอยู่ที่อาจจะมีอยู่บ้างทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่กล้าทำพิธีเซ่นไหว้ เพราะเห็นสมาชิกในชุมชนไม่มีครอบครัวใดทำพิธีกรรมเซ่นไหว้ผี จึงไม่มีใครกล้าปฏิบัติ แต่ในอดีตผู้ที่อึดอัดไม่สามารถทำพิธีได้ก็จะพากันอพยพโยกย้ายออกนอกชุมชนไปอยู่ถิ่นอื่นๆ

เนื่องจากนางเกเละอยู่บ้านคนเดียว จึงไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเมื่อครั้งสามียังมีชีวิตหรือเมื่อคราวบุตรยังอยู่รวมกัน ความเป็นอยู่ในปัจจุบันจึงต้องขอรับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเป็นสำคัญ ส่วนบุตรนาน ๆ ครั้งจึงจะมาเยี่ยมและนำเงินมาช่วยเหลือ นางเกเละกล่าวว่าต้องดำเนินชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆ และไม่ควรทำให้คนอื่นเดือดร้อน ควรจัดหาอาหารสำหรับการรับประทานด้วยตนเอง บางครั้งเพื่อนบ้านก็นำมาให้บ้าง นางเกเละได้ขอบคุณความมีไมตรีของเพื่อนบ้าน ทำให้ย้อนคิดไปเมื่อในอดีตหากนับถือผีอยู่ก็อาจเป็นเหตุทำให้เพื่อนบ้านคิดว่าเป็นบุคคลที่ไม่น่าจะคบค้าสมาคมด้วยอีกเหมือนกัน แต่ในชุมชนบ้านแม่ปอนไม่มีใครคิดรังเกียจเลย สามารถเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับทุกคนได้เป็นอย่างดี ไม่มีใครคำนึงถึงเบื้องหน้าเบื้องหลังเลยแม้แต่น้อย

นางเกเละกล่าวว่า เธอไม่มีการศึกษาแต่ก็ได้ทราบถึงบทบาทด้านการศึกษาในชุมชนบ้านแม่ปอนตั้งแต่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยใหม่ ๆ เธอพบว่าบาทหลวงให้ความสนใจดูแลการให้การศึกษาแก่บุตรและชาวปกาเกอะญอบริเวณอื่นๆ โดยไม่แยกว่าจะนับถือศาสนาใด การศึกษาช่วยให้ทุกคนมีความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนและครอบครัว ทำให้มีความรู้ความสามารถทัดเทียมกับคนอื่นๆ โดยเฉพาะชาวพื้นราบที่เราเข้าใจว่ามีการศึกษาสูงกว่า นางเกเละเห็นว่าการศึกษาทำให้ลูกหลานปกาเกอะญอมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่นางก็พยายามหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงการศึกษาของบุตรตนเอง

การอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนแห่งนี้ ยังไม่เคยปรากฏโรคภัยร้ายแรงเหมือนกับที่นางเกเละพบที่ชุมชนเดิม แต่การอาศัยมายาวนานทำให้สามารถอธิบายให้เห็นความแตกต่างด้านวิธีการรักษาพยาบาลในปัจจุบันเมื่อเทียบกับคราวนับถือผีไม่ว่าจะเป็นโรคภัยไข้เจ็บใดมัก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ต้องพึ่งหมอผีมาทำการรักษาพยาบาลด้วยพิธีกรรมตามความเชื่อของเผ่าเท่านั้น ซึ่งการทำพิธีกรรมจำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์ สำหรับเซ่นไหว้ตามที่หมอผีกำหนด หากจัดหาได้ไม่ครบก็ถือว่าไม่ศักดิ์สิทธิ์พิธีกรรมไม่สมบูรณ์ต้องจัดทำใหม่ แต่เมื่อมาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนปรากฏว่าการรักษาใช้ยารักษาโรค ได้รับการช่วยเหลือจากบาทหลวงในเรื่องการรักษาพยาบาลขั้นต้นการได้รับความช่วยเหลือส่งต่อไปยังอำเภอ หรือในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ในระยะ 10 ปีมานี้มีความเจริญด้านการอนามัย มีสถานีอนามัยไม่ไกลจากชุมชนบ้านแม่ปอน ผิดกว่าแต่ก่อนความแตกต่างในการรักษาแบบดั้งเดิมกับปัจจุบันก็คือ การเดินทางไปหาหมอรักษายังสถานที่รักษาพยาบาลนานๆ ครั้งจะมีแพทย์เคลื่อนที่เข้ามาดูแลรักษาสุขภาพประชาชน การรักษาไม่จำเป็นต้องมีพิธีอะไร ไม่มีเงื่อนไขให้คนในครอบครัวอยู่ร่วมรักษา

เมื่อผู้วิจัยถามนางเกเละว่าศาสนาคริสต์ช่วยเหลืออะไรบ้างในด้านการรักษาพยาบาล นางเกเละกล่าวว่าเมื่อก่อนประมาณ 20 – 30 ปีที่แล้ว บาทหลวงจะเป็นธุระในการจัดหายามารักษาคนป่วยในชุมชนเพราะในขณะนั้นการเดินทางไปรักษาที่อื่นก็ยากลำบาก นางเกเละเห็นว่าบทบาทด้านนี้ของบาทหลวงในปัจจุบันลดน้อยลง อาจจะมีก็เพียงการให้ความช่วยเหลือด้านยานพาหนะในการนำพาผู้ป่วยไปรักษาที่สถานีอนามัย หรือโรงพยาบาลมากกว่าการให้การรักษาเหมือนเช่นในอดีต ส่วนการดูแลเด็กเล็กนางเกเละไม่เข้าใจคำถามจึงไม่ได้กล่าวรายละเอียดเรื่องนี้แก่ผู้วิจัยเพียงแต่ทราบว่า ปัจจุบันที่โรงเรียนมีการรับเด็กเล็กก่อนเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 มีกลุ่มซิสเตอร์คอยให้การดูแล แต่ไม่ทราบว่าเขามีวิธีการดูแลอย่างไร รวมทั้งเห็นว่ามีเด็กไปรับการเลี้ยงดูจากสถานที่ดังกล่าวจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษา

นางเกเละเห็นว่า ชุมชนบ้านแม่ปอนเป็นชุมชนที่ก่อตั้งกันใหม่ของชาวปกาเกอะญอที่มีภูมิลำเนาต่างกันภายใต้การสนับสนุนของบาทหลวง ทำให้พิธีกรรมเดิมของปกาเกอะญอในชุมชนบ้านแม่ปอนแตกต่างกันไปบ้าง คือ หลายพิธีกรรมยังมีตามเดิมแต่รูปแบบของพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปบ้าง คือ ประเพณีการแต่งงาน การไม่ประพฤติผิดผี ยังมีพิธีกรรมเรียกขวัญให้กับคนเจ็บหรือเด็ก ๆ ประเพณีการนำสะดือเด็กแรกเกิดไปฝังใต้บันได แต่นางเกเละก็ไม่ทราบความหมายว่าทำไมจึงต้องทำอย่างนั้น พิธีกรรมที่นางเกเละกล่าวถึง ผู้วิจัยได้ถามว่าพิธีกรรมใดที่นำหมอผีมาทำพิธีให้ นางเกเละกล่าวว่าไม่มีหมอผีมาทำให้คงจะใช้คนอาวุโสของบ้านเป็นผู้ทำพิธี บางครั้งพิธีกรรมของอีกบ้านหนึ่งอาจมีขั้นตอนแตกต่างกับอีกบ้านหนึ่งก็ได้ไม่ใช่ข้อกำหนดตายตัวเหมือนเช่นพิธีกรรมที่ศาสนาผีที่หมอผีกำหนดให้ทำ และพิธีกรรมที่ทำก็ไม่ใช่การขอขมาผี หรือปัดรังควาน เพียงแต่เป็นการสร้างความสบายใจให้แก่คนในครอบครัวมากกว่าที่ต้องการขอโทษหรือขอขมาผี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

นอกจากนี้นางเกเละยังได้กล่าวกับผู้วิจัยอีกว่า ปัจจุบันการแต่งตัวของนางเกเละเป็นการแต่งชุดปกาเกอะญอมากกว่าการแต่งชุดสมัยใหม่เหมือนหนุ่มสาวในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะนางเกเละไม่คุ้นเคยกับการแต่งตัวสมัยใหม่ นางเกเละกล่าวว่าคนที่อยู่ในรุ่น ๆ เดียวกันกับนางเกเละโดยเฉพาะผู้หญิงส่วนใหญ่จะใส่ชุดเชวา ส่วนผู้ชายค่อนข้างเปลี่ยนแปลงไปมาก การนับถือศาสนาคริสต์ไม่มีข้อห้ามใด ๆ สำหรับการแต่งตัวสามารถใส่ชุดที่ชอบไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาได้เสมอไม่มีใครว่าอะไร

ความเท่าเทียมระหว่างบุคคลต่างเพศในสังคมปกาเกอะญอ นางเกเละกล่าวว่าเมื่อคราวนับถือศาสนาผี ผู้หญิงต้องเชื่อฟังผู้ชาย ไม่สามารถแสดงบทบาทใด ๆ ภายในครอบครัวได้ แต่เมื่อถามถึงความรู้สึกว่าผู้หญิงจะอึดอัดหรือไม่ที่ไม่สามารถแสดงบทบาทใดๆ ได้มากนัก นางเกเละกล่าวว่าเขาคงไม่รู้สึกอะไรเพราะนั้นเป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดกันมานานแล้ว ผิดกับขณะนี้โดยเฉพาะในชุมชนบ้านแม่ปอนบทบาทชายหญิงไม่แตกต่างกัน ช่วยกันทำทั้งการประกอบอาชีพ การดูแลครอบครัว และบทบาทด้านศาสนา ซึ่งไม่มีการแบ่งเพศอีกต่อไป หรือหากมีบ้างก็คงมีน้อยมาก

การย้ายถิ่นในชุมชน นางเกเละ เล่าให้ฟังว่าการย้ายถิ่นเมื่อประมาณ 10 – 20 ปีก่อนมีอยู่บ้างคือมีทั้งอพยพเข้าและออกจากชุมชน การอพยพเข้าเนื่องมาจากเหตุผลของการแสวงหาที่อยู่ใหม่ การไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนเดิม หรือการถูกชักชวนจากผู้ที่เคยมาพำนักอยู่ก่อนแล้ว เมื่อเข้ามาก็ต้องได้รับการยอมรับจากคนที่เคยอยู่เดิมและบาทหลวง ส่วนการย้ายออกไปไม่ทราบเหตุผลแน่นอนแต่ส่วนหนึ่งอาจจะเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อผียังหลงเหลืออยู่กับคำถามที่ว่าบทบาทของศาสนามีผลต่อการย้ายถิ่นหรือไม่ นางเกเละไม่แน่ใจในคำตอบเพียงแต่ให้เหตุผลว่าเมื่อก่อนที่บิดาและมารดาของนางเกเละจะเข้ามาอยู่ในชุมชนก็ต้องผ่านการกลั่นกรองจากสมาชิกเดิมในชุมชนก่อน ส่วนการออกไปจากชุมชนมักเป็นการบอกกล่าวกับเพื่อนบ้านมากกว่า แต่การย้ายออกในอดีตที่ผ่านมามีน้อยกว่าการย้ายเข้ามา

ส่วนวิถีชีวิตชุมชนและวิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัว นางเกเละเล่าว่า ในขณะอพยพเข้ามาอยู่หมู่บ้านแม่ปอนนั้น ปกาเกอะญอบ้านแม่ปอนกับหมู่บ้านเดิมที่อพยพออกมากมีความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกันเลย เพียงแต่ที่ชุมชนบ้านแม่ปอนในขณะนั้นมีขนาดเล็กกว่าแต่ที่บ้านแม่ปอนจะมีศูนย์กลางที่สำคัญกว่า คือ มีโบสถ์ซึ่งตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านมีความสำคัญต่อทุกคนในชุมชนที่ใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แทนการเชื่อฟังหมอผีซึ่งเคยเป็นผู้ปกครองปกาเกอะญอในหมู่บ้านที่มีการนับถือผี แต่ที่นี่ปกครองโดยพระเจ้า นางเกเละเชื่ออย่างยิ่งว่าพระเจ้าไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน ไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทนใด ๆ เหมือนกับการนับถือผีที่มีแต่ข้อเรียกร้อง ไม่เว้นแม้แต่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ช่วงมีความทุกข์ร้อน ส่วนความผูกพันในครอบครัวนางเกเละไม่กล่าวถึงมาก โดยนางเกเละกล่าวว่าทุกคนในครอบครัวมีความสุขดี

6. นางจะดู สมศักดิ์

นางจะดู มีอายุ 70 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งภูมิลำเนาเดิมนั้นนับถือศาสนาผีและพุทธ เมื่อบาทหลวงเซกินีอสได้เข้าไปเผยแพร่ศาสนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงได้มีโอกาสรับคำสอน จนกระทั่งบิดาและมารดาของนางจะดูรับศีลล้างบาปจากบาทหลวง ทำให้นางจะดูได้เปลี่ยนศาสนาตามผู้ปกครองไปด้วย และต่อมาได้อพยพย้ายมาอยู่หมู่บ้านแม่ปอนตั้งแต่ช่วงแรก ๆ ของหมู่บ้านหรือประมาณ 50 ปีมาแล้ว นางจะดูเคยประกอบอาชีพเกษตรกรรมแต่ปัจจุบันอยู่บ้านกับลูกสาวซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม และทำงานกลุ่มอาชีพทอผ้าในชุมชน

ชุมชนภูมิลำเนาเดิมของนางจะดูมีขนาดไม่ใหญ่นัก คือ ประมาณ 15 – 20 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับผีมากกว่าความเชื่อพุทธ เพราะความเห็นห่างของพระสงฆ์ในพุทธศาสนาซึ่งนาน ๆ มาพำนักที่สำนักสงฆ์ในหมู่บ้านแต่ละครั้ง หมู่บ้านตั้งอยู่บนเชิงเขาในอำเภอแม่สะเรียงชื่อหมู่บ้านอะไรนั้นนางจะดูกล่าวว่าจำไม่ได้ และไม่แน่ใจว่าปัจจุบันชุมชนแห่งนั้นจะยังมีอยู่หรือไม่ก็ไม่แน่ใจ เพราะนับแต่โยกย้ายมาอยู่บ้านแม่ปอนก็ติดต่อกับชุนแห่งนั้นไม่กี่ครั้ง ชุมชนนั้นเชื่อในพิธีกรรมของผี นางจะดูจำได้ว่ามีศาลผีประจำหมู่บ้านและมีหมอผีประจำหมู่บ้าน ผีที่นับถือถูกแบ่งออกหลายประเภทเท่าที่จำได้คือ ผีประจำหมู่บ้านผีเรือน ผีเจ้าที่เจ้าทาง และผีปู่ย่าตายาย หากมีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้นในชุมชนหรือในครอบครัว เช่น เด็กหาย วัวหาย หรือมีการเจ็บไข้ได้ป่วย จะต้องมีการเลี้ยงผีเช่นผีเป็นการปัดเป่าเหตุร้ายต่าง ๆ ให้หาย นางจะดูเล่าว่า ตามปกติจะมีการเลี้ยงผีปีละครั้ง ส่วนในงานพิเศษอื่น ๆ ก็จะมีการเลี้ยงผีด้วย เช่น การแต่งงาน การทำนา การขึ้นบ้านใหม่ หรือการแยกบ้านใหม่ก็จะทำการเลี้ยงผี ส่วนด้านการศึกษาของชุมชนปรากฏยังไม่มีสถานศึกษาใด จึงทำให้ปกาเกอะญอสมัยนั้นไร้การศึกษาและเปรียบเทียบไม่กันไม่ได้เลยกับหมู่บ้านแม่ปอน รวมทั้งที่แห่งนั้นยังไม่มีสถานีอนามัย จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่เชื่อในผีมักจะใช้พิธีกรรมของผีเพื่อทำการรักษาและเยียวยาเมื่อมีการเจ็บป่วยก็จะรักษาด้วยหมอผีหากไข้มีอาการรุนแรงรักษาไม่ถูกต้องอาจเสียชีวิตไปเลย ส่วนการติดต่อกับโลกภายนอกนั้นนางจะดูกล่าวว่า จะใช้วิธีการเดินทางด้วยเท้าเป็นส่วนใหญ่

นางจะดูอธิบายต่อไปอีกว่า ความเชื่อของศาสนาผีนั้นเป็นการถ่ายทอดความต่อ ๆ กันมา โดยมีหมอผีเป็นผู้นำทางความคิด หากหมอผีว่าสิ่งใดควรปฏิบัติสิ่งใดไม่ควรกระทำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สมาชิกในชุมชนจะปฏิบัติตามคำสั่งนั้น เพราะเชื่อว่าหากไปทำอะไรที่ไม่ดี ผีไม่ชอบก็จะกลับมาผู้ทำให้เจ็บไข้ การเจ็บไข้ของคนในครอบครัวหรือมีอันเป็นไปในลักษณะต่าง ๆ ด้านการเกษตรหากต้องการให้ผลผลิตพืชดีก็ต้องทำพิธีขอจากผี คือ ทุกอย่างต้องขอผีไปทั้งหมด พิธีกรรมทั้งหมดเป็นความเชื่อของปกาเกอะญอ ซึ่งหมอผีจะเป็นผู้กำหนดการทำพิธีและจำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขทุกอย่างห้ามผิดจากที่กำหนด มิฉะนั้นจะเสียพิธีคล้ายกับที่นางเกเละกล่าว เช่น พิธีกรรมมีข้อห้ามให้ผู้หญิงเข้ามาในบริเวณพิธี หากมีผู้หญิงเข้ามาในพิธีก็จะต้องจัดทำพิธีใหม่ในวันหลัง เป็นต้น ทั้งหมดเป็นการปฏิบัติตามความเชื่อที่ว่าผีคือผู้กำหนดความเป็นอยู่ของคน หากใครทำผิดเงื่อนไขผีจะโกรธ ดังนั้นการป้องกันไม่ให้ผีโกรธก็ต้องกระทำให้ผียอมรับ ซึ่งนางจะดูกล่าวว่า พิธีกรรมของผีค่อนข้างยุ่งยากและสิ้นเปลืองเป็นอันมาก

ส่วนการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ของนางจะดูนั้น เป็นเพราะครอบครัวของนางจะดูได้รับคำสอนจากกับบาทหลวงเซกิน็อตที่เคยไปเผยแพร่ศาสนาที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อได้รับคำสอนนานเข้าทำให้บิดาและมารดาของนางจะดูหันมานานับถือศาสนาคริสต์ มีผลทำให้นางจะดูต้องเปลี่ยนศาสนาไปพร้อม ๆ กับครอบครัว นางจะดูเล่าว่าการเปลี่ยนศาสนาของครอบครัวในคราวนั้นทำให้เกิดการดูแคลนจากครอบครัวที่มีความเชื่อผี ทั้งนี้เป็นเพราะหมอผีเป็นผู้สนับสนุนความคิดให้คนอื่นมาดูแคลนครอบครัวของตนเอง ทั้งนี้เพราะในขณะนั้นในหมู่บ้านเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์กันบ้างแต่ก็มีจำนวนน้อย ทำให้ไม่เป็นที่พอใจของหมอผี การได้รับการดูแคลนทำให้ได้เข้าไปปรึกษาบาทหลวง และบาทหลวงได้เสนอให้ไปอยู่ร่วมกันที่ชุมชนบ้านแม่ปอน พ่อและแม่ของนางจะดูจึงได้ตัดสินใจเดินทางมาอยู่ที่หมู่บ้านแม่ปอนแต่การเดินทางเข้ามาชุมชนแม่ปอน ในครั้งนั้นนางจะดูไม่ได้ติดตามมาด้วย อีกประมาณหนึ่งปีจึงได้อพยพโยกย้ายตามมาร่วมสมทบเพราะพี่สาวไปร้องขอให้มาอยู่ร่วมกันกับพ่อแม่

การเปลี่ยนแปลงศาสนาทำให้นางจะดูมีความเชื่อแตกต่างไปจากความเชื่อเดิม นางจะดูกล่าวว่าพระเจ้าสอนให้เราเป็นผู้ปฏิบัติตนดี ให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์ ไม่เบียดเบียน และสอนให้รักกันไม่มีพิธีรีตรองใด ๆ คงจะมีก็เพียงแต่การสวดสรรเสริญพระเจ้า หรือการเข้าร่วมพิธีกรรมโมทนาคุณพระเจ้า และมีพิธีกรรมอีกไม่กี่อย่างซึ่งก็ไม่ยุ่งยาก แต่ก็นับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับสิ่งของที่ต้องใช้กับพิธีกรรมของผี นางจะดูเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอยู่เสมอคือ พิธีบูชามิสซา พิธีวันปัสกา การเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ และร่วมฉลองในวันคริสต์มาส เป็นต้น เมื่อให้นางจะดูเปรียบเทียบความเชื่อในศาสนาคริสต์กับความเชื่อในศาสนาผี นางจะดูเล่าว่าความเชื่อในปัจจุบันดีกว่าเดิม ตนเองมีความศรัทธาในศาสนามากขึ้นเมื่อเทียบกับการนับถือผี เพราะในช่วงนั้นรู้สึกว่าอยู่อย่างมีความกลัวและหวาดระแวงเกรงว่าจะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ทำให้ผีโกรธซึ่งอาจก่อให้เกิดเพทภัย ต่าง ๆ ได้แม้ว่าปัจจุบันจะเห็นว่านั่นเป็นสิ่งที่ไม่จริง แต่เมื่อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

คราวนับถือศาสนาผีไม่คิดเช่นนั้นเพราะจะเชื่อในการกล่าวต่อ ๆ กันมา และบางกรณีก็ได้พบเห็นความเจ็บป่วย การเรียกขวัญ หรือพิธีกรรมผีอื่นๆ ก็ทำให้เกิดความเชื่อว่านั่นคืออิทธิพลจากการกระทำของผี

ในเบื้องต้นของการเปลี่ยนแปลงศาสนานางจะดูไม่ค่อยได้รับรู้อะไรมากนัก เพียงแต่ทราบว่าที่บ้านไม่มีการทำพิธีกรรมเลี้ยงผี และได้รับการดูแคลนจากชาวบ้านรอบ ๆ หลังจากนั้นพ่อและแม่ก็พากันอพยพมาอยู่ในหมู่บ้านแม่ปอน นางจะดูยังไม่ได้ติดตามมาด้วยทันที มีเพียงพี่สาวที่ติดตามพ่อและแม่มาเท่านั้น ต่อมาพี่สาวได้กลับไปชักชวนให้มาอยู่ด้วยกันที่บ้านแม่ปอน ซึ่งนาง จะดูก็ตกลงใจติดตามพี่สาวและอพยพมาพร้อมกับสามี (สามีของนางจะดูเสียชีวิตแล้วเมื่อ 7 ปีที่แล้ว) การอพยพย้ายออกมาจากแม่ฮ่องสอน ของนางจะดูมาอยู่บ้านแม่ปอน นางจะดูกล่าวกับผู้วิจัยว่ามาด้วยความเต็มใจผิดกับการอพยพมาของพ่อและแม่ พี่สาวซึ่งติดตามพ่อและแม่มาอยู่บ้าน แม่ปอนทำให้รู้สึกว่าไปอยู่กับครอบครัวจะดีกว่าจึงได้อพยพเคลื่อนย้ายตามมา และสามารถเข้าอยู่ในชุมชนแม่ปอนได้ทันทีไม่จำเป็นต้องตรวจสอบหรือขออนุญาตใครเพราะมีพ่อแม่มาอยู่ก่อนแล้ว

ผู้วิจัยได้สอบถามนางจะดูว่า บาทหลวงเคยให้เงื่อนไขพิเศษใดหรือไม่ จึงทำให้อพยพมาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอน นางจะดูตอบว่าไม่ได้รับไขใดเป็นกรณีพิเศษ เพียงแต่เห็นพี่สาวเข้ามาอยู่แล้วสุขสบายดีผิดกับตัวเองที่ได้รับการดูแคลนจากเพื่อนบ้านในชุมชนรวมทั้งไม่ค่อยกล้าพบปะกับหมอผี ดังนั้นเมื่อพี่สาวไปชักชวนมาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนก็ตัดสินใจทันที ในขณะที่นางจะดูอพยพมาอยู่บ้านแม่ปอน ปรากฏว่ามีครอบครัวไม่มากนักประมาณ 5 – 10 ครอบครัวที่มาอยู่ก่อนหน้า ต่อมาระยะหลังก็พบว่ามีจำนวนครอบครัวเพิ่มขึ้น นางจะดูกล่าวว่าการเข้ามาอยู่ของแต่ละครอบครัวในครั้งนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากคนในชุมชนและบาทหลวง เป็นเพราะบริเวณนี้เป็นสถานที่ของวัดส่วนบริเวณรอบ ๆ วัดก็เป็นที่รกร้างเมื่อมาอยู่ต้องทำการจับจองเท่าความจำเป็นของครอบครัวไม่ยึดครองมากเกินความจำเป็น คนที่อพยพเข้ามาส่วนหนึ่งถูกชักชวนจากญาติที่มาอยู่ก่อนดังเช่นกรณีของนางจะดู หรือบางรายไม่สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนดั้งเดิมได้ดังกรณีของนางเกเละหรือถูกชักชวนโดยบาทหลวงเพื่อให้มาช่วยงานศาสนา เป็นต้น เมื่อถามนางจะดูว่าที่นี่บังคับให้นับถือศาสนาคริสต์หรือไม่ นางจะดูบอกว่าที่นี่ไม่ได้บังคับให้นับถือศาสนาคริสต์แต่ก็จะถูกสอนให้เห็นถึงพระคุณของพระเจ้าโดยนักบวช ซึ่งในระยะหลังก็มีกลุ่มพลมารีซึ่งเป็นผู้นำในการสวดและคำแนะนำเกี่ยวกับพระเจ้าสุดท้ายก็จะมีการเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาคริสต์กันทั้งหมด ส่วนผู้ที่เคยมาอยู่ในชุมชนแห่งนี้แล้วอพยพออกไปก็มีโดยเฉพาะการอพยพไปเพราะเหตุผลถูกชักชวนจากคนอื่นที่อยู่ในชุมชนอื่น ซึ่งทางบาทหลวงก็ไม่ว่าอะไร เป็นความเต็มใจของผู้ต้องการอพยพออก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนากับการศึกษาของชุมชน นางจะดูกล่าวว่า ศาสนาช่วยให้บุตรของนางศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนในเมืองเชียงใหม่ โดยเรียนสำเร็จในระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนในหมู่บ้านแม่ปอน และได้รับการส่งไปเรียนต่อที่ในเมืองเชียงใหม่ ปัจจุบันบุตรของนางได้รับการยอมรับจากบุคคลในชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพ ส่วนการศึกษาในปัจจุบันนางจะดูเห็นว่าในขณะนี้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในชุมชนจำนวนมาก และส่วนหนึ่งได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงขึ้น จึงยอมรับว่าอิทธิพลของศาสนาทำให้เยาวชนและประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษามากขึ้นเมื่อเทียบกับปกาเกอะญอในสังคม นับถือผี

เนื่องจากนางจะดูประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมีพื้นที่สำหรับการทำนาที่ได้มาด้วยการจับจองหลังจากที่เข้ามาอยู่ในชุมชน การจับจองพื้นที่ดินในสมัยนั้นไม่มีอะไรวุ่นวายมาก ส่วนใหญ่จะพากันเลือกพื้นที่เท่าที่สามารถทำการเกษตรได้ แต่จะจับจองจนเกินความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือสำหรับเผื่อไว้ในอนาคต การประกอบอาชีพเกษตรไม่ได้ทำให้นางจะดู และครอบครัวมีรายได้มากมายนัก เพราะส่วนใหญ่ทำการปลูกผักสวนครัวและต้นไม้ผลไว้รับประทานมากกว่าการนำไปขาย แต่ปัจจุบันไม่เป็นเช่นนั้นแล้วเพราะต้องขวนขวายหาเงินเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี ในขณะนี้ก็ได้รับความช่วยเหลือจากบุตรสาวที่สามารถ หาเงินจากการประกอบอาชีพถักทอผ้าขาย นางจะดูกล่าวว่าการประกอบอาชีพในระยะหลังอุปสรรคอย่างหนึ่งคือพื้นที่ของแต่ละครอบครัวลดน้อยลงไป เนื่องจากมรดกโดยครอบครัวได้แบ่งให้แก่บุตรทุกคนด้วยจำนวนใกล้เคียงกัน การแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ย่อย มีผลทำให้พื้นที่สำหรับการเกษตรกรรมของแต่ละครอบครัว ลดน้อยลง จึงเกิดการขวนขวายออกไปทำงานกันนอกชุมชนมากขึ้น

แม้จะทำงานหนักแต่นางจะดูก็ไม่เคยมีปัญหาด้านสุขภาพ รวมทั้งยังไม่เคยพบการแพร่ระบาดของโรค นางจะดูเห็นว่าการสาธารณสุขในชุมชนบ้านแม่ปอนไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับโรคภัยร้ายแรงมาก่อน ในระยะแรกที่เข้ามาอยู่เป็นการช่วยเหลือกันระหว่างบาทหลวงกับชาวบ้าน การเจ็บไข้หรือป่วยในบางครั้งใช้สมุนไพรตามความรู้ของชาวปกาเกอะญอสำหรับดูแลรักษาไปพร้อม ๆ กับการใช้ยาสามัญ ต่อมาในระยะหลังนี้ผู้เจ็บป่วยมักจะต้องพึ่งยาสามัญมากกว่าการใช้สมุนไพรเพราะมีคนรู้เรื่องเกี่ยวกับสมุนไพรน้อยลงไปทุกที นางจะดูเห็นว่าศาสนาโดยเฉพาะบาทหลวง ได้ช่วยเหลือดูแลให้ข้อแนะนำสำหรับการดูแลสุขภาพ การดูแลชุมชนให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย แม้ว่าชาวปกาเกอะญอจะชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนตนเองอยู่แล้ว แต่บางครั้งก็ไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยด้านสุขภาพ ปัจจุบันบทบาทของบาทหลวงน้อยลงไปมาก คงช่วยเหลือดูแลเบื้องต้นให้แก่เด็กนักเรียนใน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

โรงเรียนมากกว่าการเข้ามาดูแลให้แก่ประชาชนในชุมชน เดี๋ยวนี้หากใครเจ็บป่วยก็จะไปทำการรักษาที่สถานีอนามัย นานๆ ครั้งจึงจะมีหน่วยพยาบาลเคลื่อนที่มาช่วยดูแลรักษา แม้บทบาทของศาสนาเกี่ยวกับการสาธารณสุขในขณะนี้จะลดลงจากเดิม แต่ศาสนาก็มีส่วนทำให้การจัดการรักษาตนเองของปกาเกอะญอมีการพึ่งการรักษาสมัยใหม่ ไม่ต้องพึ่งหมอผีอีกต่อไป

นอกจากนี้นางจะดูให้ความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ ให้แก่ผู้วิจัย ปัจจุบันวัฒนธรรมของปกาเกอะญอเดิมเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งนี้นางกล่าวว่า เป็นเพราะวัฒนธรรมของปกาเกอะญอมาจากความเชื่อผีทำให้ต้องพึ่งพิธีกรรมของผีไปทั้งหมด แต่ในปัจจุบันในชุมชนบ้านแม่ปอนจึงมีพิธีกรรมผ่านทางศาสนาผีไม่หลงเหลืออีกแล้ว แต่อาจจะมีบางคนยังมีความเชื่ออยู่บ้างซึ่งเป็นเรื่องของบุคคลแต่จะไม่นำพิธีกรรมของผีมาร่วมในกิจกรรมอย่างเด็ดขาด จากการสังเกตและสอบถามนางจะดูเกี่ยวกับการแต่งกาย นางจะดูกล่าวว่านางก็ชอบแต่งกายชุดปกาเกอะญอเช่นเดียวกันกับนางเกเละ เพราะมีความรู้สึกคุ้นเคย ส่วนวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมการแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การโยกย้ายถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ การแต่งกายมุ่งเน้นชุดสมัยใหม่มากขึ้น การขึ้นบ้านใหม่ก็ให้บาทหลวงช่วยทำพิธีเสกบ้านให้ ส่วนการโยกย้ายถิ่นคือการเร่ร่อนเพื่อหาที่ทำกินใหม่แทบจะไม่มีอีกต่อไปแล้ว เช่นเดียวกับบทบาทของสตรีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากเมื่อเทียบกับปกาเกอะญอในชุมชนเดิม นางจะดูกล่าวว่า เมื่อคราวนับถือผีสตรีค่อนข้างทำงานหนักกว่าผู้ชาย ผู้ชายอาจนอนอยู่ที่บ้านส่วนผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวนับว่าเป็นภาระที่หนักมากสำหรับผู้หญิง การทำงานทุกอย่างต้องเชื่อฟังผู้ชาย ผู้ชายจะเป็นใหญ่ คือ เป็นผู้นำหรืออาจเป็นหมอผีก็ได้ แต่ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ที่จะเป็นเช่นนั้นได้ซึ่งนางจะดูไม่ทราบเหตุผลเช่นนั้นเมื่อเข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้บทบาทของหญิงกับชายเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มปกาเกอะญอเดิม

นางจะดูอธิบายความคิดเห็นให้ผู้วิจัยฟังว่า ในปัจจุบันโดยเฉพาะในชุมชนบ้านแม่ปอนบทบาทเพศหญิงมีมากขึ้น ทั้งบทบาททางสังคมและบทบาททางศาสนา แต่ก็ใช่บทบาทของเพศชายจะด้อยไปกว่าเพียงแต่มีการยอมรับความคิดเห็นจากฝ่ายหญิงมากขึ้นเท่านั้น เมื่อสอบถามว่าบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้เป็นเพราะการนับถือศาสนาคริสต์หรือไม่ นางจะดูเห็นว่าการนับถือศาสนาคริสต์มีส่วนอยู่บ้างเพราะศาสนาไม่นำเอาความแตกต่างระหว่างเพศมาเป็นเครื่องกีดขวาง ด้วยเหตุของความเสมอภาคทางเพศ ในชุมชนบ้านแม่ปอน ทำให้เกิดภาวะการย้ายถิ่นไปเรียนและไปหางานทำยังแหล่งต่าง ๆ นางจะดูกล่าวว่าการย้ายถิ่นในปัจจุบันไม่มีเลย คือ ไม่มีการย้ายออกหรือย้ายเข้า คงจะมีเพียงการเพิ่มขึ้นจากคนภายนอกเข้ามาในชุมชนบ้านแม่ปอนด้วยการแต่งงานมากกว่าเงื่อนไขอื่น การย้ายถิ่นของชุมชนบ้านแม่ปอนเกิดขึ้นมากเมื่อหลายสิบปีก่อนซึ่งถือว่าเป็นช่วงการเริ่มตั้งชุมชน แต่ปัจจุบันการย้ายไปอยู่ในถิ่นใหม่ทำได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ยากขึ้น ทำให้ชาวปกาเกอะญอต้องอยู่เป็นหลักแหล่งมากขึ้นแต่เมื่อถามว่าการไปศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงขึ้นและไม่ยอมกลับบ้านมีบ้างหรือไม่ นางจะดูกล่าวว่า มีหลายคนแต่ก็ยังไป ๆ มา ๆ ติดต่อกับครอบครัวบ้างเหมือนกัน แต่ก็ดูเหมือนกำลังจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เมื่อถามว่าเกิดขึ้นจากบทบาทศาสนาที่ให้การศึกษาแล้วมีผลต่อการอพยพออกหรือไม่ นางจะดูกล่าวว่าอาจจะมีส่วน แต่การโยกย้ายในสมัยที่นางจะดูเป็นสาว ๆ โดยเฉพาะก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านแม่ปอนก็พบว่ามีปกาเกอะญอย้ายถิ่นเป็นจำนวนมาก ศาสนาไม่มีอิทธิพลมาก แต่สภาพความเป็นอยู่ของคนที่เปลี่ยนแปลงไปต่างหากที่ทำให้คนในชุมชนอพยพย้ายออกไปจากชุมชน

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตและชุมชนและครอบครัว นางจะดูกล่าวว่าแตกต่างไปจากชุมชนดั้งเดิมมาก เพราะในขณะนั้นไม่มีการโยกย้ายหรืออพยพออกนอกหมู่บ้าน แต่ที่ชุมชนบ้านแม่ปอนนางจะดูมีลูกสาวที่ต้องทิ้งบ้านไปศึกษาเล่าเรียนในตัวเมืองหลายปี ภาพเช่นนี้ไม่น่าเกิดขึ้นในชุมชนเดิมเพราะการนับถือผีจะมุ่งเน้นให้สมาชิกครอบครัวอยู่ใกล้กัน แต่ปัจจุบันบุตรสาวก็มีอายุมากแล้ว เรียนจบและกลับมาประกอบอาชีพในชุมชนเดิม นางจะดูจึงได้รับการดูแลจากบุตรสาวคนนี้อย่างมีความสุข ส่วนหลานสาวที่อยู่ในวัยเรียนก็ไปเรียนในจังหวัดเชียงใหม่เช่นเดียวกับมารดา ซึ่งไปพักที่หอพักของโรงเรียนพระหฤทัย และเดินทางไป-กลับระหว่างเชียงใหม่กับชุมชนบ้านแม่ปอนมีไม่บ่อยครั้งนัก การกลับมาเยี่ยมเยียนชุมชนของหลานสาวเป็นการมาเพื่อมาทำกิจกรรมทางศาสนา ผิดกับเมื่อคราวนับถือผีที่ทุกคนต้องอยู่กับบ้านเด็ก ๆ ไม่สามารถจะไปไหนไกล ๆ ได้ การทำพิธีกรรมทางผีจำเป็นต้องให้สมาชิกในครอบครัวอยู่กันอย่างครบถ้วนจึงประกอบพิธีได้

7. นางหน่อพี้ อรุณภาลัย

นางหน่อพี้ อายุ 68 ปี ปัจจุบันอยู่บ้านกับบุตรชาย นางหน่อพี้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านแม่ปอนใน ตำบลแม่ปอน อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบ้านแม่ปอนแห่งนี้มากนัก นางหน่อพี้ย้ายมาอยู่ในหมู่บ้านแม่ปอนได้ประมาณ 50 ปีแล้ว ก่อนที่จะมานับถือศาสนาคริสต์ นางหน่อพี้เคยนับถือผีมาก่อน ต่อมามีบาทหลวงเซกินอต เข้าไปเผยแพร่ศาสนาและชักชวนให้มานับถือศาสนาคริสต์ และได้ชักชวนให้มาช่วยเหลือและร่วมกันสร้างชุมชนบ้านแม่ปอนเป็นชุมชนใหม่ขึ้นมา นางหน่อพี้จึงเข้ามาอยู่ที่แม่ปอนตั้งแต่อายุได้ประมาณ 10 ขวบเศษ เริ่มด้วยการเข้ามาอยู่กับพี่ชายแต่ก็ไปมาเพียงครั้งคราว สาเหตุที่นางหน่อพี้ตัดสินใจจะเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านแม่ปอน เป็นเพราะบาทหลวงเซกินอตชักชวนนางหน่อพี้ผ่านครูโยฮา และครูซอนลอย ประกอบกับในช่วงนั้นครอบครัวของนางหน่อพี้มีความยากจน พ่อมี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บุตรหลายคน นางหน่อพี้เองก็ยังไม่สามารถรับจ้างทำงานได้เหมือนสมาชิกคนอื่นในครอบครัว แต่บาทหลวงก็ได้ชักชวนเพื่อขอให้มาช่วยทำกับข้าวให้แก่คนงาน รวมทั้งช่วยทำงานบ้านให้แก่บาทหลวง และได้รับค่าจ้างตอบแทน นางหน่อพี้จำไม่ค่อยได้ว่าเข้ามาทำงานอยู่นานกี่เดือนหรือกี่ปี จำแต่เพียงว่าใช้เวลานานพอสมควรจึงได้ตัดสินใจ เข้ามาอยู่ที่แม่ปอนอย่างถาวร โดยจับจองพื้นที่ส่วนหนึ่งในชุมชน ในขณะนั้นสามารถจับจองได้ง่ายเพราะมีสมาชิกในชุมชนอยู่รวมกันไม่กี่ครอบครัว การเข้ามาอยู่ในชุมชนของนางหน่อพี้คิดเพียงอย่างเดียวคือ ต้องการมาช่วยเหลือจากบาทหลวง ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีพระคุณต่อนางและครอบครัว ในช่วงแรก ๆ ในชุมชนมีประมาณ 4-6 หลังคาเรือนเท่านั้น แต่อยู่ได้ไม่นานก็กลับไป นางหน่อพี้จำจำนวนครัวเรือนในขณะนั้นได้ไม่แน่นอน แต่เพียงทราบว่าช่วงหนึ่งของชุมชนเหลือเพียงนาง หน่อพี้กับพ่อลุงอ้าย และอีก 2-3 ครอบครัวเท่านั้น เมื่อมาอยู่ได้ไม่นานนางหน่อพี้และครอบครัว ก็รับศีลล้างบาปเปลี่ยนใจเข้านับถือศาสนาคริสต์กับบาทหลวงเซกินีอต เมื่อเริ่มมาอยู่ที่นี่ก็ทำการเกษตรเพื่อให้มีอาหารสำหรับการเลี้ยงครอบครัวของตนเอง รวมทั้งรับจ้างหุงหาอาหารให้แก่บาทหลวงบ้าง ปัจจุบันอยู่กับลูกชายซึ่งโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ประกอบกับสภาพร่างกายที่เริ่มจะแก่ชราแล้วทำให้ลูกชายขอร้องตนไม่ให้ออกไปทำมาหากินนอกบ้านแล้ว โดยทุกวันจะอยู่บ้านเลี้ยงหลานคอยดูแลบ้านช่องไป ตามสภาพ

ก่อนเข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ นางหน่อพี้อาศัยอยู่ที่ชุมชนบ้านแม่ปอนในสภาพของบ้านแม่ปอนในเป็นสังคมที่ยังมีการนับถือผี คำว่า "ผี" ของปกาเกอะญอนั้นนางหน่อพี้กล่าวว่าไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัวเหมือนที่เราเคยได้ยินกันภายนอกแต่อย่างใด ผีของปกาเกอะญอก็คือผีบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว แต่ยังคงคอยคุ้มครองดูแลแก่ลูกหลานต่อไป ซึ่งลูกหลานต้องให้ความเคารพบูชาอย่างสม่ำเสมอ ชาวปกาเกอะญอมีความชื่อว่าการทำดีกับผีบรรพบุรุษจะช่วยนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ของครอบครัวทั้งด้านการเกษตร ความเป็นอยู่ และจะไม่ถูกรบกวนจากผีเลวร้ายอื่นๆ ดังนั้น ชาวปกาเกอะญอหากมีอะไรที่ต้องการความช่วยเหลือจากผี ก็จะอธิษฐานเพื่อขอให้ผีช่วยเหลือ พิธีกรรมการเลี้ยงผีช่วงที่นางหน่อพี้เป็นสาวและก่อนแต่งงานนางหน่อพี้ไม่ได้เป็นผู้ทำพิธีเลี้ยงผีเอง จะมีมารดานางหน่อพี้เป็นผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อ ความเชื่อที่สำคัญเท่าที่จำได้คือ หากต้องการให้มีกินมีใช้ในชีวิตประจำวัน หรือขอให้ทุกคนในครอบครัวมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ก็จะทำการเซ่นไหว้ผีให้ช่วยให้อยู่ดีมีสุข อีกทั้งยังช่วยในเรื่องการดูหมอ (ดูดวง ดูโชคชะตา-ผู้วิจัย) พวกเขามีความเชื่อว่าหากครอบครัวใดมีปัญหาในเรื่องสุขภาพ ส่วนใหญ่จะเกิดจากการถูกผีทำ จึงต้องทำการเลี้ยงผี เมื่อทำพิธีเลี้ยงผีแล้วถึงจะหายเป็นปกติได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ส่วนความเชื่อชีวิตหลังความตายนั้น ปกาเกอะญอเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปอยู่อีกภพหนึ่งและเชื่อว่าผู้ที่ตายด้วยสาเหตุต่างกันจะต้องแยกกันฝังศพ เพราะหากฝังรวมกันอาจทำให้ผีจะไม่พอใจ เช่น คนที่ตายด้วยเหตุความชรา หากเอาไปฝังรวมกับผู้ที่ถูกฆ่าตายไม่ได้ เพราะกลัวว่าผีที่ตายดีจะโกรธเอา และจะกลับมาทำสิ่งที่ไม่ดีให้แก่คนที่มีชีวิตอยู่ได้ แต่เมื่อเปลี่ยนการนับถือศาสนาคริสต์จะฝังศพรวมกันจะแยกก็เพียงผู้ใหญ่-เด็ก จะมีการแบ่งบริเวณไว้เป็นที่ฝังศพโดยตรงอยู่บริเวณสวนใกล้ ๆ กับโรงเรียนแม่ปอน เมื่อครบปีก็จะมีบาทหลวงนำน้ำเสกไปทำพิธีสวดให้ผู้ตายในวันฉลองนักบุญทั้งหลาย ซึ่งจะมีเป็นประจำทุกปีในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายน

สำหรับสาเหตุที่ทำให้นางหน่อพี้เข้ามานับถือศาสนาคริสต์ เป็นเพราะบาทหลวงเซกินีอตเข้าไปเผยแพร่ศาสนาและชักชวนมาตั้งชุมชนแม่ปอนขึ้นมา เดิมนั้นบาทหลวงเซกินีอตเป็นผู้มาซื้อที่ดินที่ในตัวเมืองก่อนแล้วจึงมาย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแม่ปอน และเมื่อบาทหลวง โจเซฟ โฟญินี เข้ามาช่วยอีกแรงหนึ่ง จึงได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านในบ้านแม่ปอนและบริเวณอื่น ๆ เพื่อมาช่วยกันสร้างโบสถ์ เช่นขนทราย ขนดิน ขนหิน เลื่อยไม้ บาทหลวงจะให้ค่าตอบแทนแก่ ชาวบ้านที่มาช่วยกันก่อสร้างโบสถ์ สร้างที่พักอาศัยหรือโรงเรียน นอกจากค่าตอบแทนที่เป็นเงินแล้วบาทหลวงยังได้ตอบแทนด้วยสิ่งของอย่างอื่นด้วย เช่น ข้าวสาร กับข้าวกับปลา เป็นต้น เมื่อได้ดินทราย ในปริมาณที่เพียงพอแล้วบาทหลวงก็ได้ว่าจ้างบุคคลเหล่านั้นมาปั้นอิฐปั้นดินไว้เป็นวัสดุในการสร้างต่อไป การก่อสร้างเริ่มต้นด้วยการสร้างโบสถ์ บ้านพักอาศัยของบาทหลวง และบ้านพักของซิสเตอร์ตามลำดับ การเข้ามาก่อสร้างและร่วมทำงานกับบาทหลวงทำให้เห็นพิธีกรรมต่าง ๆ ของคริสต์อีกทั้งพิธีกรรมของศาสนาคริสต์มีน้อยไม่ยุ่งยากเหมือนการนับถือผีที่ต้องหาไก่ หมูมาเลี้ยงผีอยู่ตลอด ประกอบกับการที่ครอบครัวของนางหน่อพี้หรือชาวปกาเกอะญอครอบครัวอื่น มีรายได้น้อยแต่ต้องมาประกอบพิธีในแต่ละครั้งเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก บางปีต้องทำหลายครั้งหากคนหนึ่งคนใดมีอาการเจ็บป่วย หรือทำการเกษตรหรือประกอบอาชีพไม่ได้ผลดี ยิ่งทำให้ต้องเสียเวลาและเสียค่าใช่จ่ายสำหรับการจัดทำพิธีค่อนข้างสูง การนับถือคริสต์ในปัจจุบัน ครอบครัวนางหน่อพี้ได้เข้าไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ตลอด โดยเฉพาะการเข้าไปสวดที่โบสถ์ร่วมกับบาทหลวง และมีซิสเตอร์พร้อมชาวบ้านแม่ปอนมาร่วมพิธีทุกวันอาทิตย์ หรือวันไหนก็ตามหากมีเวลาว่างก็จะแวะเวียนไปรำพึงภาวนาในโบสถ์ ช่วงไหนที่ไม่สบายก็ไม่ไปแต่ก็พยายามให้ทุกคนในครอบครัวไปร่วมพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ในด้านความคิดเห็นที่เกี่ยวกับศาสนาคริสต์ได้ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อชุมชน ได้แก่ ด้านการศึกษา การสาธารณสุข ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ วัฒนธรรมและสังคม นางหน่อพี้ มีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

นางหน่อพี้กล่าวว่า นางไม่ได้เรียนหนังสือจึงไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือได้ การที่บาทหลวงให้มาช่วยทำอาหารให้กับผู้ที่มาช่วยงานก่อสร้างโบสถ์ สร้างอาคารที่พัก และอาคารเรียน หลังจากปลูกสร้างเสร็จเรียบร้อยได้มีการสอนหนังสือให้กับเด็กในโรงเรียน นางหน่อพี้จึงมีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทยไปบ้างพร้อม ๆ กัน ทำให้นางมีความสามารถสื่อสารด้วยการพูดเท่านั้น และนางหน่อพี้ก็ได้มีโอกาสติดตามบาทหลวงเซกินีอต และบาทหลวงโฟญีนีไปในที่ต่าง ๆ ก็ได้เรียนรู้ในเรื่องภาษามากยิ่งขึ้นทำให้ในขณะนี้สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ค่อนข้างชัดเจน แต่สำหรับเด็กรุ่นใหม่ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ภาษาดีกว่ารุ่นของนางหน่อพี้ นักเรียนบางส่วนก็ถูกส่งไปเรียนที่บ้านสองแคว และบางส่วนก็เรียนอยู่ที่บ้านแม่ปอนก็มีเช่นกัน โดยบาทหลวงจะเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด โดยได้รับการศึกษาฟรีจากบาทหลวง ส่วนทางด้านการสาธารณสุขของชุมชนนั้น ในช่วงนับถือผีจะไม่มีหมอมารักษาก็ต้องใช้วิธีการส่งสะตวง (ส่งผี) เพื่อให้หายจากการเจ็บป่วย เอาไก่มามัดมือ มีการใช้ยาพื้นเมืองสมุนไพร ในการรักษาด้วยแต่จะไม่รู้จักสมุนไพรครบทุกอย่าง รู้จักก็เพียงยาสำหรับโรคง่าย ๆ เช่น แก้ปวดหลัง ท้องอืด เป็นต้น

ปัจจุบันมีสถานีอนามัยของราชการมาตั้งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน คือ ประมาณ 4 กิโลเมตร เคยมีคนมีอาการเจ็บป่วยและได้รับการดูแลจากบาทหลวงเป็นอย่างดี ดังกรณีของนายผงซึ่งเป็นผู้ที่บาทหลวงเอามาช่วยงาน ตอนหลังพบว่าเป็นโรคเรื้อน บาทหลวงจึงพานายผงไปหาหมอที่สถานีอนามัย โดยที่บาทหลวงจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด รวมถึงค่าข้าวสารเป็นต้น ส่วนกรณีบุคคลอื่นบาทหลวงอาจช่วยบ้างโดยเฉพาะการช่วยเหลือในขั้นต้นคือการนำรถยนต์ไปส่งที่สถานพยาบาล สำหรับในด้านพิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่าในสมัยนั้นยังพอมีอยู่บ้างบางอย่างเท่านั้น เช่น ประเพณีการแต่งงาน หากเกิดมีผิดผีขึ้นระหว่างหนุ่มสาวจะต้องมีการขอขมาต่อผีบ้าน ผีเรือน ผีปู่ผีย่า โดยต้องหาไก่ หมู ขนมต้ม กรวยดอกไม้ สุรา 1 ขวด เพื่อไปขอขมาโดยให้ผู้เป็นแม่เป็นผู้ดำเนินการให้ พิธีกรรมเรียกขวัญแก่คนเจ็บแล้วแต่ว่าคนนั้นป่วยเป็นอะไร หากเป็นลักษณะของการผอมแห้งแรงน้อยก็จะมีการเสี่ยงทายหรือไปดูหมอว่าถูกผีหรือไปทำสิ่งไม่ดีที่ไหนทำ ก็จะไปส่งสะตวงให้ในบริเวณนั้น ๆ แต่เมื่อมานับถือศาสนาคริสต์แล้วพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผีก็จะหมดไป นางหน่อพี้ก็จะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนตลอดโดยไปกับบาทหลวงเซกินีอตและโฟญีนีสลับกันไป บางครั้งต้องออก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ไปนอกหมู่บ้านอื่น เช่น แม่ออน บ้านขุนแตะ ขุนกลาง ห้วยตอง ประมาณ 1-2 สัปดาห์ แต่ปัจจุบันไม่ได้ไปที่อื่นแล้วเพราะตาไม่ค่อยดีและอายุขัยก็มากเกินไปแล้ว

ชุมชนบ้านแม่ปอนเป็นชุมชนเกษตร สมาชิกทุกครอบครัวจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนาบ้างเล็กน้อย อาชีพรับจ้างหรือบางคนที่มีที่ดินก็อาจจะแบ่งให้ญาติพี่น้องทำแล้วมาแบ่งผลประโยชน์ที่ได้กันคนละครึ่ง (ทำผ่า) เจ้านาจะเป็นผู้ซื้อน้ำมัน ปุ๋ย ยา ของกินเพื่อทำเลี้ยงแขก ที่มาช่วย ไถนา (เผือนา) แต่ก็จะมีบางส่วน เท่านั้นที่ใช้ปุ๋ยยา ปัจจุบันข้าวที่ปลูกจะมีศัตรูพืชหลายชนิด เช่น แมลง เพลี้ย หนอน จึงต้องใช้ยาฆ่าแมลงแต่ก็ใช้กันไม่มาก เพราะทราบดีว่าเป็นอันตราย แต่สมัยก่อนเมื่อปลูกเสร็จก็คือเสร็จไม่ต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนปัจจุบันเพียงแต่ไปดูแลเรื่องหญ้าในนาเท่านั้น และจะมีการเลี้ยง ผีไร่ ผีนา ผีป่า ผีดง ไปส่งให้มีการมัดมือเอาขวัญ แล้วก็ช่วยทำช่วยกันกิน ประเพณีดังกล่าวในหมู่บ้านเดิมยังคงมีอยู่ และนางหน่อพี้ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการใช้ยาฆ่าแมลงนั้นจะส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย เช่น ทำให้ปวดแข้ง ปวดขา แต่ก็ยังเห็นเขาใช้กันอยู่และมากขึ้นทุกวัน ในขณะที่ผู้วิจัยได้ไปทำการสัมภาษณ์นั้นลูกชายออกไปรับจ้างนอกบ้าน ไปรับจ้างเก็บลำไย หาหน่อไม้ไปขาย นางหน่อพี้จะทำหน้าที่ดูแลงานบ้าน เลี้ยงหลานอยู่กับบ้าน สำหรับลักษณะครอบครัวนั้นจะเป็นครอบครัวขยายขนาดใหญ่ อยู่รวมกันทั้งหมดจนกว่าลูกๆ จะแต่งงานออกเรือนไปหากมีการแต่งงานฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงหรือไม่ก็แยกไปเป็นอีกหลังหนึ่ง แต่ที่ฝ่ายหญิงมาอยู่บ้านฝ่ายชายก็พอมีบ้างเหมือนกัน

นางหน่อพี้เห็นว่าปัจจุบันชุมชนบ้านแม่ปอนดำรงอยู่กันอย่างเรียบง่าย อยู่กันอย่างพี่น้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน หากชาวบ้านมีปัญหาอะไรก็จะไปปรึกษาหารือกับผู้อาวุโสเพื่อขอคำแนะนำ ความขัดแย้งในชุมชนมีน้อยมากทุกคนจะช่วยกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยกิน เคยอยู่ เคยปฏิบัติ ไว้ให้มากที่สุด แม้ว่าจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์แล้วก็ตาม แต่สิ่งไหนยังสามารถคงดำรงไว้ได้โดยไม่ขัดกับหลักการของศาสนาคริสต์ก็จะช่วยกันรักษาไว้ ที่พบเห็นในขณะนี้คือ การแต่งกาย เสื้อผ้าทอเอง ซิ่น เสื้อ ถุงย่าม ที่เคยทอใส่เอง ปัจจุบันก็ยังคงทำกันอยู่แต่หาวัสดุที่ใช้สำหรับการทอยากกว่าแต่ก่อน แต่การใช้ผ้าฝ้ายทอมือนี้จะลำบากเพราะอากาศร้อนมาก จะเลือกใส่เสื้อผ้าสมัยใหม่ที่มีขายตามตลาดทั่วไป เพราะเนื้อผ้าบางใส่สบายดี เสื้อผ้าของปกาเกอะญอ จะใช้ในเฉพาะการไปเข้าร่วมพิธีในโบสถ์ หรือพิธีกรรมสำคัญ ๆ การไปเที่ยวหาลูกหลาน แต่เมื่อกลับมาถึงบ้านก็ต้องเปลี่ยนทันที วัฒนธรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ด้านการพูด จะมีการผสมผสานกันระหว่างภาษาของปกาเกอะญอและภาษาพื้นเมือง จะใช้ทั้งสองภาษา โดยในช่วงแรก ๆ ก็จะมีพูดผิด ๆ ถูก ๆ แต่ก็จะพยายามพูด เพราะยิ่งไม่พูดเลยก็จะพูดไม่เป็น ส่วนการย้ายถิ่นเข้ามาในชุมชนผู้คนส่วน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ใหญ่ย้ายเข้ามาด้วยการแต่งงาน ย้ายตามสามี หรือย้ายตามพ่อแม่เป็นสำคัญ และอาจมีส่วนหนึ่งที่ย้ายออกไปบ้างเช่นกัน เช่น ลูกชายไปแต่งงานกับผู้หญิงที่อื่น ในช่วงก่อนนั้นบทบาทของสตรี นางหน่อพี้เห็นว่า ผู้หญิงจะคอยรับผิดชอบในเรื่องงานบ้านงานเรือน โดยทำหน้าที่หุงข้าวปลาอาหาร และดูแลเลี้ยงลูกอยู่บ้าน แต่ปัจจุบันนี้ผู้หญิง ก็ต้องเข้าไปช่วยงานในไร่นาบ้างเช่นกัน

8. นายบุญช่วย จีรเดช

นายบุญช่วย มีอายุ 46 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ในชุมชนปกาเกอะญอที่นับถือผี ในขณะเป็นเด็กมีสุขภาพไม่ดีเจ็บป่วยบ่อยครั้งต่อมาครูคำสอนชักนำให้เข้ามาเรียนที่โรงเรียนแม่ปอนประมาณปี พ.ศ. 2511 – 2512 เมื่อสวดขอพรจากพระเจ้าทำให้มีสุขภาพแข็งแรงขึ้นจึงกลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ในที่สุด เมื่อเรียนหนังสือสำเร็จแล้วก็ได้ช่วยเหลืองานอยู่ที่โรงเรียน และได้แต่งงานกับหญิงชาวปกาเกอะญอในบ้านแม่ปอน ปัจจุบันประกอบอาชีพการเกษตรและเป็นครูช่วยสอนที่โรงเรียนบ้านแม่ปอน รวมทั้งยังปฏิบัติหน้าที่ด้านให้คำปรึกษาอาชีพ ด้านการศึกษาและทางศาสนาให้แก่ชาวบ้าน มีสมาชิกในครอบครัวด้วยกัน 6 คน ในจำนวนดังกล่าวรวมบุตรจำนวน 4 คน ด้วย

ชุมชนภูมิลำเนาเดิมของนายบุญช่วย คือ บ้านแปแลบ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อนนั้นเป็นชุมชนไม่ใหญ่นัก มีครัวเรือนประมาณ 10 – 20 ครอบครัว ในขณะนั้นหมู่บ้านยังมีการนับถือผี มีหมอผีทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชน นายบุญช่วยพอจำได้ว่าในขณะนั้นพ่อและแม่ยังนับถือผีที่ต้องปฏิบัติพิธีกรรมของผีอย่างเคร่งครัด และให้ความเห็นว่าพิธีกรรมของผีนั้นเป็นสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการควบคุมชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมให้อยู่อย่างสงบสุข

ตัวอย่างของพิธีกรรมหนึ่งที่นายบุญช่วยได้ยกตัวอย่างคือ พิธีออแด หากสมาชิกภายในบ้านเกิดมีอาการเจ็บไข้ไม่สบาย หัวหน้าครอบครัวต้องไปหาหมอผีมาทำพิธี เมื่อหมอมาถึงแล้วก็จะดูลายมือและซักประวัติของคนที่ไม่สบายและมีการทายทัก เช่น ทายทักว่าเมื่อวันสองที่ผ่านมานี้ไปที่ไหนมาบ้าง ทำอะไรมาบ้าง แล้วไปแวะกินน้ำที่บ่อน้ำใกล้ๆ ริมทุ่งนากลับมาบ้านก็แสดงอาการใช่ไหม ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะตอบรับดังที่หมอผีทายทัก ต่อจากนั้นหมอผีจะเริ่มทำพิธีรักษาอาการเจ็บป่วยให้การรักษาอาการเจ็บป่วยจะมี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะการรักษาแบบเคร่งครัดและลักษณะของการรักษาแบบไม่เคร่งครัด

การรักษาอาการเจ็บป่วยแบบเคร่งครัดจะอาศัยหมอผีเป็นผู้มาทำพิธี เริ่มจากการนำน้ำยาใส่เข็มฉีดยาแล้วแทงลงไปที่ศีรษะ พิธีกรรมนี้จะมีความสลับซับซ้อนและจะมีข้อห้ามหลาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

อย่างที่จะส่งผลกระทบต่อสมาธิของหมอผี ต่อจากนั้นจะเอาด้ายสีขาวมัดมือ ให้หยิบข้าวสารไปวางบน ฝ่ามือ แล้วหมอผีจะนับเมล็ดข้าวสาร (เสมือนหนึ่งเป็นการเสี่ยงทาย) หากเลขออกมาเป็นเลขคู่ ก็จะถือว่าผู้ป่วยยังพอมีโชคก็สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่หากว่าเลขที่เสี่ยงเป็นเลขคี่ แสดงว่าชะตาของคนป่วยนั้นไม่ค่อยจะดีเท่าไรอาจรักษาไม่หายถึงอาจเสียชีวิตได้ การเสี่ยงทายด้วยการหยิบเมล็ดข้าวสารจะต้องทำถึง 3 ครั้ง หากได้เป็นเลขคี่ทั้งสามครั้งต้องทำพิธีใหม่โดยไปที่ศาลเจ้าที่อยู่ที่บ้าน หรือที่นาก็ได้โดยหัวหน้าครอบครัวจะพาผู้ป่วยไปขอขมาโดยจะเตรียมไก่ขาว-เป็ดขาว แล้วนำมาเชือด เอาเลือด ตับ หัวใจไปวางบนใบตองที่ศาลเจ้าหรือสถานที่ที่ผู้ป่วยไปกระทำการใด ๆ ส่วนวิธีการรักษาอาการเจ็บป่วยแบบไม่เคร่งครัด เป็นการทำพิธีกันเองเฉพาะในครอบครัวอาจมีหรือไม่หมอผีมาทำพิธีให้ก็ได้ หัวหน้าครอบครัวจะเรียกลูก ๆ มาทำพิธีสะเดาะเคราะห์ และในระหว่างพิธีนั้นจะต้องมีความสงบเรียบร้อย ห้ามทะเลาะเบาะแว้ง ถ้าไม่เช่นนั้นต้องเริ่มทำพิธีใหม่อีกครั้ง

การทำพิธีรักษาอาการเจ็บป่วยนั้นจะทำพิธีหรือไม่ขึ้นอยู่กับอาการของผู้ป่วยและสภาพความเป็นอยู่ของบ้าน หากเจ็บมากก็มักจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อช่วยเหลือคนเจ็บ เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะร่วมทานอาหารด้วยกัน โดยเรียงตามลำดับคือ พ่อ แม่ ลูกคนที่หนึ่ง สอง สาม...ต้องไล่ตามลำดับ หากไม่เป็นไปตามนั้นถือว่าพิธีนั้นไม่ศักดิ์สิทธิ์และใช้ไม่ได้ต้องเริ่มทำใหม่อีกครั้ง อย่างไรก็ตามนายบุญช่วยได้ให้แนวคิดว่า วิธีการดังกล่าวหากมาพิจารณาให้ดีอาจกล่าวได้ว่าเป็น กลวิธีที่หัวหน้าครอบครัวใช้มาสั่งสอนในการดำเนินชีวิตให้แก่ลูก ๆ ได้เพราะหากไม่มีระเบียบวินัยแล้วก็จะดูแลได้ลำบาก และเวลาที่ต้องออกไปป่าจะไม่พูดคำหยาบเพราะมีผีป่า ผีต้นน้ำ ผีเขา หากพูดไม่ดีจะมีปัญหากับตัวเองและครอบครัว นายบุญช่วยกล่าวว่า นี่เป็นเพียงพิธีกรรมบางอย่างเท่านั้น ซึ่งปกาเกอะญอที่นับถือผีค่อนข้างจะมีพิธีกรรมอื่นอีกหลายพิธีกรรม ซึ่งเขาเห็นว่าแต่ละพิธีกรรมก็จะมุ่งเน้นการกำหนดให้เชื่อผู้นำ เพื่อให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันเอง

ส่วนการเปลี่ยนมานับถือคริสต์ของนายบุญช่วยนั้น เนื่องมาจากในขณะนั้นนายบุญช่วยและพี่น้องได้ป่วยหนัก ทำพิธีกรรมทางผีแล้วอาการไข้ก็ยังไม่หายขาด เป็น ๆ หาย ๆ อยู่เช่นนั้น ต่อมาได้มีครูคำสอนศาสนาคริสต์มาชักชวนให้ไปเรียนหนังสือที่แม่ปอนก็ได้ตัดสินใจติดตามเขามาและมีการสวดมนต์ขอพรจากพระเจ้าเพื่อขอให้ไม่มีอาการเจ็บป่วย ซึ่งต่อมาอาการไข้ก็หายไป จึงทำให้เกิดความศรัทธาและเปลี่ยนมานับถือคริสต์ นายบุญช่วยอธิบายว่า การเปลี่ยนมานับถือคริสต์ของเขานั้นมาจากเหตุผลด้านจิตใจเพราะก่อนหน้านั้นเจ็บป่วยแต่ทำพิธีกรรมของผีแล้วก็ไม่หายขาด แต่กลับมาหายป่วยเมื่อขอพรจากพระเจ้า ซึ่งผลที่ได้รับก็ได้รับใกล้เคียงกับสิ่งที่ตนเองขอไว้กับพระเจ้านำมาซึ่งความศรัทธาที่ยิ่งใหญ่ และทำให้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ นอกจากนี้ นายบุญช่วยยังให้ความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของศาสนาคริสต์ที่มีต่อด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านความเชื่อ พิธีกรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย

นายบุญช่วยมีความเห็นว่าศาสนาคริสต์ได้ให้คุณูปการสำคัญหลายประการ ที่ดีที่สุดคือการให้โอกาสแก่เด็ก ๆ ชาวปกาเกอะญอได้มีโอกาสเรียนหนังสือ การเปิดโอกาสให้แก่เด็กเหล่านี้กระทำโดยไม่เลือกว่าจะต้องนับถือศาสนาคริสต์ หรือนับถือผีก็ได้ สามารถมาขอเล่าเรียนในโรงเรียนได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไร เพราะบาทหลวงช่วยหางบประมาณจากองค์กรทางศาสนาหรือองค์กรอื่น ๆ มาสนับสนุน ปัจจุบันมีมูลนิธิปกาเกอะญอซึ่งมีงบประมาณสนับสนุนให้แก่โรงเรียนและมูลนิธิต่าง ๆ ในต่างประเทศก็ให้การสนับสนุนผ่านระบบราชการ หรือส่งตรงมายังชุมชนโดยตรงทำให้โรงเรียนสามารถบริหารงานได้โดยพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐบาลน้อยมาก การให้การศึกษาเล่าเรียนช่วยทำให้เด็กปกาเกอะญอรุ่นใหม่มีความรู้อ่านออกเขียนได้มากกว่าแต่ก่อน อีกทั้งยังให้โอกาสกับคนนอกชุมชนได้เข้ามาเรียนด้วยเช่นกัน รวมถึงการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนเรียนดีแต่ยากจน เด็กคนใดเรียนดีก็ได้ส่งไปเรียนโรงเรียนในตัวจังหวัดเชียงใหม่หรืออื่น ๆ อีกประการหนึ่งศาสนาคริสต์ได้มีการส่งคนเข้าไปเผยแพร่ในชุมชนต่าง ๆ แต่ศาสนาอื่นไม่เห็นเด่นชัดเหมือนศาสนาคริสต์ จึงทำให้ชาวปกาเกอะญอสนใจส่งบุตรหลานมาเรียนกันมากขึ้น

ก่อนที่นายบุญช่วยจะได้รับโอกาสได้เล่าเรียนที่โรงเรียนบ้านแม่ปอน ช่วงนั้นนายบุญช่วยมีอายุประมาณ 12 ขวบ ก่อนที่จะมาอยู่บ้านแม่ปอนมีอาการเจ็บป่วยหนักมากเป็นเกือบทั้งครอบครัวทำให้พี่ชายเสียชีวิตเพราะเป็นโรคมาลาเรีย ตลอดเวลาที่ผ่านมานายบุญช่วยกับพี่ชายมักจะสลับสับเปลี่ยนกันเป็นเป็นโรคภัย ครอบครัวได้เชิญหมอผีมาทำพิธีให้แต่ก็ไม่ช่วยทำให้เขาและพี่ชายหายขาดจากโรคภัยที่มารุกเร้า แต่ครอบครัวก็ยังพยายามรักษาด้วยการไปเลี้ยงผีหลายแห่ง ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากจนแทบจะไม่มีสมบัติอะไรเหลือในครอบครัวเลย แต่อาการเจ็บป่วยก็ยังคงอยู่ในลักษณะเป็น ๆ หาย ๆ จนกระทั่งมีครูคำสอนศาสนาคริสต์ไปชักชวนมาเรียนหนังสือที่แม่ปอนและทำการรักษาด้วยวิธีการสมัยใหม่ โดยได้รับยารักษาโรคจากบาทหลวง ใช้เวลาสำหรับการรับยาไม่นานนักก็ปรากฏว่าหายขาดจากโรคที่เคยรุกเร้ามาโดยตลอด ทำให้นายบุญช่วยดีใจมาก

การหายจากภาวะโรคภัยที่รุกเร้ามาเนิ่นนานของนายบุญช่วย ทำให้เขากลับใจหันมานับถือศาสนาคริสต์ โดยนายบุญช่วยได้ไปร่วมพิธีกรรมทุกอย่างโดยเฉพาะพิธีสำคัญ ๆ และในขณะเดียวกันได้ชักชวนพี่น้องและมารดามารักษา ด้วยวิธีการสมัยใหม่ทำให้มารดาของนายบุญช่วยและพี่น้องมีสุขภาพดีขึ้น ส่งผลให้นายบุญช่วยมีความเชื่อในเรื่องพระเจ้า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เปลี่ยนแปลงไปด้วย ทุกคนเชื่ออย่างสนิทใจว่าพระเจ้าจะทรงฤทธิ์มากกว่าผี สามารถคุ้มครองประชาชนในโลกได้ดีกว่า แต่เมื่อมานับถือศาสนาคริสต์แล้วพิธีกรรมทางผีไม่มีการใช้อีกต่อไป ไม่ใช่เป็นเพราะทาง นักบวชห้ามแต่ด้วยความเชื่อว่าการรักษาด้วยวิธีการทางผีไม่น่าจะได้ผลดี ดังนั้นเมื่อมีการเจ็บป่วยภายในครอบครัวก็จะพากันไปหาหมออย่างเดียว หากยังไม่หายก็ไปหาบาทหลวงทำพิธีที่โบสถ์หรือที่บ้านของผู้ป่วยก็ได้เป็นการรับคำสวดอธิฐานเพื่อให้ผู้ป่วยมีความสบายใจมากกว่าการรักษา อย่างไรก็ตามพิธีกรรมในขั้นตอนนี้เมื่อเทียบกับการนับถือศาสนาผีแล้วนับว่าแตกต่างกันมาก ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันหากชาวบ้านแม่ปอนรายใดมีอาการเจ็บป่วยไม่มียารักษาโรคก็สามารถไปขอรับความช่วยเหลือจากบาทหลวงได้ บาทหลวงก็ยินดีให้การช่วยเหลือทุกครอบครัวเท่าเทียมเสมอกัน นายบุญช่วยและครอบครัวได้เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทุกครั้ง โดยเฉพาะวันสำคัญๆ เช่น วันคริสต์มาส วันปัสกา (วันอีสเตอร์) ไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ ส่วนพิธีกรรมใดที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่ดั้งเดิมแต่มีส่วนดีอยู่แม้ว่าจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์แล้วพวกเขาก็ยังคงปฏิบัติพิธีกรรมดังกล่าวนั้นอยู่ แต่หากพิธีกรรมใดที่ไม่ดีทำให้เกิดความยุ่งยากและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย หรือความเชื่อเดิมนั้นถูกพิสูจน์ว่าไม่ได้เป็นไปดังที่เคยเข้าใจหรือได้รับการถ่ายทอดกันมาก็จะไม่นำมาปฏิบัติต่อไปอีก เช่น พิธีกรรมการรักษาอาการเจ็บป่วยในบ้านแม่ปอนใช้วิธีการรักษาด้วยแพทย์แผนใหม่หมดแล้ว

นายบุญช่วยกล่าวถึงชุมชนบ้านแม่ปอนว่า การประกอบอาชีพของหมู่บ้านแม่ปอนก็เริ่มเปลี่ยนไปเป็นการรับจ้างมากขึ้น อาชีพเดิมของชุมชนจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ ส่วนพวกม้งจะปลูกฝิ่นและ ปกาเกอะญอจะเป็นผู้สูบ แต่ปัจจุบันกลุ่มปกาเกอะญอจะไม่สูบฝิ่นกันแล้วเพราะผิดกฎหมาย จึงทำไร่เพียงอย่างเดียว ในด้านวัฒนธรรมการใช้ชีวิตโดยเฉพาะในเรื่องประเพณีในการแต่งงาน ในอดีตและปัจจุบันของชาวปกาเกอะญอไม่ว่าจะถือผีหรือคริสต์ก็ตาม รายละเอียดของการปฏิบัติตนก็ยังทำเหมือนเดิมคล้ายกับกลุ่มชุมชนที่นับถือผี เริ่มจากแม่จะเป็นผู้เตรียมผ้าซิ่น เสื้อใหม่ให้ลูกผู้หญิงไปไว้ใช้ในวันแต่งงาน และแม่ของฝ่ายชายก็ต้องเตรียมชุดไว้ให้ฝ่ายชายด้วยเช่นกัน หากหญิงชาย คู่ใดรักกันชอบกันและจะแต่งงานกันก็ต้องมีการไปมาหาสู่กันถึง 3 ครั้ง คือครั้งแรกฝ่ายหญิงจะต้องหาถุงย่ามไปให้ฝ่ายชายหากฝ่ายชายยอมใช้ถุงย่าม ดังกล่าวก็แสดงว่าเขายอมรับฝ่ายหญิง ครั้งที่สอง ฝ่ายหญิงต้องต้มเหล้าไปที่บ้านฝ่ายชาย หากฝ่ายชายกินเหล้าของฝ่ายหญิงก็ถือว่าฝ่ายชายยอมรับ ครั้งที่สามถึงจะมีการสู่ขอตามประเพณีและแต่งงานกันได้ ในด้านการหาเงินฝ่ายชายจะเป็นหลักในเรื่องการหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายหญิงจะย้ายไปอยู่กับบ้านฝ่ายชายก็ได้ ถือว่าเป็นสาเหตุหนึ่งของการโยกย้ายถิ่นฐานของกลุ่มปกาเกอะญอ ดังเช่นที่บ้านแม่ปอนก็เช่นเดียวกันเมื่อย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้แล้วก็จะเข้ามาจับจองที่ดินและซื้อที่ดินเพิ่มเติมได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ในบริเวณบ้านแม่ปอนนี้เดิมเป็นของชาวจอมทองที่อาศัยอยู่ในตัวอำเภอ แต่พวกเขาไม่สามารถจะเข้ามาทำมาหากินได้หรือผู้ที่มาทำก็ไม่สบายออกไปทุกทีจึงได้ขายต่อให้ผู้สนใจ ส่งผลให้จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านขยายเพิ่มขึ้นบางครั้งพ่อแม่ที่มีลูกมาเรียนหนังสือที่นี่ก็ย้ายมาอยู่กับลูกก็มี จึงทำให้ครอบครัวขยายใหญ่ขึ้นทุกที เพราะชาวปกาเกอะญอมีความเชื่อว่าบุตรหลานต้องเลี้ยงดูบุพการีตลอดไป จนกว่าชีวิตของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะสูญไป

สิ่งหนึ่งที่นายบุญช่วยได้ยืนยันถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เมื่อเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ก็คือ ส่งผลให้ผู้หญิงในหมู่บ้านมีบทบาทเป็นที่ได้รับการยอมรับจากเพศชายมากกว่าเดิม เพราะในสมัยก่อนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นใด ๆ บางครอบครัวผู้หญิงที่ทอผ้าได้ก็จะทอผ้าอยู่บ้าน ผู้ชายก็จะทำหน้าที่ไปหาฟืน หรือเป็นงานที่ต้องเดินทางไกลนอกสถานที่การไปหางานนอกพื้นที่ ผู้ชายจะสะดวก ปลอดภัยกว่าทำให้มีเพศชายไปหางานในลักษณะนี้มากกว่าส่วนผู้หญิงจะอยู่ในหมู่บ้านและดูแลเรื่องอื่น ๆ ความแตกต่างของบทบาทระหว่างที่นับถือผีและการนับถือศาสนาคริสต์ คือ ปัจจุบันบุคคลในครอบครัวหรือเพศชายจะไม่ได้คิดอะไรมากในกรณีที่ผู้หญิงต้องเชื่อฟังและรับคำสั่งจากเพศชาย เพราะในขณะนี้สังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ผู้หญิงมีโอกาสหาความรู้ได้เช่นเดียวกับเพศชาย การประกอบอาชีพบางอย่างสามารถทำได้ดีกว่า ผู้ชาย ดังเช่น อาชีพทอผ้า การออกไปช่วยสามีหาเงินนอกบ้านบ้างในกรณีที่สามีหาเงินคนเดียวไม่พอค่าใช้จ่าย ด้านบทบาททางการเมืองก็มีบ้าง เช่น เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

9. นายสิงห์แก้ว ศรีประเสริฐ

นายสิงห์แก้ว อายุ 66 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ขณะนั้นนับถือผีและเปลี่ยนมานับถือคริสต์เพราะลุงเป็นผู้ชักนำและพบกับบาทหลวงเซกินีอตเป็นผู้ให้คำสอนและรับศีลล้างบาป ต่อจากนั้นจึงไปเรียนที่จังหวัดลำปาง เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วบาทหลวงได้ขอให้ มาช่วยสอนที่โรงเรียนแม่ปอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ปัจจุบันอยู่กับบุตรชายและหลาน จากบุตรทั้งหมด 4 คน ซึ่งแยกย้ายกันไปอยู่และประกอบอาชีพในเมืองและจังหวัดลำปาง ปัจจุบันนายสิงห์แก้วช่วยสอนที่โรงเรียนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรเหมือนกับผู้ให้สัมภาษณ์รายอื่น

ปัจจุบันครูสิงห์แก้วเป็นครูสอนนักเรียนที่โรงเรียนบ้านแม่ปอน ทำหน้าที่สอนเด็กประถมศึกษาปีที่ 6 สอนคำสอนของศาสนาคริสต์ สอนภาษาปกาเกอะญอ มีสมาชิกในบ้าน 6 คน ช่วงชีวิตในวัยเด็ก ก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในบ้านแม่ปอนนายสิงห์แก้วนับถือผี อาศัยอยู่ที่อำเภอฝาง ผู้ที่ชักชวนให้มานับถือศาสนาคริสต์ คือ ลุงลิโกโตะ (ปกาเกอะญอรายที่สองซึ่งอยู่อำเภอ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จอมทอง-ผู้วิจัย) ก่อนพ่อเสียชีวิตก็ไปอยู่กับปกาเกอะญอรายแรกที่อำเภอแม่แจ่มและถูกใช้ให้ทำงานเลี้ยงควาย นายสิงห์แก้วใช้คำว่า "พ่อขาย" ให้กับบุคคลอื่น และเป็นการถูกขายเป็นครั้งแรก (คำว่าขายที่นายสิงห์แก้วอธิบายนั้น มีนัยที่สำคัญคือ เป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานกับผู้อื่น เนื่องจากพ่อของนายสิงห์แก้วป่วย มีโรคประจำตัวต้องการเงินมาใช้สำหรับการดูแลรักษาตนเอง และในขณะเดียวกันพ่อก็ต้องการให้มีผู้มาดูแลนายสิงห์แก้ว เพราะในขณะนั้นนายสิงห์แก้วยังอยู่ในวัยเยาว์อายุประมาณ 7-8 ขวบเท่านั้น-ผู้วิจัย) ก่อนที่ปกาเกอะญอรายแรกจะเสียชีวิตไม่นานได้ให้มาอยู่กับปกาเกอะญอรายที่สองที่บุนแตะ อำเภอจอมทอง (เป็นการขายนายสิงห์แก้วให้กับบุคคลอื่นเป็นครั้งที่สอง นายสิงห์แก้วอธิบายว่า ปกาเกอะญอรายที่หนึ่งไม่สามารถดูแลนายสิงห์แก้วได้ ไม่มีเงินจ้างหรือเลี้ยงดู จึงได้ขายให้แก่ปกาเกอะญอรายที่สองอีกครั้งหนึ่ง-ผู้วิจัย)

การมาอยู่ที่จอมทองนี้เอง ทำให้นายสิงห์แก้วได้มีโอกาสพบกับบาทหลวงเซกินอตและได้รับคำสอนแล้วรับศีลล้างบาป ต่อจากนั้นจึงมีโอกาสไปเรียนที่จังหวัดลำปางคือโรงเรียนอรุโณทัย เมื่อจบแล้วไปเรียนต่อที่โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง (เป็นโรงเรียนในเครือคณะเซนต์คาเบรียล) จนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา 6 (หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือม.4 ในปัจจุบัน-ผู้วิจัย) ในปี พ.ศ. 2503 เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วบาทหลวงเซกินอตได้ไปชักชวนให้มาช่วยสอนนักเรียนที่โรงเรียนแม่ปอน ประกอบกับได้รับแรงสนับสนุนจากซิสเตอร์รายหนึ่งซึ่งรู้จักกันเป็นอย่างดีว่าจะไปช่วยพี่น้องให้รู้จักพระเจ้าและช่วยให้เด็กอ่านออกเขียนได้ จึงตัดสินใจมาช่วยสอนคำสอนภาษาให้แก่เด็กนักเรียน จึงตกลงรับช่วยสอนนักเรียนตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันใช้เวลาทั้งสิ้น 43 ปีแล้ว ลูกศิษย์ ที่จบที่โรงเรียนนี้ไปสมัครเป็นซิสเตอร์ หรือสมัครเป็นบาทหลวงหลายคน เป็นความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือด้านการศึกษาและศาสนา

นายสิงห์แก้วกล่าวว่า เดิมทีก่อนที่บาทหลวงเซกินอตจะไปชักชวนให้มาช่วยกันสอนหนังสือที่โรงเรียนก็มีความตั้งใจจะเรียนต่อในระดับสูงกว่านี้ แต่ก็ยินดีกลับมาช่วยบาทหลวงเซกินอตเพราะว่ามีส่วนทำให้ปกาเกอะญอได้รับการศึกษาสูงขึ้น การช่วยสอนเยาวชนปกาเกอะญอที่มาเรียนนั้น จะสอนให้กับทุกคนโดยไม่เลือกว่าผู้เรียนจะนับถือศาสนาอะไร ได้รับการสอนเท่าเทียมกันหมด ทั้งนี้นายสิงห์แก้วอธิบายว่าการช่วยที่ยั่งยืนมากที่สุดคือการช่วยเหลือด้านการศึกษา เป็นช่องทางสำคัญที่บาทหลวงเซกินอตต้องการให้ชาวปกาเกอะญอได้มีความรู้ และได้เรียนหนังสือจึงสอดคล้องกับความคิดที่ทำให้นายสิงห์แก้วตัดสินใจไม่นานนักที่จะรับปากรับคำจากบาทหลวงว่าจะเข้ามาช่วยเหลือด้านการศึกษา เมื่อเข้ามาช่วยเหลือจนถึงขณะนี้ก็ไม่มีอะไรที่จะทำให้มีความสุขเท่ากับการให้ความช่วยเหลือชาวปกาเกอะญอด้วยกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

และปัจจุบันก็ยังคงยึดอาชีพครูผู้สอนต่อไปแม้จะมีอายุเลยวัยเกษียณแล้วก็ตาม ยังมีความสุขและความสนุกกับการช่วยเหลือนักเรียน ปกาเกอะญออีกต่อไป

ในด้านความเชื่อดั้งเดิมนายสิงห์แก้วอธิบายเกี่ยวกับการนับถือผีว่าเมื่อนึกย้อนไปในอดีต ตอนเด็ก ๆ มักจะเห็นญาติพี่น้องก็ทำพิธีกรรมต่าง ๆ บ่อยมากตั้งแต่การเกิด การเจ็บ การประกอบอาชีพ จนกระทั่งตาย ส่วนการเจ็บป่วยนั้นต้องอาศัยบทบาทของหมอผี แต่เมื่อทำพิธีกรรมแล้วผู้มี อาการเจ็บป่วยก็มักจะหายนายสิงห์แก้วเห็นว่าเป็นความอัศจรรย์อย่างหนึ่ง แต่พิธีกรรมนั้นมีข้อเสียอยู่มากคือต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก มีญาติพี่น้องของนายสิงห์แก้วต้องสิ้นเนื้อประดาตัวไปกับการใช้จ่ายให้แก่หมอผีผู้ทำพิธีกรรม นายสิงห์แก้วกล่าวว่าหลังจากที่เปลี่ยนแปลงมานับถือศาสนาคริสต์แล้วก็ไม่คำนึงถึงความเชื่อเกี่ยวกับผีอีกเลย แต่ให้การยอมรับนับถือพระเจ้ามีความเชื่อในพระเจ้าเป็นสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด หากต้องการขออะไรก็สวดและอธิษฐานกับพระเจ้าซึ่งเขาก็มักได้รับพระพรจากพระเจ้า ด้วยการประทานพรให้ตามที่ต้องการ นายสิงห์แก้วให้ความเห็นหากทำอะไรก็ตามหากเชื่อมั่นมากเกินไปและได้ผลไม่ตรงกับความต้องการย่อมทำให้เป็นทุกข์ อย่างเช่น ในการสร้างบ้านใหม่หากมีสมาชิกภายในบ้านไม่สบาย เจ็บไข้ได้ป่วยอาจได้รับการบอกเล่าจากผู้อาวุโสว่า บ้านหลังนี้ไม่ดีก็ต้องรื้อทำใหม่ บางคนต้องสร้างบ้านหลายรอบเพราะถูกตำหนิจากหมอผีหรือ ผู้อาวุโสว่าทำผิดแบบแผนอาจทำให้ผีโกรธ หรือจะอยู่ไม่เป็นสุข ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากผลสุดท้ายคนเจ็บก็ตายอยู่ดี นายสิงห์แก้วคิดว่าความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ต้องมีอยู่แล้วไม่ต้องไปวิตกกังวล

สาเหตุที่นายสิงห์แก้วเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ก็คือ พิธีกรรมไม่ยุ่งยาก เสียค่าใช้จ่ายน้อยและเป็นเรื่องที่ใช้เหตุใช้ผล ทันกับโลกยุคใหม่ได้มากกว่ากัน และที่สำคัญศาสนาคริสต์ยังได้ส่งเสริมให้คนได้มีการศึกษา โดยเฉพาะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เข้ามาเล่าเรียนกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพร้อม หรือเด็กบางคนที่มีปัญหา เด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจนก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนในเรื่องอาหารการกิน เพียงแต่เด็ก ๆ ก็ต้องมีหน้าที่ในการช่วยกันทำงานไม่ว่าจะเป็นการทำความสะอาดอาคารดูแลที่พักโรงอาหาร เป็นต้น ซึ่งเมื่อเทียบจำนวนเด็กที่ได้เรียนก็มีมากกว่าแต่ก่อน ส่วนทางด้านการรักษาด้วยพิธีกรรมของการนับถือผีนั้น ก็พอรักษาได้บางโรคเท่านั้น แต่ก่อนที่จะได้รับการรักษา จะมีพิธีกรรมหรือกระบวนการในการรักษายาวนานมากทำให้บ่อยครั้งผู้ป่วยมีอาการกำเริบไม่ทันเหตุการณ์ แต่หากใช้ทางด้านแพทย์แผนปัจจุบัน หรือไปหาหมอที่สถานีอนามัยแน่นอนที่สุด ไม่ต้องมาเสียเวลาในการเสี่ยงทายต่าง ๆ นานา หากแพทย์รักษาไม่ได้ก็ต้องถือว่าเป็นเรื่องของพระเจ้า บางครั้งการรักษาด้วยวิธีการแปลก ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการหลอกลวงเสียมากกว่า แต่ก็มีบางครั้งก็ยังไม่รู้ว่าจะตัดสินใจอย่างไรว่าสิ่งไหนดีหรือสิ่งไหน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ไม่ดี เช่น ชายคนหนึ่งถูกมีดฟันเลือดไหล และได้มีผู้อาวุโสหรือหมอผีมาเป่าคาถาใส่และสามารถห้ามเลือดให้หยุดได้ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดี ดังนั้นนายสิงห์แก้วจึงได้สรุปว่าหากเรื่องใดที่ทำไปแล้วเป็นการช่วยเหลือให้คนอื่นมีความสุขหรือช่วยชีวิตถือเป็นสิ่งที่ดี แต่หากนำคาถาอาคมที่มีไปทำร้ายผู้อื่น ก็ไม่น่าจะเป็นที่ดีหรือควรยกย่องได้

นายสิงห์แก้วจะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทุกครั้งไปโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นมาอย่างทุ่มเท แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นและคุ้นเคยกับพิธีของศาสนาคริสต์มากกว่า อาจจะมีบางคนที่ยังมีความเชื่ออยู่บ้างเช่นกัน แต่ไม่มีโอกาสได้นำพิธีกรรมทางเชื่อมาใช้ในชุมชนบ้านแม่ปอนได้ การที่ตัวของเขาเองเป็นคนที่ค่อนข้างอดทนต่อสู้มาโดยตลอด ตั้งแต่เด็กมาถึงปัจจุบันถือได้ว่าพอมีพอกิน สมถะ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แค่นี้ก็ดีแล้ว แต่สิ่งที่ต้องการก็คือพยายามสั่งสอน หรือถ่ายทอดให้เด็กได้รักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมของเดิมไว้ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการแต่งกาย ด้านภาษาพูดให้ดำรงไว้ แม้กระทั่งการปฏิบัติตน ไม่อยากให้เอาวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาจนมากไป เช่น การแต่งผมสีแดง วัฒนธรรมการแต่งกายของปกาเกอะญอมีความชัดเจน แยกแยะได้ว่าคนไหนแต่งงานแล้วหรือเป็นโสด แยกกันตรงสีของเครื่องแต่งกาย อีกอย่างหนึ่งก็คือ วัฒนธรรมในการคบเพื่อน ในสมัยก่อนนายสิงห์แก้วไปอยู่ลำปางมา 6 ปี ไม่เห็นมีเพื่อน แต่เด็กสมัยนี้สามารถคบกันเป็นเพื่อนได้ไม่ยาก นายสิงห์แก้วจะใช้ชีวิตที่สมถะมาก ยิ่งเมื่อมาอาศัยอยู่ที่บ้านแม่ปอน ในป่าก็มีผัก ผลไม้ และรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่นอุดมสมบูรณ์ ก็จะนำมาใช้เพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่ได้อย่างเป็นสุข ไม่ได้หวังที่จะนำไปเพื่อทำมาค้าขายแต่อย่างใด จึงส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของนายสิงห์แก้วนั้นก็เป็นไปอย่างเรียบง่าย แต่ดูมีความสุขดียิ่ง

แม้ว่านายสิงห์แก้วจะเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่ย้ายเข้ามาอยู่ที่บ้านแม่ปอน ซึ่งมีไม่กี่หลังคาเรือน แต่พอช่วงหลัง ๆ มาก็มีการย้ายเข้ามาอยู่กันมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสาเหตุการย้ายเข้ามาอยู่อาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ มาหาที่อยู่ใหม่ แต่งงานใหม่ย้ายตามสามีหรือภรรยา บางคนถูกกล่าวหาว่าเป็นคนที่ถูกผีสิงจะอยู่ร่วมกับคนอื่นไม่ได้ จะเห็นได้จาก 3 ครอบครัวที่ย้ายมาจากบ้านแม่ปอนในและเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้ เพราะมีแต่คนรังเกียจ แม้แต่ลูกสะใภ้คนหนึ่งของเขาก็ถูกกล่าวหา แต่นายสิงห์แก้วไม่เชื่อเช่นนั้น แต่ปัจจุบันการย้ายถิ่นแทบไม่มีแล้วคงจะมีเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ไปเรียนต่อไปในระดับสูงที่ในตัวเมือง และมีบางครอบครัวที่ออกไปประกอบอาชีพรับจ้างที่อำเภอจอมทองหรือที่อื่น ๆ แต่ก็จะกลับมาดูแลครอบครัวบ้างเป็นครั้งคราว การเคลื่อนย้ายในลักษณะเป็นการบีบบังคับจากสภาพเศรษฐกิจทุกครอบครัวจำเป็นต้องมีรายได้มาจุนเจือครอบครัวให้อยู่ในสังคมได้ ในอดีตสังคมปกาเกอะญอไม่ต้องการเงินมากแต่ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า จำเป็นต้องใช้เงินทั้งนั้น ผู้คนจึงจำเป็นต้องหา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

รายได้ ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันประกอบอาชีพอย่างเป็นหลักแหล่งมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม บทบาทของสตรีที่เพิ่มมากขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาการศาสนา โดยเฉพาะการเข้าร่วมพิธีกรรมต่างจะมีเพศหญิงให้ความสนใจและมีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ค่อนข้างมากขึ้น ดังกรณีของกลุ่มพลมารี หรือกรณีของคณะซิสเตอร์ที่ช่วยเหลือนักเรียนในหลาย ๆ ด้าน เหล่านี้ นายสิงห์แก้วเห็นว่าล้วนแต่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่บทบาทของสตรีทั้งนั้น

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 ราย ปรากฏว่า ทั้งหมดเป็นผู้นับถือศาสนาอื่นๆ ก่อนกลับใจมานับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาธอลิกทั้งสิ้น การเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมค่อนข้างเด่นชัด แต่สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับเงื่อนไขที่นำไปสู่วิวัฒนาการนับถือศาสนาของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละรายนั้นส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน คือ ผู้ที่นับถือผี ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและผี จะมีความเชื่อเกี่ยวกับผีค่อนข้างมาก สังคมนับถือผีมีข้อผูกมัดให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอผีทั้งสิ้น ผูกมัดการรับรู้ข่าวสารจากหมอผีแต่เพียงผู้เดียว และที่สำคัญปกาเกอะญอที่นับถือผีถือว่าเป็นสังคมที่อ่อนล้าทางการศึกษา มีผลทำให้ปกาเกอะญอส่วนหนึ่งต้องการดิ้นรนให้บุตรหลานได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีกว่าเดิม

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า การนับถือผี เป็นการนับถือที่เต็มไปด้วยการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความกลัว กลัวปรากฏการณ์ธรรมชาติ เกรงกลัวอำนาจลึกลับ เพราะปรากฏการณ์บางอย่างในสังคมปกาเกอะญอไม่ได้นำหลักการวิทยาศาสตร์มาอธิบาย แต่เป็นการรับรู้และถ่ายทอดต่อเนื่องกันมาทำให้ไม่สามารถหาคำตอบเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ เมื่อผู้นับถือผีเกิดความกลัวก็ต้องหาทางคลาย แต่การหนีให้ห่างไกลเป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้ ดังนั้นการขจัดความกลัวก็ต้องกราบไหว้บูชา บนบานศาลกล่าวผีด้วยวิธีการต่างๆ ตามคำแนะนำของหมอผีหรือตามความเชื่อที่ถ่ายทอดกันมา แต่ความเชื่อนำมาซึ่งพิธีกรรม และวัฒนธรรม กลับเป็นการเบียดเบียนปกาเกอะญอที่ส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี สุดท้ายกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การกลับใจมานับถือศาสนาคริสต์หรือการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อศาสนาของปกาเกอะญอ

กลไกวิธีการควบคุมสังคมของปกาเกอะญอก็มาจากเงื่อนไขความเชื่อในศาสนาผี แม้กระทั่งในชุมชนที่นับถือศานาพุทธและผีก็ตาม ในชุมชนผีผู้มีบทบาทสูงสุดคือ หมอผี สามารถชี้นำความเชื่อของสมาชิกจนสามารถปิดบังความเชื่อเหตุผลของศาสนาอื่น การที่ผู้นำชุมชนหรือหมอผีมีบทบาทในการชี้นำความเชื่อสามารถชี้นำความเชื่อไปในทางผิดได้เช่นกัน ดังกรณีผู้ให้ข้อมูลหลักถูกกล่าวหาว่าเป็นปอบนำภัยพิบัติร้ายแรงมาสู่ชุมชน ซึ่งผู้กล่าวหาก็คือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ผู้นำความเชื่อทำให้สมาชิกในชุมชนเชื่อ สุดท้ายผู้ถูกกล่าวหาก็ต้องอพยพตนเองออกนอกชุมชน ซึ่งก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อศาสนาของปกาเกอะญอ

แต่เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ปกาเกอะญอต้องการดิ้นรนให้กับตนเองหรือครอบครัวเพราะพบเห็นความแตกต่างจากชุมชนหรือกลุ่มงานที่บุคลากรเต็มไปด้วยความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา ทำให้ปกาเกอะญอที่พบข้อเท็จจริงนี้ทราบว่าสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่สามารถยืนอยู่ในสังคมได้ดีจำเป็นต้องเป็นผู้มีการศึกษา ปกาเกอะญอส่วนหนึ่ง จึงต้องการชักนำให้บุตรได้มีโอกาสนั้นจากกระบวนการศึกษาเล่าเรียน แต่การออกไปศึกษาเล่าเรียนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น โดยเฉพาะการช่วยเหลือจากบาทหลวงในคริสต์ศาสนา ซึ่งต้องเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ การศึกษาจึงเป็นเป็นเงื่อนไขหนึ่ง ที่สนับสนุนให้ปกาเกอะญอส่วนหนึ่งกลับใจหันมานับถือศาสนาคริสต์ และเป็นเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อศาสนา

การแต่งงานเป็นการขยายกลุ่มคนออกไปยังถิ่นต่างๆ โดยวิธีธรรมชาติ โดยเฉพาะการแต่งงานกับบุคคลที่อยู่ชุมชนอื่น ปกาเกอะญอชายที่นับถือผีเมื่อได้มีโอกาสไปแต่งงานกับปกาเกอะญอหญิงที่นับถือศาสนาคริสต์โอกาสการเปลี่ยนแปลงศาสนาของปกากอะญอเพศชายก็เพิ่มขึ้นด้วย แม้จะไม่ใช่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ แต่ก็เป็นเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงความเชื่อของศาสนาได้เช่นกัน

รูปแบบการเปลี่ยนการนับถือศาสนาที่พบจากผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ผู้ที่เคยนับถือผีแล้วกลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ สุดท้ายก็ไม่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมผีได้ รวมทั้งกรณีการถูกกล่าวหาเป็นปอบ การแต่งงาน และการต้องการรับการศึกษา ทั้งหมดต้องอพยพโยกย้ายออกมาจากชุมชนเดิม ทำให้พบว่าชุมชนที่อยู่ใหม่โดยเฉพาะชุมชนบ้านแม่ปอนมีสิ่งที่แตกต่างออกไป แต่เมื่อย้อนกลับไปดูสังคมดั้งเดิมก่อนอพยพมาอยู่ชุมชนบ้านแม่ปอนของปกาเกอะญอเหล่านี้ กลับพบว่า ชุมชนดั้งเดิมนั้นยังมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาผีเช่นเดิม ชุมชนเดิมยังคงดำเนินพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการสาธารณสุขและการเลี้ยงดูเด็กเล็ก มีระบบการศึกษา มีบทบาทสตรี คงเดิม คงมีเฉพาะความสัมพันธ์ภายในชุมชนเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะผู้อพยพไปอยู่ชนชุมชนบ้านแม่ปอนมีโอกาสกลับมาพบญาติพี่น้องในชุมชนดั้งเดิมน้อยลง ส่วนในชุมชนบ้านแม่ปอนซึ่งเป็นชุมชนที่เริ่มต้นจากบาทหลวงและปกาเกอะญอที่กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์เป็นผู้ก่อตั้ง ในระยะต้นปกาเกอะญอที่อพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ต้องผ่านการคัดกรองจากบาทหลวง สุดท้ายผู้ที่ได้รับการอนุญาตให้อยู่ในชุมชนก็กลับใจไปนับถือศาสนาคริสต์กันทั้งหมด ต่อมาการคัดกรองสมาชิกใหม่ในชุมชนปิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

หน้าที่ของหัวหน้าชุมชนแต่ผู้ที่ได้รับอนุญาตจะนับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมดเช่นกัน แต่ชุมชนบ้านแม่ปอนมีการสนับสนุนแก่สมาชิกในชุมชนด้านการศึกษา ด้านสาธารณะสุขและการเลี้ยงดูเด็ก และบทบาทของสตรีค่อนข้างดีกว่าชุมชนเดิม วัฒนธรรมปกาเกอะญอดั้งเดิมยังคงอยู่แต่ความเชื่อเกี่ยวกับผีถูกคัดกรองโดยนำพิธีกรรมทางศาสนามาแทนพิธีกรรมของผีทั้งหมด

ตอนที่ 3 วิวัฒนาการของการยอมรับศาสนาคริสต์ของชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอ

จากรายละเอียดการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่นำมาเสนอข้างต้น จำนวน 9 ราย สามารถนำมาวิเคราะห์วิวัฒนาการของการยอมรับศาสนาคริสต์ และผลกระทบของชาวไทยภูเขาเผ่าปกาเกอะญอในชุมชนบ้านแม่ปอน อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน

จากรายละเอียดการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 ราย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่นับถือผี 4 ราย และกลุ่มนับถือพุทธและผี 4 ราย มีเพียงรายเดียวที่นับถือพุทธอย่างเดียว แต่ละกลุ่มมีความเชื่อดั้งเดิมก่อนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ดังนี้

กลุ่มความเชื่อผี กลุ่มนี้เชื่อว่าผีมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่นับถือทั้งดีและร้ายขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนของคนในชุมชนว่าถูกต้องตามจารีตประเพณีหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้องจะทำให้เกิดอาเพศแก่ครอบครัวผู้กระทำความผิด เช่น อาจทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยหรือเกิดอัปมงคลต่าง ๆ ทางแก้ไขคือต้องประกอบพิธีกรรมโดยไปเรียกให้หมอผีมาทำพิธีกรรม ซึ่งพิธีกรรมนั้น ๆ หมอผีเป็นผู้กำหนดว่าจะต้องทำอย่างไรและจะต้องใช้อะไรเซ่นไหว้ ตามวิถีชีวิตของชาวปกาเกอะญอจะเกี่ยวข้องกับผีทั้งในกระบวนการผลิต การเจ็บไข้ได้ป่วย การสร้างบ้านใหม่ ความสัมพันธ์หนุ่มสาว เป็นต้น ทุกอย่างเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผี หมอผีเป็นผู้กระทำ ชาวปกาเกอะญอโดยทั่วไปมีสภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นอยู่แล้วเมื่อต้องทำพิธีกรรมบ่อย ๆ โดยเฉพาะเวลาเจ็บป่วยซึ่งแต่ละคนในครอบครัวมีโอกาสเจ็บป่วยค่อนข้างสูงในแต่ละปีทำให้เสียค่าใช้จ่ายมาก บางครั้งต้องทำซ้ำ ๆ ตามคำสั่งของหมอผี ยิ่งเพิ่มความยุ่งยากแก่ครอบครัวที่ต้องทำพิธีกรรมของผี ครอบครัวปกาเกอะญอจะถูกเรียกร้องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสิ่งของที่ต้องใช้ในการประกอบพิธีกรรมตามที่หมอผีระบุ รวมทั้งตอบแทนให้แก่หมอผีที่ทำพิธี ถึงแม้ไม่เรียกว่าเป็นการตอบแทนแต่ความจริงก็ไม่ต่างกันทำให้ปกาเกอะญอบางครอบครัวที่ยากจนหมดเนื้อหมดตัว การที่หมอผีมีบทบาทสำคัญในเรื่องการกำหนดว่าอะไรเป็นอะไรนี้ บางครั้งก็ใช้อำนาจเกินขอบเขต ผู้ให้ข้อมูลหลักหนึ่งรายได้กล่าวว่าถูกหมอผี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กล่าวหาว่าเป็นผีปอบ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคม และในที่สุดก็ไม่อาจอยู่ในชุมชนเดิมได้ ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานออกจากภูมิลำเนาของตนไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่ ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวในทำนองเดียวกันว่าชุมชนของปกาเกอะญอต้องเชื่อฟังหมอผี หมอผีจะเป็นผู้กำกับ ดูแลคนในชุมชนให้อยู่กันอย่างสงบสุขและสิ่งสำคัญคือทุกคนต้องเชื่อฟังผู้นำ

กลุ่มนับถือพุทธและผี กลุ่มนี้มี 4 คน แม้จะเป็นผู้ที่นับถือพุทธและผี เนื่องจากศาสนาพุทธไม่ได้มีข้อห้ามเรื่องการนับถือผีแบบดั้งเดิม กลุ่มนี้จึงปฏิบัติตามความเชื่อทั้งพุทธและผีไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งพิธีกรรมเกี่ยวกับผีจะมีมากกว่าซึ่งพิธีกรรมก็แทบจะไม่ต่างจากกลุ่มนับถือผีล้วน ๆ ชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธและผีนั้น มีเพียงสำนักสงฆ์ที่นาน ๆ ครั้ง จึงจะมีพระภิกษุเข้ามาสั่งสอนธรรมสักครั้งหนึ่งทำให้ปกาเกอะญอที่นับถือพุทธจึงมีความเห็นห่างจากพระซึ่งมีหน้าที่สอนธรรมะ อบรมบ่มจิตใจ รวมถึงการถ่ายทอดพิธีกรรมทางพุทธจึงเป็นเหตุทำให้ความเชื่อผียังสามารถฝังแน่นอยู่กับชุมชนได้เหมือนกับกลุ่มนับถือผีเพียงอย่างเดียว

ความเชื่อศาสนาพุทธ มีเพียงรายเดียว ศาสนาพุทธไม่ได้เชื่อเรื่องผี พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามความสมัครใจ ขณะที่ทำวิจัยผู้ให้ข้อมูลหลักรายนี้มีภรรยาเป็นคริสต์ และไปอยู่กับภรรยาในชุมชนที่เป็นคริสต์และกำลังอยู่ในระหว่างเรียนรู้เรื่องศาสนาคริสต์ซึ่งในอนาคตคงจะเปลี่ยนศาสนาเป็นคริสต์ตามภรรยา

จากรายละเอียดกลุ่มความเชื่อ 2 กลุ่มกับอีก 1 รายที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของกลุ่มและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อครอบครัวบางครอบครัว โดยเฉพาะที่มีความยากจนที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อเดิม หมอผีมีอิทธิพลต่อสังคมปกาเกอะญอ ชาวปกาเกอะญอต้องเชื่อฟังหมอผี หมอผีสามารถชักนำความคิดให้คน ในชุมชนเดินไปในทิศทางที่ต้องการในลักษณะการควบคุมสังคมคัดค้านความเชื่อเดิม ทำให้ชุมชนปกาเกอะญอยังคงประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอยู่เสมอ ผลกระทบจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในพิธีกรรมที่มีค่าใช้จ่ายสูงมาก เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้ชาวปกาเกอะญอบางส่วนหันไปนับถือศาสนาคริสต์และย้ายถิ่นไปสร้างชุมชนใหม่

วิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ของคนในชุมชน

วิวัฒนาการของการยอรับนับถือศาสนาคริสต์ของประชาชนในชุมชนบ้านแม่ปอนจากข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 ราย สามารถวิเคราะห์การนับถือศาสนาคริสต์ได้ 3 สาเหตุ คือ สาเหตุแรก เปลี่ยนนับถือศาสนาคริสต์เพราะคลายความศรัทธาในความเชื่อเดิม จำนวน 6 ราย สาเหตุที่สอง เปลี่ยนนับถือศาสนาเพราะแต่งงานกับสมาชิกในชุมชนบ้านแม่ปอนจำนวน 2 ราย และสาเหตุที่สาม เปลี่ยนนับถือศาสนาคริสต์เพราะต้องการให้ครอบครัวได้มีโอกาสศึกษาต่อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ในระดับสูงขึ้น จำนวน 1 ราย วิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ในแต่ละสาเหตุสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

วิวัฒนาการของการยอมรับนับถือคริสต์สาเหตุแรก มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 ราย เป็นการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เพราะคลายความศรัทธาในความเชื่อเดิม กลุ่มนี้ปรากฏว่ามีการคลายความศรัทธาและความเชื่อเดิม 2 ลักษณะด้วยกัน ลักษณะแรก การถูกกดดันจากความเชื่อดั้งเดิม เนื่องจากชุมชนปกาเกอะญอที่นับถือผี ให้ความสำคัญและเชื่อฟังผู้นำซึ่งเป็นหมอผี การเกิดเพศภัยในชุมชนมักจะระบุว่ามาจากอะไร เช่น ไปทำกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ผีไม่พอใจ ใครคนใดคนหนึ่งในชุมชนเป็นกาลกิณี เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นปอบซึ่งถือว่าเป็นกาลกิณี การเป็นกาลกิณีนั้นทำให้สมาชิกในชุมชนเชื่อว่า เป็นต้นเหตุทำให้ชุมชนมีโรคภัยที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ตราบใดที่ยังมีกาลกิณียอยู่ โรคภัยที่เกิดขึ้นจากกาลกิณีทำให้สมาชิกในชุมชนคนต้องเสียชีวิต การถูกกล่าวหาเช่นนั้นมีผลทำให้ผู้ถูกกล่าวหาและครอบครัวต้องอพยพออกจากชุมชนมาหาที่อยู่ใหม่ และได้พบสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมจึงสามารถตอบรับความเชื่อใหม่ได้ ทันที ลักษณะที่สอง การที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อเดิมคือผีค่อนข้างสูง จนไม่สามารถแบกรับภาระได้ เช่น เวลาที่สมาชิกในครอบครัวเกิดการเจ็บป่วย ต้องให้หมอผีเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมรักษา ซึ่งหมอผู้ที่ทำการรักษาจะเป็นผู้กำหนดว่าต้องใช้สิ่งของอะไร และต้องทำอย่างไร เหล่านี้เป็นภาระอันหนัก สร้างความกดดันแก่ครอบครัว ดังนั้นเมื่อมีทางเลือกอื่นที่เป็นความเชื่อที่ดีกว่าจึงหันไปรับความเชื่อใหม่ในที่นี้คือคริสต์ศาสนานั่นเอง ความเชื่อใหม่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมและยังให้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา เป็นต้น

ลักษณะของวิวัฒนาการของการรับนับถือศาสนาคริสต์จากเหตุแรก หรือ การเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เนื่องจากไม่พอใจในความเชื่อเดิมนี้ เป็นเหตุผลที่เข้าใจได้ เช่นเดียวกับอีก 1 รายที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตามพ่อแม่เพราะโดยทั่วไปลูกจะ ทำตามพ่อแม่อยู่แล้ว

วิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์สาเหตุที่สอง คือ การถือศาสนาคริสต์โดยผ่านการแต่งงานมี 2 ราย ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดเป็นเพศชายซึ่งเดิมนับถือศาสนาพุทธและผีเข้ามาแต่งงานกับสตรีในชุมชนบ้านแม่ปอน การเปลี่ยนความเชื่อเดิมไปนับถือคริสต์โดยผ่านการแต่งงานนี้เป็นเรื่องที่เป็นปกติ เนื่องจากการทำกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาจะเป็นไปได้โดยสะดวก ประกอบกับเห็นว่าไม่ได้มีผลเสียหายและยังเป็นผลดีต่อครอบครัวและบุตรในด้านต่างๆ แต่ก็มีข้อสังเกตว่าวิวัฒนาการของการยอมรับของทั้งสองรายค่อนข้างแตกต่างกัน คือ การใช้ระยะเวลาสำหรับการยอมรับค่อนข้างแตกต่างกันมาก ตลอดจนการเรียนรู้เกี่ยวกับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ศาสนาของทั้งสองรายก็แตกต่างกันอีกด้วย โดยรายที่นับถือพุทธค่อนข้างต้องใช้ระยะเวลาสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการศาสนาคริสต์ค่อนข้างมากกว่าปกาเกอะญอที่นับถือพุทธและผี แต่เมื่อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมของชุมชนทำให้พบว่า การกลับใจมานับถือศาสนาคริสต์ค่อนข้างเร็วมาจากเงื่อนไขของชุมชนในระยะแรกที่ต้องถูกคัดกรองสมาชิกจากภายนอกโดยบาทหลวงและผู้นำชุมชน ในขณะที่ระยะหลังไม่เกิน 10 ปีมานี้ การคัดกรองสมาชิกของชุมชนเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนโดยผู้นำศาสนาจะไม่เข้ามาข้องเกี่ยวอีกต่อไป

วิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์สาเหตุที่สาม มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 1 รายที่ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวได้ เล่าเรียนต่อในระดับสูงขึ้น เนื่องจากพ่อของผู้ให้ข้อมูลหลักได้มีโอกาสร่วมทำงานกับชาวอังกฤษในบริษัทรับสัมปทานตัดไม้ในประเทศพม่าและในไทยหลายปี ทำให้เห็นและคิดว่าชาวอังกฤษที่ทำงานในบริษัทนั้นส่วนใหญ่มีความรู้สูงกันแทบทั้งสิ้น หากบุตรในครอบครัวได้มีโอกาสเล่าเรียนสูง ๆ ในอนาคตน่าจะมีโอกาสทางสังคมหรือการทำงานที่ดีกว่า แต่ก็พบว่าสถานศึกษาสำหรับชาวปกาเกอะญอในสมัยนั้นหาได้ไม่ง่ายนักเพราะอยู่ไกลจากความเจริญ ระบบการศึกษาของรัฐยังเข้ามาไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องหาช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการให้บุตรได้เรียนต่อในระดับสูงต่อไป วิธีการที่พ่อของผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกคือ การเข้านับถือศาสนาคริสต์เพื่อจะให้ลูกได้เข้าเรียนต่อในโรงเรียนคริสต์ซึ่งมีอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นเมื่อพบกับบาทหลวงจึงได้เข้าทำพิธีรับศีลและเปลี่ยนศาสนา ซึ่งต่อมาบิดาของผู้ให้ข้อมูลหลักได้ส่งเสียให้เล่าเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ จนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งนับว่าสำเร็จการศึกษาสูงมากในขณะนั้น

การนับถือศาสนาคริสต์ของคนในชุมชนในปัจจุบัน

การนับถือศาสน์คริสต์ในปัจจุบันของชุมชนบ้านแม่ปอนปรากฏว่า เกือบทุกคนนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกทั้งหมด มีเพียง 1 – 2 รายเท่านั้นที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์และอยู่ระหว่างการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนา แม้ว่าจะไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ แต่คนกลุ่มนี้ก็ได้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ของศาสนาอย่างสม่ำเสมอ การรับคำสวดภาวนาจากกลุ่มพลมารีการที่บุคคลในชุมชนแห่งนี้นับถือศาสนาคริสต์ ทำให้มีการถ่ายทอดความเชื่อดั้งเดิมของปกาเกอะญอไปยังบุตรหลานหมดไปหรือมีน้อยมาก

ชุมชนบ้านแม่ปอนถือได้ว่าเป็นชุมชนชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเพราะผู้ก่อตั้งเป็นบาทหลวงและคนที่นับถือคริสต์ โดยเริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ เมื่อประมาณ 50 ปีที่ผ่านมาแล้วค่อยๆ เติบโตขึ้น การเติบโตมาจากชาวปกาเกอะญอที่เปลี่ยนไปนับถือคริสต์แล้วอพยพเข้ามา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

อยู่รวมกันที่บ้านแม่ปอน ถือเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับชาวปกาเกอะญอที่มีปัญหาจากความเชื่อเดิม คือ เห็นว่าทำให้ตนเองเดือดร้อนเมื่อหันไปนับถือศาสนาคริสต์แล้ว การจะอยู่ในชุมชนเดิมก็ไม่สะดวกและไม่สบายใจ แม่ปอนจึงเป็นทางออกเพราะเป็นชุมชนที่นับถือคริสต์เหมือนกัน นอกจากนี้แล้วชุมชนบ้านแม่ปอนยังตอบสนองความต้องการด้านอื่นๆ แก่ชาวปกาเกอะญอและบุตรหลานด้วย เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา เป็นต้น

สรุปเชิงวิเคราะห์การยอมรับ

จากวิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ของปกาเกอะญอที่พบจากการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อจำแนกตามสาเหตุขของการยอมรับแล้ว พบว่า ในแต่ละสาเหตุของการยอมรับนั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยปัจจัยสำคัญ 2 ปัจจัย ดังนี้

วิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ของปกาเกอะญอจากปัจจัยภายในได้แก่ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรม สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การถูกชักชวนและความต้องการด้านการศึกษา มีลักษณะสำคัญที่เป็นแรงผลักดันให้ปกาเกอะญอออกจากความเชื่อเดิมไปสู่ความเชื่อใหม่ ดังพบได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 ราย ที่นับถือผี และอีก 4 รายที่นับถือพุทธผีและพุทธ ต่างกล่าวตรงกันว่า ความเชื่อเดิมของชุมชนรวมถึงตนเองและครอบครัวจะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมตามความเชื่อเกี่ยวกับผีอยู่เป็นประจำ เช่น เวลาเจ็บป่วยที่เชื่อว่าเป็นการกระทำของผี ต้องแก้ไขโดยการประกอบการไหว้ผี ซึ่งมีหมอผีเป็นผู้ทำพิธี หมอผีจะกำหนดเงื่อนไขว่าจะต้องใช้อะไร ทำอย่างไร ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายที่ยากต่อการหลีกเลี่ยง หากเกิดกรณีที่ต้องทำซ้ำ ปกาเอะญอต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นไปอีก แต่จากสภาพข้อเท็จจริง ครอบครัวของปกาเกอะญอจะมีฐานะยากจนอยู่แล้วจึงไม่อาจทนรับกับเงื่อนไขที่มีค่าใช้จ่ายสูงเหล่านี้ได้ตลอดไปต้องการแสวงหาทางออกที่ดีกว่า นอกจากนี้ความเชื่อของชุมชนเป็นสาเหตุหนึ่งที่สร้างผลกระทบให้แก่ผู้อยู่ใต้ความเชื่อได้ไม่น้อยและสร้างผลกระทบที่รุนแรงแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากความเชื่อ เพราะบางครั้งหมอผีใช้อำนาจเกินขอบเขต เช่น การกล่าวหาคนใดคนหนึ่งว่าเป็นผีปอบเท่ากับเป็นการลงโทษทางสังคมแก่ผู้นั้นทำให้ไม่มีใครไปคบค้าสมาคมเป็นการบีบคั้นทางจิตใจ ผู้ที่ถูกกล่าวหาเช่นนี้มักจะไม่สามารถอยู่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหา และครอบครัวต้องพากันอพยพออกจากชุมชนไปหาที่อยู่ใหม่อย่างไร้จุดหมาย

นอกจากนี้แล้ว การแต่งงานก็เป็นประเพณีที่มีผลต่อความเชื่อหญิงหรือชายที่แต่งงานโดยเฉพาะกรณีที่แต่ละฝ่ายนับถือศาสนา ความเชื่อต่างกันโอกาสที่จะต้องเปลี่ยนการนับถือศาสนาตามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็มีมาก ในที่นี้ส่วนใหญ่ฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายเปลี่ยนศาสนาตามฝ่าย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

หญิง คือ ฝ่ายหญิงนับถือคริสต์ ฝ่ายชายก็จะเปลี่ยนเป็นคริสต์ตามภรรยา จึงกลายเป็นคำถามว่าการเปลี่ยนความเชื่อเช่นนี้เป็นเกิดขึ้นจากศรัทธาหรือไม่ เพราะหากไม่เกิดขึ้นจากความศรัทธาความเชื่อใหม่ย่อมคลายหรือสูญหายไปได้ ส่วนการอยู่ร่วมกันกับสังคมความเชื่อศาสนาคริสต์ของผู้คลายความเชื่อก็เป็นเพราะกลไกทางสังคมที่กำหนดให้ผู้อยู่ใต้ความเชื่อพึงต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด หากสังคมกำหนดว่าสิ่งใดดีงาม ก็ควรปฏิบัติตามมิฉะนั้นอาจเกิดความแปลกแยกได้ ดังนั้นหากผู้กลับใจมายอมรับนับถือศาสนาคริสต์คลายความเชื่อก็ย่อมมีความอึดอัด หรือได้รับความกดดันจากความเชื่อในสังคมก็อาจย้อนรอยกลับไปสู่สภาพเช่นเดียวกับปกาเกอะญอที่นับถือผีและพุทธหันมานับถือศาสนาคริสต์ก็ย่อมได้ แต่การแสดงออกของผู้มีวิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์เพราะการแต่งงานก็ยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในศาสนาใหม่นี้ได้ไม่ผ่อนคลาย เพราะความรู้สึกรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากสังคมเดิมยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อเดิมสร้างผลกระทบสูงกว่า ในขณะที่ผู้นับถือพุทธศาสนาและเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ก็กล่าวว่า ทั้งสองศาสนาต้องการให้ผู้นับถือศาสนากระทำตนเป็นคนดีแสดงว่าความเชื่อของทั้งสองศาสนามาจากหลักการที่คล้ายคลึงกัน จึงไม่มีเหตุผลของการที่จะกลับใจไปเปลี่ยนนับถือศาสนาเดิม

ปัจจัยจากการการถูกชักชวน ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 ราย ที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยนี้ยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาเช่นเดียวกัน การถูกชักชวนเข้ามาร่วมกันปฏิบัติงานในชุมชนบ้านแม่ป่อน การชักชวนดังกล่าวมีความแตกต่างกันอยู่บ้างขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละรายในขณะนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 ราย ถูกชักชวนให้เข้ามาช่วยสอนในโรงเรียนเป็นการชักชวนโดยบาทหลวง เพราะต้องการให้เข้ามาช่วยเหลือการสอนให้กับนักเรียนซึ่งในระยะแรกของโรงเรียนจะขาดครูผู้สอน เนื่องจากโรงเรียนนี้ยังอยู่ในการดูแลของบาทหลวง การหาบุคคลที่มาช่วยสอนจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้สูงแต่ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 2 ราย ต่างก็ได้รับการชักนำให้เข้ามานับถือศาสนาคริสต์โดยบาทหลวงก่อนหน้านั้นแล้ว ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักอีกรายหนึ่งถูกชักชวนให้เข้ามาช่วยเหลือด้านการก่อตั้งชุมชนด้วยการเริ่มสร้างโบสถ์ สร้างโรงเรียน และสร้างที่พักและต่อมาได้รับการชักชวนให้มานับถือศาสนาคริสต์อีกครั้งหนึ่ง ผู้ที่ถูกชักชวนทั้งหมดมักจะเป็นสมาชิกชุมชนในรุ่นแรกๆ ทั้งหมดจึงกลายเป็นเหมือนผู้บุกเบิกชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้ามาจนถึงปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลหลักรายหนึ่งจะไม่ได้เข้าไปช่วยสอนหนังสือที่โรงเรียนแล้ว แต่ก็ให้การช่วยเหลือศาสนาในด้านอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยด้านการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 2 ราย นับถือศาสนาเพราะปัจจัยด้านการศึกษา โดยผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการของบิดาที่ต้องการให้บุตรมีการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ศึกษาสูงขึ้น จึงพิจารณาว่าเงื่อนไขใดเหมาะสมที่สุดสำหรับการสนับสนุนให้บุตรได้รับการศึกษาที่ดี การเปลี่ยนนับถือศาสนาเป็นช่องทางที่เหมาะสมที่จะช่วยทำให้บุตรของตนได้เรียนตามที่ต้องการ จึงได้กลับใจมานับถือศาสนาคริสต์กันทั้งครอบครัวมีผลต่อการนับถือศาสนาของผู้ให้ข้อมูลหลักด้วย แม้เงื่อนไขการนับถือศาสนาเกิดจากความต้องการของพ่อก็จริง แต่ผู้ให้ข้อมูลหลักก็มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาสนาเป็นอย่างมากละเว้นการปฏิบัติตามความเชื่อเดิมทั้งหมด ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักอีกรายหนึ่งถูกครูคำสอนใช้เงื่อนไขด้านการศึกษามาเป็นช่องทางสำหรับการแก้ไขปัญหาโรคภัยส่วนตัว เมื่อเข้ามาเรียนในโรงเรียนแม่ปอนแล้วได้มีโอกาสรับยารักษาโรคจากบาทหลวงรวมกับการขอพร หรืออธิษฐานขอให้พระเจ้าช่วยขจัดโรคภัยส่วนตัวให้หมดสิ้นไป ปรากฏว่าโรคภัยที่เคยมีประจำตัวมานานก็หายขาดไปทำให้เกิดความศรัทธาในพระเจ้าและกลับใจมานับถือศาสนาในที่สุด ต่อมาก็ได้ไปชักชวนให้พ่อแม่และพี่น้องได้กลับใจมานับถือศาสนาอีกด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสองรายได้มีการศึกษาสูงขึ้น บาทหลวงได้มอบภาระให้ช่วยเหลือการศึกษาของ โรงเรียนแม่ปอนให้เจริญรุดหน้าต่อมาจนถึงปัจจุบัน

วิวัฒนาการของการยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ของปกาเกอะญอจากปัจจัยภาย ได้แก่ บาทหลวง สถานศึกษา และสถานพยาบาลรักษาสุขภาพ การเปลี่ยนไปนับถือคริสต์ของผู้ให้ข้อมูลหลักคล้ายกัน คือ ได้รับการชักชวนจากบาทหลวง ซึ่งมีบทบาทสำคัญนอกเหนือจากการเป็นผู้สอนศาสนา ได้แก่ การสนับสนุนให้ชุมชนชาวคริสต์มีการศึกษาและสุขภาพอนามัยที่ดี รวมทั้งการให้การสนับสนุนด้านสุขภาพอนามัย หรือมีพิธีกรรมแตกต่างจากความเชื่อเดิมค่อนข้างเด่นชัด ได้รับความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจไม่ต้องการสิ่งตอบแทนใด ๆ จากผู้ให้การช่วยเหลือกลายเป็นภาพที่หาได้ยากยิ่งสำหรับปกาเกอะญอดั้งเดิม ซึ่งการได้รับความช่วยเหลือโดยปราศจากการเรียกร้องเป็นสิ่งที่หาไม่ได้ในชุมชนเดิม และในความเชื่อเดิม ผลพลอยได้อย่างอื่นคือ การมีที่ทำกินและโอกาสการหางานของบุตรหลาน เมื่อได้รับการศึกษาสูงขึ้น

ตอนที่ 4 ผลกระทบของการนับถือศาสนาคริสต์

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของการนับถือศาสนาคริสต์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 9 ราย ทั้งในระดับชุมชนและครอบครัว พบว่ามีผลกระทบโดยตรงเพียงบางด้าน บางด้านมีผลกระทบบ้างแต่ไม่เด่นชัดนักซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผลกระทบต่อความเชื่อของชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้นับถือผี นับถือศาสนาพุทธและผี พบว่า ความเชื่อเดิมของสังคมเดิมของกลุ่มคนเหล่านี้ไม่ได้รับผลกระทบ โดยคนที่ยังเชื่อแบบเดิมอยู่ก็ยังเชื่ออยู่แบบนั้น แม้ว่าจะมีบางคนหรือบางครอบครัวได้หันไปนับถือศาสนาคริสต์ก็ตาม แต่ก็เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างอยู่ อย่างไรก็ตามการกล่าวว่าสังคมเดิมไม่เกิดผลกระทบเลยก็ไม่ถูกต้อง เพราะบางรายกล่าวว่า ผู้ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับผีจะแสดงความไม่พอใจกับผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์บ้าง เพราะผู้ที่หันไปนับถือคริสต์จะไม่ยอมรับในพิธีกรรมและความเชื่อเดิม เช่น การไหว้ผีเมื่อเจ็บป่วย เป็นต้น เพราะขัดกับหลักความเชื่อใหม่ที่ให้ยึดถือและศรัทธาต่อพระเจ้า แต่สำหรับผู้ที่เปลี่ยนความเชื่อไปนับถือศาสนาคริสต์กลับเห็นว่าการอยู่ในชุมชนเดิมสร้างความไม่สบายใจ เพราะอาจถูกมองจากบุคคลอื่นด้วยสายตาที่ไม่ค่อยเป็นมิตรผิดแผกไปจากเมื่อครั้งนับถือผี และที่สำคัญการปฏิบัติศาสนกิจของผู้นับถือศาสนาคริสต์ก็ยากลำบาก ทำให้ต้องตัดสินใจอพยพออกไปอยู่บ้านแม่ปอน ซึ่งเป็นชุมชนชาวคริสต์ และทำให้สามารถดำเนินชีวิตตามความเชื่อใหม่ได้สะดวกกว่า

ผลกระทบต่อพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

พิธีกรรมส่วนใหญ่ของชาวปกาเกอะญอจะมีความเกี่ยวพันกับความเชื่อเรื่องผีหรืออำนาจเหนือธรรมชาติที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน คือ บันดาลให้มีความสงบสุข เมื่อชาวบ้านปฏิบัติถูกต้องและลงโทษเมื่อทำไม่ถูกต้องในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำให้เกิดการเจ็บป่วย เกิดเหตุร้ายต่าง ๆ และพืชผลเสียหาย เป็นต้น วิธีการที่จะทำให้ผีพอใจคือการไหว้ผี หรือการประกอบพิธีกรรมไหว้ผี โดยผู้ที่ทำหน้าที่ ได้แก่ หมอผี หมอผีจะเป็นผู้กำหนดว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร และชาวบ้านต้องปฏิบัติตาม การไหว้ผีมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของครอบครัวเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจ บางโอกาสหากต้องทำการไหว้ผีซ้ำ ๆ ก็ยิ่งทำให้สิ้นเปลืองมาก ส่วนในด้านสังคม พิธีกรรมบางอย่างต้องการให้ครอบครัวอยู่พร้อมหน้า ซึ่งทำได้ยาก เพราะสมาชิกบางคนออกไปทำงานหรือไปเรียนนอกชุมชน เมื่อมีสมาชิกหรือมีครอบครัวได้ไปนับถือศาสนาคริสต์ก็หมายถึงว่าได้ตัดขาดจากความเชื่อและพิธีกรรมทั้งหมดไปด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวถึงว่า ได้ตัดขาดจากความเชื่อและพิธีกรรมเดิมไปสู่ความเชื่อใหม่ที่มีอิสระกว่าเดิม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน

สมาชิกและครอบครัวในชุมชนที่ได้หันไปนับถือศาสนาคริสต์มีผลในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมคือความสัมพันธ์ที่ได้รับผลกระทบจากการร่วมพิธีกรรมไหว้ผี ผู้ที่นับถือคริสต์ได้ปฏิเสธความเชื่อเดิมและพิธีกรรมเดิมแล้ว ดังนั้นการเข้าไปร่วมพิธีไหว้ผีร่วมกับสมาชิกของชุมชนก็ทำไม่ได้ ซึ่งกลายเป็นช่องว่างสำคัญเสมือนคนกลุ่มน้อยที่มีความแปลกแยก เพราะมีความเชื่อไม่เหมือนกันกับคนกลุ่มใหญ่ที่มีความคิด ความเชื่อในทำนองเดียวกัน การไม่เข้าร่วมพิธีกรรมของผู้นับถือศาสนาคริสต์ ทำให้ความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนลดน้อยลงตามไปด้วย ทำให้มีผลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกจากชุมชนดั้งเดิมไปอยู่ชุมชนใหม่ การอพยพโยกย้ายออกมีทั้งการออกมาเพียงลำพัง และอพยพโยกย้ายออกมาทั้งครอบครัว ไปมีส่วนกระทบต่อความสัมพันธ์อื่น ๆ เช่น การไปมาหาสู่ และการช่วยเหลือกัน ก็ได้รับผลกระทบที่ชัดเจน เพราะผู้ที่นับถือคริสต์ได้อพยพไปอยู่ที่ไหนที่เป็นชุมชนชาวคริสต์ ซึ่งได้แก่ บ้านแม่ปอน ทำให้ต้องห่างเหินจากชุมชนเดิม

ผลกระทบต่ออาชีพประชาชนในชุมชน

ผู้ที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ไม่มีผลกระทบในด้านอาชีพของชุมชนเดิม เพราะชุมชนเดิมยังคงทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ และมีสิ่งชี้วัดคือ เรียบง่าย และผูกพันกับธรรมชาติตามความเชื่อของผู้นับถือศาสนาผี มีแต่ผู้ที่หันไปนับถือคริสต์เท่านั้นที่ต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพเพราะเมื่อได้ไปอยู่ในชุมชนใหม่ที่บ้านแม่ปอนซึ่งนอกจากจะต้องหาแหล่งทำกินใหม่แล้ว หากได้พื้นที่ดินสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรก็สามารถประกอบอาชีพดั้งเดิมได้ แต่ถ้าไม่สามารถจับจองหรือซื้อที่ดินในชุมชนใหม่ไว้ใช้เพื่อการเกษตรแล้วยังต้องออกไปแสวงหาอาชีพอื่นๆ นอกชุมชน ที่มีรายได้ดี เช่น การออกไปรับจ้างนอกชุมชน เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าผู้ที่ได้หันไปนับถือคริสต์มีช่องทางการในอาชีพมากกว่าเดิม

ผลกระทบต่อชุมชนด้านการสาธารณสุขและการเลี้ยงดูเด็ก

การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของปกาเกอะญอนั้น ได้รับการชักชวนจากบาทหลวงซึ่งเป็นผู้มีความรู้ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษา สาธารณะสุข และศาสนา ทำให้ผู้ที่เปลี่ยนใจนับถือศาสนาคริสต์ได้รับทั้งความเชื่อและความรู้ใหม่ ๆ ไปพร้อมๆ กันด้วย เช่น ด้านสาธารณสุขและการเลี้ยงดู ถือว่าเป็นศาสตร์ใหม่ที่ปกาเกอะญอในชุมชนดั้งเดิมไม่มี รวมทั้งความรู้ที่ปกาเกอะญอที่นับถือศาสนาคริสต์ได้รับนี้ ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ในชุมชนเดิมเพราะผู้นำความเชื่อมักจะไม่คำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ การถ่ายทอดความรู้จะมาจากความเชื่อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ที่ปลูกฝังกันมายาวนานมากกว่าการนำความรู้สมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มาใช้ประโยชน์แก่ปกาเกอะญอในชุมชน แต่การบริการสาธารณสุขและการเลี้ยงดูเด็กจะมีในชุมชนบ้านแม่ปอน ดังนั้นการเปลี่ยนไปนับถือคริสต์ไม่มีผลกระทบด้านสาธารณสุขและการเลี้ยงดูเด็กในชุมชนเดิมโดยจะยังคงเป็นความเชื่อและพิธีกรรมเดิมเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ แต่ที่บ้านแม่ปอนจะมีคำแนะนำหรือให้บริการสาธารณะและการเลี้ยงดูเด็กที่สมัยใหม่กว่าเพราะอาศัยหลักวิชาการเป็นสำคัญ

ผลกระทบต่อชุมชนด้านการศึกษา

ชุมชนเดิมไม่มีการจัดการศึกษาแบบใหม่ผู้ที่หันไปนับถือคริสต์ส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรหลานมีการศึกษาที่ดี จึงต้องย้ายไปอยู่บ้านแม่ปอน ซึ่งบาทหลวงได้มีการจัดการศึกษาให้บุตรหลานของชุมชนมีการศึกษาสูงขึ้น ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของพ่อแม่เด็กได้ อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาในประเด็นของการศึกษาในระบบโรงเรียน คือ การศึกษาในระบบที่ปกาเกอะญอมุ่งเน้นให้บุตรหลานได้มีโอกาสเล่าเรียนในชุมชนบ้านแม่ปอนหรือเรียนต่อในระดับสูงในแหล่งการศึกษาอื่นๆ แต่จากผลการศึกษาวิจัยทำให้พบว่าปกาเกอะญอชุมชนบ้านแม่ปอนได้รับอิทธิพลจากการศึกษานอกระบบค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากก่อนที่ปกาเกอะญอจะเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์และอยู่ในชุมชนเดิมก็มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเกี่ยวกับความเชื่อผ่านกระบวนการทางพิธีกรรม และวัฒนธรรมของชุมชนเดิม ผ่านผู้นำชุมชน แต่ก็กล่าวได้ว่าเป็นการจัดการศึกษานอกระบบวิธีหนึ่งแต่เป็นการจัดการศึกษาที่ขาดประสิทธิภาพเพราะผู้นำความเชื่อที่เป็นหมอผีก็ไม่เคยรับความรู้ใหม่ๆ จากภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอาชีพ ด้านการศึกษาเลย ทำให้การดูแลชุมชน และการปลูกฝังความเชื่อให้แก่ปกาเกอะญอได้ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเลย แต่กลับไปสร้างความกดดันจากการปลูกฝังความเชื่อให้แก่ปกาเกอะญอค่อนข้างมากอีกด้วย จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ผิดหลักวิธีการของหมอผีหรือผู้นำชุมชนในสังคมเดิมปัจจุบันสังคมปกาเกอะญอดั้งเดิมที่นับถือผีก็ยังคงมีสภาพแห่งการเรียนรู้ในลักษณะเดิม ๆ ไม่สอดคล้องกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนปกาเกอะญอที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์และเข้ามาอยู่ในบ้านแม่ปอนแม้จะอยู่ในวัยผู้ใหญ่แต่ก็ได้รับการศึกษาจากระบบโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา บาทหลวงให้แนวคิดสำคัญๆ ในการดำเนินชีวิต และการแก้ไขปัญหาของตนเองครอบครัวและสังคม จนทำให้สังคมใหม่ที่มาจากต่างแหล่งกันให้สามารถอยู่รวมกันได้อย่างสันติสุข เพราะเป้าหมายของบาทหลวงคือ ต้องการสร้างชุมชนใหม่ที่มีแต่ผู้นับถือศาสนาเดียวกัน รวมทั้งต้องการให้การศึกษาแก่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ปกาเกอะญอที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันถือว่าความคิดของบาทหลวงบรรลุเป้าหมายแล้ว

ผลกระทบต่อชุมชนด้านบทบาทของสตรีในชุมชน

ในชุมชนเดิม สถานภาพของสตรี คือเป็นแม่บ้าน และต้องรับผิดชอบต่อการผลิตด้วย ซึ่งเป็นภาระที่หนักเมื่อเทียบกับผู้ชาย สตรีที่เปลี่ยนไปนับถือคริสต์จะมีผลต่อบทบาทของผู้หญิงด้วยเพราะศาสนาคริสต์ให้ความสำคัญผู้หญิงเท่าเทียมกับผู้ชาย การอยู่ในชุมชนจะมีผลต่อความรู้สึกไม่สบายใจ ดังนั้นจึงได้มีการย้ายไปบ้านแม่ปอนและที่นี่ผู้หญิงสามารถมีบทบาทเท่าเทียมผู้ชาย ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การแสดงความคิดเห็น การศึกษา เป็นต้น

ผลกระทบของศาสนาต่อการย้ายถิ่นฐานของคนในชุมชน

การที่มีคนในชุมชนหันไปนับถือศาสนาคริสต์ และมีการอพยพย้ายถิ่นติดตามมาไม่ได้ส่งผลต่อการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชนในลักษณะเอาอย่างแต่อย่างใด แม้ในปัจจุบันในชุมชนใหม่จะมีคนในชุมชนออกไปทำงานนอกชุมชนบ้าง แต่จะต้องรีบกลับมาหากพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตปกาเกอะญอในสังคมเดิมมักเชื่อว่าเป็นการถูกลงโทษจากผีเพราะไปกระทำผิดเงื่อนไขทำให้ผีโกรธแค้น จึงต้องกลับไปชุมชนเพื่อทำพิธีกรรมขอขมาผี แต่ก็ไม่ได้เป็นการอพยพออกไปเหมือนผู้ที่นับถือคริสต์เพราะการอพยพของผู้นับถือคริสต์เป็นเหตุผลด้านความมั่นคง และทางด้านจิตวิทยาคือการไปอยู่ในกลุ่มที่มีความเชื่อเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงมากกว่า

ผลกระทบในหลาย ๆ ด้านที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ที่เด่นชัดเป็นผลกระทบในระดับครอบครัวและบุคคลที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์มากกว่า โดยเป็นผลกระทบในด้านดีที่เชื่อมโยงกับสาเหตุของการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ คือ ความเชื่อใหม่ไม่มีลักษณะเป็นการบังคับ รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ผิดกับความเชื่อเดิม ทำให้ผู้นับถือคริสต์มีความสบายใจ ในแง่ของสถานภาพผู้หญิง ศาสนาคริสต์ให้ความสำคัญต่อผู้หญิง เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาได้เต็มที่ นอกจากนี้ผลกระทบที่สำคัญคือ การได้รับการบริการด้านสุขภาพอนามัย โอกาสทางการศึกษาของบุตร และอาชีพที่ดีกว่า ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ดีกว่าเดิม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved